

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat

Fondator – Agenția Proprietății Publice

Certificat de înregistrare

nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul

Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al
Academiei de Științe a Moldovei prin Hotărârea nr.
169 din 21.12.2017

În proces de acreditare

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași), Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991

Nr. 7-8 (355-356) 2021

Redactor-șef: Radion Cojocaru,
dr., prof. univ.

Colegiul de redacție

din Republica Moldova: **Iu. Larii**, dr. în drept, prof. univ.; **V. Cușnir**, dr. hab. în drept, prof. univ.; **Gh. Costachi**, dr. hab. în drept, prof. univ.; **Gh. Gladchi**, dr. hab. în drept, prof. univ.; **V. Bujor**, dr. în drept, prof. univ.; **Șt. Belecciu**, dr. în drept, prof. univ.; **T. Osoianu**, dr. în drept, prof. univ.; **I. Erhan**, dr. în drept, conf. univ.; **I. Trofimov**, dr. în drept, conf. univ.; **D. Ostavciuc**, dr. în drept, conf. univ.; **B. Glavan**, dr. în drept, conf. univ.; **C. Rusnac**, dr. în drept, conf. univ.; **A. Năstase**, dr. în drept, conf. univ.; **V. Ionașcu**, dr. în drept, conf. univ.; **Gr. Ardelean**, dr. în drept, conf. univ.

din străinătate: **Gh. Alecu**, dr. în drept, prof. univ. (Constanța, România); **C. Voicu**, dr. în drept, prof. univ. (București, România); **G.-M. Țical**, dr., prof. univ. (Constanța, România); **M. David**, dr. în drept; **C. Peța**, dr., prof. univ. (Constanța, România); **V. Komarnițchi**, dr. hab. în drept, prof. univ., rector al Universității Naționale „E.A. Didorenko” a Ministerului Afacerilor Interne din Lugansk, Ucraina; **Iu. Șcaplerov**, dr. în drept, conf. univ., prim-prorector al Institutului Ministerului Afacerilor Interne, or. Mogileov, Republica Belarus; **V. Abroschin**, dr. în drept, conf. univ., rector al Universității Naționale a Ministerului Afacerilor Interne din Odesa, Ucraina; **A. Politova**, dr. în drept, conf. univ., Universitatea Națională „E.A. Didorenko” a Ministerului Afacerilor Interne din Lugansk, Ucraina.

Tehnoredactare & machetare:

Ruslan Condrat

Adresa redacției:

Casa presei, et. 5

str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,

Republica Moldova

Tel.: 022-234 132 (contabilitatea)

Index: RM 77030

© Legea și viața

Pagina web: www.legeazakon.md

www.legeasviata.in.ua

SUMAR

LANSĂRI DE CARTE

„Urmărirea penală. Curs universitar”,
autori Tudor Osoianu, Dinu Ostavciuc.....2

„Infrațiunile de exploatare sexuală
a femeilor și copiilor: elemente de drept comparat,
analiză criminologică și măsuri de prevenire”,
autori Iurie Larii, Oleg Pohilă.....3

STUDII ȘI COMENTARI

Boris GLAVAN

Raportul dintre măsurile speciale de investigații
și acțiunile de urmărire penală în reglementarea
juridică a Republicii Moldova.....5

Radion COJOCARU

Aplicarea procedurii de interpretare literară a legii
penale în procesul de calificare a infracțiunilor.....12

Marian GHERMAN, Ivan ȚURCAN

Trupele ruse în Republica Moldova.....18

Cornel OSADCII

Clasificarea condamnaților în penitenciare:
concept și conținut.....30

Oleg RUSU

Problematika asistenței medicale
în mediul penitenciar.....38

Valentina RUSSU

Vârsta și responsabilitatea – semne ale subiectului
minor al răspunderii penale.....43

Ana CEBAN

Expertiza judiciară chimico-criminalistică
– activitate de cercetare științifico-practică
în procesul penal.....49

Irina DOMENCO

Trăsăturile definitorii ale statului de drept.....57

Ludmila BOLOCAN

Instituția adopției. Natura juridică și efectele ei.
Legea și procedura aplicabilă. Încuviințarea adopției
în Republica Moldova.....63

Dianu GORDILĂ

Probleme delimitative ale infracțiunii
de dezertare de alte infracțiuni similare.....72

LANSĂRI DE CARTE

„URMĂRIREA PENALĂ. CURS UNIVERSITAR”,

autori Tudor OSOIANU, Dinu OSTAVCIUC

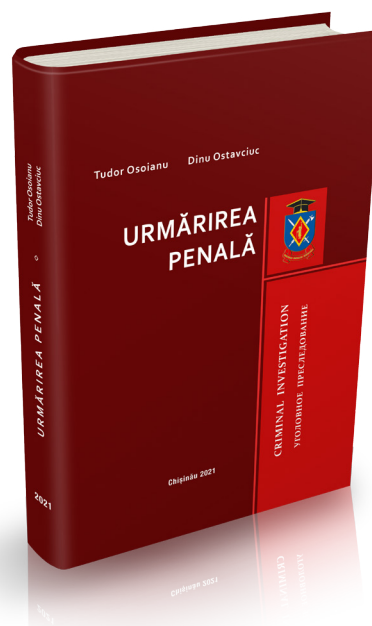
Literatura de specialitate din Republica Moldova consacrată procedurii penale se îmbogățește cu o nouă lucrare remarcabilă.

Această apariție editorială este un eveniment în viața juridică nu doar pentru Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne sau alte instituții de învățământ superior din țară, dar și pentru toți cei care în activitatea lor profesională au tangență cu procedura penală. Publicația fiind una de pionierat în domeniu urmării penale, răspunde exigențelor de calitate și competență. Aceste calități răspund pe deplin nevoilor resimțite de instruire a viitorilor juriști, îndeosebi a ofițerilor de urmărire penală și a procurorilor.

Incontestabil lucrarea va constitui un instrument deosebit de valoros în opera de formare inițială a specialiștilor, cât și la aprofundarea cunoștințelor actualilor ofițeri de urmărire penală și procurori în cadrul formărilor continue.

Este important de subliniat că sunt abordate cele mai detaliate aspecte ale instituției urmării penale. Conștienți de faptul că urmărirea penală constituie una din aspectele fundamentale pentru viitorii ofițeri de urmărire penală și procurori, autorii au acordat suficientă atenție nu doar scopului de acumulare a cunoștințelor teoretice, dar și formării abilităților tipice domeniului de activitate, precum și formării capacității de transfer al cunoștințelor teoretice și abilităților practice în situații nestandarde.

Lucrarea excelează printr-o documentare amplă și pertinentă asupra problematicilor urmării penale care sunt întâlnite în practica de aplicare a legii procesual penale. Publicația se distinge, de asemenea, prin analiza atot-

cuprinzătoare a reglementărilor și doctrinei procesual penale, indiscutabilă de importantă pentru formarea specialiștilor din domeniu.

Satisfăcând pe deplin nevoia imperioasă de a cunoaște normele și practica referitoare la urmărirea penală, lucrarea va fi studiată cu interes nu numai de către studenți și oameni de știință, ci și de către publicul larg care se interesează de o atare problematică. Stăpânirea deplină a limbajului de specialitate, a conceptelor procesuale penale, actualitatea problemelor pe care le ridică autorii conferă lucrării valoare teoretică și practică.

Cunoștințele și capacitățile sunt prezentate la nivel tehnic în conformitate cu standardul stabilit de curricula în materie, astfel unitățile didactice sunt expuse în aceeași consecutivitate cu care succed capitolele din parte specială al Codului de Procedură Penală. În cele 9 capitole și 43 de paragrafe (unele divizate în subparagrafe) autorii vin cu abordări practice privind diferite aspecte ale urmării

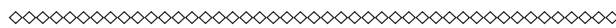

penale. Prin aceasta se accentuează legătura indisolubilă care există între disciplina de studiu ramura de Drept și ramura Științei dreptului.

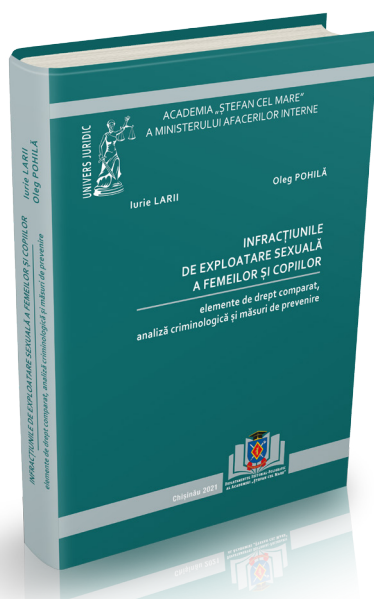
În concluzie, considerăm că lucrarea elaborată de către profesorii Tudor Osoianu și Dinu Ostavciuc prin analiza amplă a instituției procesului penal, prin bogata documentare și

prin profunzimea reflecțiilor asupra materiei procesuale, va fi deosebit de utilă pentru pregătirea juriștilor, constituind în același timp o lucrare de referință pentru procedura penală din Republica Moldova.

Igor DOLEA
doctor habilitat în drept, profesor universitar

INFRAȚIUNILE DE EXPLOATARE SEXUALĂ A FEMEILOR ȘI COPIILOR: ELEMENTE DE DREPT COMPARAT, ANALIZĂ CRIMINOLOGICĂ ȘI MĂSURI DE PREVENIRE, autori Iurie LARII, Oleg POHILĂ

Atât Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 3), cât și Constituția Republicii Moldova (art. 25) au declarat drepturile omului la libertate individuală și siguranță personală ca valori supreme inviolabile. În același timp, protecția respectivelor drepturi mai constituie și o prioritate a legislației penale autohtone (art. 2 CP al RM).

Analiza tendințelor actuale ale criminalității în sfera exploatarei sexuale demonstrează că aceste drepturi fundamentale recunos-

cute la nivel național și protejate de legislația internațională se încalcă grav, adesea în cel mai cinic mod. În multe cazuri, aceste încălcări sunt condiționate de insuficiența și capacitatea redusă a cadrelor naționale în domeniul protecției corespunzătoare a intereselor vitale ale celor mai vulnerabile categorii de populație, precum și de amploarea infracțiunilor de exploatare sexuală a persoanelor, în deosebi a femeilor și copiilor.

Conform ultimelor date ale experților UNESCO și Organizației Internaționale a Muncii, anual 1 milion de fete sunt supuse exploatarei sexuale prin forțarea la prostituție [10]. Tot în acest context, Departamentul de Stat al SUA a adus la cunoștință următoarele informații: anual victime ale traficului internațional de persoane devin de la 600 până la 800 mii de oameni. Luând în considerare traficul de persoane în interiorul țărilor, numărul victimelor poate ajunge de la 2 până la 4 milioane de oameni [134].

Potrivit unor evaluări în domeniu realizate de OSCE, Europa Centrală și cea de Est, inclusiv fosta URSS se află pe locul doi în lume la capitolul trafic de persoane, după Asia de Sud-Est. Anual, această regiune furnizează

pe piața mondială aproximativ 175 mii de femei. Reieșind din evaluările experților, venitul anual obținut în urma traficului de persoane constituie de la 9 până la 32 de miliarde de dolari. Totodată, în ceea ce privește veniturile, acest fenomen ocupă a treia poziție după traficul de arme și de droguri [172].

Exploatarea femeilor și copiilor nu este un fenomen nou pentru societatea mondială, inclusiv pentru Republica Moldova, aceasta fiind condiționată de mulți factori istorici, având atât nuanțe generale specifice tuturor statelor, cât și anumite particularități naționale. În pofida diferențelor existente ce țin de dezvoltarea economică a țărilor, tradițiile religioase și progresele socioculturale, conștiința publică împărtășită de-a lungul secolelor care determină poziția femeilor în familie și societate a rămas aceeași, femeia în lumea bărbaților având deseori un rol de subordonare.

Datele statistice oficiale cu privire la infracțiunile din sfera exploatarea sexuală a femeilor și copiilor în Republica Moldova pentru ultima perioadă de timp au fixat o creștere generală a numărului de infracțiuni din categoria analizată. Totodată, numărul real al acestor infracțiuni este mult mai mare decât cel înregistrat oficial, fenomenul respectiv caracterizându-se printr-un grad de latentitate sporită atât la nivel național, cât și mondial.

Este important de menționat că creșterea masivă a nivelului criminalității în industria sexului comercial a fost provocată de procesul accelerat al globalizării, de integrarea mondială a economiei, precum și de deschiderea frontierelor, creșterea fluxului de migrație, sporirea inegalității sociale, stratificarea economică a societății, extinderea sărăciei etc. Prin urmare, se constată faptul că anume la această etapă de evoluție a societății exploatarea sexuală se transformă într-o afacere criminală bine organizată cu un caracter transnațional pronunțat, devenind unul din cele mai profitabile tipuri de crimă organizată.

În legătură cu tendințele tot mai progresive ale criminalității în sfera exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, comunitatea internațională, reprezentată de Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei și OSCE, și-a concentrat eforturile în domeniul elaborării cadrului normativ de reglementare a politicii sociale și penale ce vizează contracararea exploatarea sexuală a femeilor și copiilor în vederea diminuării acesteia. Respectivele acte normative subliniază că importanța socială a cooperării regionale și internaționale este determinată preponderent de faptul că exploatarea sexuală, având ca obiectiv principal traficul de ființe umane, are interacțiuni strânse cu un șir de infracțiuni grave și cu alte forme periculoase de abateri.

Unul din principalii factori care a favorizat prosperarea sclaviei în decursul mai multor secole și până în prezent a fost și rămâne a fi prostituția, care permite proprietarilor de „sclave sexuale” să obțină venituri stabile destul de mari. Prin aceasta se explică situația că în multe state sclavia a fost asociată cu prostituția, precum și faptul că sistemele moderne de trafic de ființe umane în scopul exploatarea sexuală sunt concentrate destul de riguros pe „completarea” prostituției și a altor forme de exploatarea sexuală.

În sens criminologic, un asemenea fenomen ca prostituția constituie o premisă firească de comitere a faptelor de exploatarea sexuală. În condițiile actuale, limita dintre prostituția pedepsită contravențional și infracțiunile de exploatarea sexuală este convențională în majoritatea cazurilor și exclude posibilitatea practicării acestei îndeletniciri în mod individual.

Prin urmare, cele menționate confirmă actualitatea investigării acestui subiect, iar cercetarea criminologică complexă a respectivelor probleme teoretice și aplicative ar avea ca impact eficientizarea procesului de prevenire a fenomenului exploatarea sexuală.

Studii și comentarii

CZU 343.13

DOI 10.5281/zenodo.5173996

RAPORTUL DINTRE MĂSURILE SPECIALE DE INVESTIGAȚII ȘI ACȚIUNILE DE URMĂRIRE PENALĂ ÎN REGLEMENTAREA JURIDICĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Boris GLAVAN,*doctor în drept, conferențiar universitar*

Raportul dintre măsurile speciale de investigații și acțiunile de urmărire penală constituie una dintre cele mai complicate și actuale probleme juridice specifice Republicii Moldova. În lucrare autorul pune în discuție prevederile legale naționale care împiedică soluționarea pozitivă a acestei probleme, scoate în evidență asemănările și deosebirile esențiale dintre aceste două entități și analizează deosebirile dintre statutul juridic al rezultatelor obținute, pe de o parte, prin efectuarea măsurilor speciale de investigații și, pe de altă parte, prin realizarea acțiunilor de urmărire penală.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, tehnici speciale de investigare, proces penal, urmărire penală, procedeu probatoriu, probă.

RELATIONSHIP BETWEEN SPECIAL INVESTIGATION MEASURES AND CRIMINAL PROSECUTION ACTIONS IN THE LEGAL REGULATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Boris GLAVAN,*PhD, Associate Professor*

The relationship between special investigative measures and criminal prosecution is one of the most complicated and current legal issues specific to the Republic of Moldova. In the paper the author discusses the national legal provisions that prevent the positive solution of this problem, highlights the essential similarities and differences between these two entities and analyzes the differences between the legal status of the results obtained, on the one hand, by conducting special investigative measures and, on the other hand, by carrying out criminal prosecution actions.

Keywords: special activity of investigations, special measures of investigations, special techniques of investigation, technical supervision, criminal trial, prosecution, evidentiary procedure, evidence.

Introducere. Reforma juridică din 2012 în domeniul activității speciale de investigații (ASI) din Republica Moldova pe lângă unele beneficii a generat și multe probleme atât de ordin teoretic, cât și practic. Printre acestea sunt chestiunile legate de raportul dintre măsurile speciale de investigații (MSI) și acțiunile de urmărire penală (AUP). Completarea CPP al RM cu 15 MSI(art.132²) și adoptarea Legii nr.59/2012 *privind activitatea specială de investigații* în care se regăsesc aceleași măsuri și plus încă altele 5, în total 20 MSI (art.18), a

produs confuzii în vederea raportului dintre aceste două liste de MSI. Totodată, rămâne incert și raportul dintre MSI prevăzute în CPP și acțiunile de urmărire penală tradiționale (ceretarea la fața locului, interogarea martorului, prezentarea spre recunoaștere etc.). Sunt aceste două tipuri de acțiuni (MSI/AUP) identice, în sensul că sunt ambele procedee probatorii, sau totuși au statut juridic diferit? Rămân MSI prevăzute în CPP parte componentă a ASI sau depășesc limitele acesteia? Care sunt principiile după care ar trebui să se realizeze respecti-

vele măsuri?

Întrebări apar și în legătură cu Nomenclatorul specialităților științifice [4], dat fiind faptul că Dreptul procesual penal și *Activitatea specială de investigații* sunt specialități diferite: 554.03. - Drept procesual penal și 554.04. - Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative. Astfel, experții în materii diferite au păreri împărțite în privința identificării specialității în cazul în care tema tezei de disertație vizează efectuarea MSI în procesul penal.

Metodologia studiului cuprinde metodele tradiționale de cercetare: logică, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei materialelor pertinente (literatura de specialitate, note și avize ale proiectelor de lege, alte materiale relevante) sunt formulate concluziile și sugestiile corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Caracterul inconsecvent al unor reglementări juridice din legislația Republicii Moldova în materia măsurilor speciale de investigații generează confuzie referitor la statutul lor juridic. Vorbind despre aceleași instrumente juridice, legiuitorul a folosit într-un caz termenul „*măsuri speciale de investigații*” (art.132¹alin.(1) CPP al RM / art.18 Legea nr.59/2012), iar în alt caz termenul „*acțiuni de urmărire penală*” (art.132¹alin.(2) CPP al RM).

Complexitatea problemei abordate derivă și din considerentul că legislația națională nu definește nici noțiunea de *măsuri speciale de investigații*, dar nici pe cea de *acțiuni de urmărire penală*. Dacă presupunem că aceste două noțiuni sunt sinonime și se raportează la termenul procedee probatorii, atunci apare întrebarea: Ce statut juridic au MSI prevăzute în CPP (art.132²alin. (1) pct. 1) lit. c), g) și h) CPP al RM) dar realizate în afara procesului penal (art.18 alin.(3¹) Legea nr.59/2012), fiind vorba despre: interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor; documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice; colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice? Sunt aceste MSI sau nu sunt procedee proba-

torii? În principiu, indiferent că sunt efectuate în PP sau în afara acestuia, după formă și conținut ele sunt aceleași. Dar dacă așa stau lucrurile, atunci prin ce se deosebește statutul acestora de statutul celorlalte măsuri care se realizează doar în afara PP?

Conform prevederilor art.18 al Legii nr.59/2012 măsurile prevăzute la alin. (1) pct. 1) (opt MSI autorizate de judecătorul de instrucție)¹, precum și cele prevăzute la alin. (1) pct. 2) lit. c), e), și f) (trei MSI autorizate de procuror)² se efectuează numai în cadrul PP. Celelalte măsuri prevăzute la alin. (1) pct. 2) (șase MSI autorizate de procuror)³ se efectuează atât în cadrul unui PP, cât și în afara acestuia. Măsurile prevăzute la alin. (1) pct. 3) (trei MSI autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate)⁴ se efectuează în afara procesului penal. Măsurile prevăzute la alin. (1) pct. 1) lit. c), g) și h)⁵, precum și cele prevăzute la alin. (1) pct. 2) pot fi efectuate în afara unui

¹ 1) Cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat; 2) Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea; 3) Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor; 4) Reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale; 5) Monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice; 6) Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară; 7) Documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice; 8) Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice.

² 1) Controlul transmiterii banilor sau a altor valori materiale extorcate; 2) Supravegherea transfrontalieră; 3) Livrarea controlată.

³ 1) Identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic; 2) Urmărirea vizuală; 3) Investigația sub acoperire; 4) Colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată; 5) Cercetarea obiectelor și documentelor; 6) Achiziția de control.

⁴ 1) Chestionarea; 2) Culegerea informației despre persoane și fapte; 3) Identificarea persoanei.

⁵ Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor; documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice; colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice.

proces penal, în cadrul testului de integritate profesională, cu autorizarea judecătorului, în condițiile Legii nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale.

Rezultă că vorbim despre unele și aceleași instrumente juridice (procedee de cunoaștere) doar că au statut diferit în funcție de faptul dacă sunt aplicate în procesul penal sau în afara acestuia. Prin urmare, se pare că din perspectiva procedurii penale acestea se numesc procedee probatorii, iar din perspectiva ASI acestea sunt MSI.

Și totuși nu este suficient de clar statutul juridic al MSI aplicate în cadrul PP. Deși am putea crede că acestea ar fi procedee probatorii, totuși trebuie să spunem că ele nu sunt pe picior de egalitate cu procedeele probatorii tradiționale (cercetarea la fața locului, interogarea, percheziția etc.), ele aplicându-se în mod subsidiar, atunci când pe altă cale este imposibil de continuat cercetările (art.132¹ alin.(2) CPP), promovându-se în acest fel, vorba profesorului Sheifer S.A., principiul lui Niccolò Machiavelli: *scopul scuză mijloacele*[6].

Pe de altă parte, nici rezultatele obținute prin „noile procedee probatorii” nu se bucură de egalitate, deoarece nu li se acordă suficientă credibilitate. Fiind obținute în condiții oculte față de participanții la raportul procesual penal, se pare că se încalcă unul din principiile de bază ale PP – egalitatea armelor, deoarece apărarea este lipsită de posibilitatea verificării aspectului legalității obținerii probelor prin noile procedee probatorii în cadrul cărora s-ar putea aplica – șantajul, abuzul de încredere, provocarea, constrângerea psihică sau fizică etc. Anume din aceste considerente legiuitorul a stabilit că „*Hotărârea de condamnare nu se poate întemeia, în măsură determinantă, pe... probele obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații*” (art.101 alin.(5) CPP).

Din cele expuse, observăm că probele obținute în urma realizării MSI au o valoare inferioară față de probele obținute prin acțiunile de urmărire penală. Acest fapt însă vine în contradicție deja cu un alt principiu al PP: „nici o probă nu are o valoare dinainte sta-

bilită pentru organul de urmărire penală sau instanța de judecată” (art.27; art.101 alin.(3) CPP).

În felul acesta, am ajuns să vorbim despre o categorie specifică de probe, care se deosebesc de cele obținute prin procedeele probatorii tradiționale, având o valoare inferioară acestora. Se pare că legiuitorul a mers pe această cale deoarece nu există suficientă încredere în probele obținute în urma efectuării MSI. Dar dacă nu există încredere, atunci de ce se mai numesc probe?

Desigur că veridicitatea probelor obținute prin AUP este asigurată prin răspunderea penală stabilită pentru furnizarea informațiilor false (ex: pentru declarații mincinoase de către martor sau partea vătămată, concluzii false de către specialist sau expert (art.312 CP)), iar veridicitatea informațiilor obținute prin MSI nu se bucură de astfel de garanții, respectiv astfel de informații au un caracter de veridicitate nesigur, veridicitatea lor bazându-se mai mult pe încrederea în cel care a furnizat informațiile corespunzătoare.

Dacă, de exemplu, declarațiile unei persoane (martor sau parte vătămată) despre o anumită infracțiune au fost acumulate cu încălcarea rigorilor CPP (nu a fost prevenită asupra răspunderii penale pentru darea de declarații false (art.105, 111 CPP)), atunci aceste declarații conform art.94 CPP nu pot fi admise ca probe, deoarece s-ar putea ca persoane nevinovate să fie condamnate pe nedrept și nimeni din cei care au făcut mărturii false să nu poarte nici o răspundere. Anume pentru a evita astfel de situații s-a formulat la nivel de principiu de drept conform căruia mai bine să fie salvat un vinovat decât să fie condamnat un nevinovat⁶.

Cele spuse nu trebuie înțelese în sensul diminuării valorii informațiilor obținute prin efectuarea MSI. Informațiile obținute astfel sunt foarte prețioase, în primul rând, sub aspectul operativității lor, acestea oferind opor-

⁶ În art.1 al CPP se menționează „...orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată”.

tunitatea realizării măsurilor de neamânat, în-lăturării amenințărilor iminente, deseori chiar foarte periculoase ce pot produce prejudicii irecuperabile. Se poate întâmpla însă ca aceste informații să nu fie adevărate, demonstrându-se într-un final că în discuția interceptată, de exemplu, s-a mințit, sau s-a urmărit o manipulare, o dezinformare. Atunci atare situații necesită tratate ca pe niște alarme false. Folosirea însă a acestor informații în calitate de probe fără a trece examenul procesual penal poate conduce la condamnarea persoanelor nevinovate. În activitatea de urmărire penală accentul se pune pe siguranța informațiilor, iar în activitatea specială de investigații accentul stă pe operativitatea obținerii lor. Nu în zadar legea anterioară se numea „cu privire la activitatea *operativă de investigații*” (Legea nr.45/1994).

Includerea în CPP a unui șir de MSI vorbește despre dorința legiuitorului de a acorda mai multă valoare informațiilor obținute prin aceste instrumente juridice anume sub aspectul probatoriului penal și acest pas este pe deplin înțeles mai ales în condițiile în care acumularea probelor prin căile tradiționale devine din ce în ce mai dificilă. Lumea criminală se autoperfecționează continuu și folosește la maxim toate inovațiile progresului tehnico-științific. Totodată, trebuie de menționat că doar prin simpla introducere a respectivelor MSI în CPP nu sporește cu nimic gradul de credibilitate al informațiilor obținute astfel.

Prin urmare, ajungem la concluzia că informațiile obținute prin MSI nu trebuie folosite direct ca probe în procesul penal, dar necesită să parcurgă o procedură prealabilă de verificare sub toate aspectele procedurii penale.

Dacă analizăm mai bine dispozițiile CPP cu privire la MSI observăm că de fapt nu se spune că prin realizarea MSI s-ar obține probe, ci informații care pot deveni probe. Chiar în denumirea unor măsuri de investigații se vorbește despre obținerea informațiilor și nu a probelor – „colectarea *informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice*” (art.132² CPP alin.(1) lit.h)). Tot despre

informații se spune și în restul reglementărilor cu privire la realizarea MSI: „... *mijloace tehnice speciale pentru obținerea în secret a informației*” (art.132² CPP alin.(2)); „... *datele sau informațiile obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații ...*” (art.132⁵ CPP alin.(10), (11)); „... *purtătorul material de informații care conține rezultatele măsurilor speciale de investigații*” (art.132⁵ CPP alin.(2)) etc.

Așadar, prin realizarea MSI se obțin informații, nu probe. Ca aceste informații să devină probe ele vor fi mai întâi verificate sub aspectul legalității, după care procurorul, respectiv judecătorul de instrucție va întocmi o ordonanță/ încheiere în acest sens (art.132⁵ CPP alin.(7)).

Deci informațiile vor deveni probe doar după emiterea ordonanței/ încheierii care atestă legalitatea și relevanța lor. Este ca și cum ai învăța să devii conducător auto, dar până nu susții cu brio examenul de evaluare finală în fața autorității competente nu vei fi recunoscut ca atare și nu vei obține permisul de conducere.

În literatura de specialitate există opinia [5], împărtășită și de unii conaționali de ai noștri [3], conform căreia probele sunt entități extraprocesuale și există în afara procesului penal indiferent de faptul dacă existența lor este ori nu cunoscută de organul judiciar, sau dacă au fost ori nu acestea administrate prin mijloacele de probă corespunzătoare.

Contrar acestui concept, prevederile CPP spun expres altceva: „probele sunt *elemente de fapt, dobândite în modul prevăzut de prezentul cod, ce servesc la constatarea împrejurărilor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei penale*” (art.6 pct.33; art.93 CPP alin.(1)).

Deci probele nu sunt doar elementele de fapt, dar elementele de fapt care, legiuitorul concretizează, însușesc anumite caracteristici:

a) să fie dobândite în modul prevăzut de prezentul cod, și

b) să servească la constatarea împrejurărilor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei penale.

Lipsa cel puțin a unei dintre aceste caracteristici echivalează cu inexistența probei.

Prima caracteristică spune ca „*datele de fapt trebuie să fie dobândite în modul prevăzut de prezentul cod*”, respectiv dacă datele de fapt nu au fost încă dobândite, atunci ele nu pot fi numite probe, rămân să fie numite în continuare tot date de fapt, adică informații. Referitor la acțiunea de dobândire a informațiilor legiuitorul iarăși cere ca aceasta să aibă loc într-un anumit mod, și anume cel prevăzut de prezentul cod.

Aici apare o altă întrebare: care este modul prevăzut de CPP pentru obținerea datelor de fapt la realizarea MSI? În CPP este descrisă doar procedura de autorizare, verificare și legalizare a rezultatelor MSI dar nu și cea de efectuare a MSI, adică de dobândire a datelor de fapt. Evident, această procedură este reglementată de actele departamentale secrete ce constituie bază normativă pentru ASI și nu pentru PP.

În felul acesta ajungem să înțelegem că ASI nu este parte a PP, ambele activități pot și trebuie să conviețuiască, dar totuși rămân diferite. Se pare că mai corect ar fi să spunem: „MSI realizate pentru PP” sau „MSI realizate pe durata PP” dar nu „MSI realizate în cadrul PP”. Ori, expresia „în cadrul PP” folosește în Legea 59/2012 trebuie înțeleasă ca referindu-se la perioada de realizare a PP (de la și până la) și nu la complexul de acțiuni ale acestuia, deoarece nu fac parte din cumulul de acțiuni ale organului de urmărire penală și nici ale instanțelor de judecată.

În alin.(1) al art.1 CPP al RM se spune expres: „Procesul penal este **activitatea organelor de urmărire penală** și a **instanțelor judecătorești...**”, iar conform alin.(3) al art.132² CPP: „*Măsurile speciale de investigații se efectuează de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale autorităților indicate în Legea privind activitatea specială de investigații*”. Conform prevederilor alin.(1) al art.6 Legea nr.59/2012, „Activitatea specială de investigații se efectuează de către **ofițerii de investigații** ai subdiviziunilor specializate din cadrul ori subordonate Ministerului Afa-

cerilor Interne, Ministerului Apărării, ...”, iar în temeiul art.55; 56 CPP **urmărirea penală se efectuează de către ofițerii de urmărire penală** din Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Vamal și Centrul Național Anticorupție.

Astfel, observăm că ofițerii de investigații și ofițerii de urmărire penală sunt organe diferite și activitățile pe care le desfășoară aceștia tot sunt diferite. Organele de urmărire penală pot solicita în caz de necesitate anumite informații de la un alt organ care, la rândul său, are propria sa activitate și este în măsură să satisfacă solicitarea. De exemplu, organul de urmărire penală poate să solicite de la Banca Națională informații cu privire la cursul valutar pentru o anumită perioadă de timp. Respectiv Banca va da curs solicitării și va realiza o anumită activitate în acest sens și care se va finaliza cu un anumit răspuns, însă această activitate va rămâne să se numească tot bancară dar nu procesual-penală, și cu atât mai mult de urmărire penală. Același lucru se poate spune și despre activitatea altor instituții fie ele de stat sau private. Exact la fel stau lucrurile și în cazul activității speciale de investigații. Chiar dacă organele care practică această activitate sunt tot organe de stat, ele rămân să fie totuși altele decât cele de urmărire penală.

Organele ASI au propriile sarcini (art.2 Legea nr.59/2012) și nu activează doar atunci când vine solicitarea din partea organului de urmărire penală. Chiar dacă actualmente CPP a reglementat anumite proceduri de autorizare și valorificare a rezultatelor ASI, aceasta din urmă nu s-a transformat în urmărire penală, tot ASI a rămas. Nu în zadar Secțiunea a 5-a din Capitolul III al CPP este intitulată „*Activitatea specială de investigații*”, deoarece este altă activitate decât cea de urmărire penală și alta decât cea judecătorească.

Așadar, prin efectuarea MSI se obțin informații și nu probe. Această concluzie rezultă și din prevederile alin.(4) art.93 CPP în care se menționează expres: „*Datele de fapt obținute prin activitatea specială de investigații pot fi admise ca probe* numai în cazurile în care ele au fost administrate și verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin.(2),

în conformitate cu prevederile legii procesuale, cu respectarea drepturilor și libertăților persoanei sau cu restricția unor drepturi și libertăți autorizată de către instanța de judecată”. Atragem atenția că legea nu spune: „Probele obținute prin ASI ...” dar „Datele de fapt obținute prin ASI ...”.

La determinarea probelor în PP legiuitorul a folosit două metode – una pozitivă și alta negativă. Metoda pozitivă este folosită pentru a arăta care date de fapt pot fi considerate probe (alin.(1) al art.93 CPP). Pe aceasta am analizat-o mai sus. Metoda negativă este folosită pentru a indica care date de fapt nu pot fi considerate probe, ea fiind folosită în prevederile art.94 CPP, indicându-se expres: „În procesul penal nu pot fi admise ca probe ... datele care au fost obținute: prin tortură, încălcarea esențială a drepturilor persoanei ...”. Deci nu este suficient ca datele de fapt obținute prin MSI să fie doar veridice și pertinente, mai trebuie să fie verificat și modul de dobândire al lor, că nu s-a folosit tortura, provocarea, încălcarea esențială a drepturilor persoanei etc.

Proba în procesul penal este o noțiune juridică, definită prin lege și care diferă de noțiunea de probă folosită în vocabularul cotidian. Noțiunea de probă ca și categorie socială are un conținut mult mai larg și mai informal decât cel al noțiunii de probă în sens juridic. Ceea ce în circuitul social numim probe din perspectiva procesului penal arată ca și date de fapt care pot în perspectivă deveni probe dacă vor corespunde cerințelor procesuale și vor fi admise ca atare. Deci nu putem spune că există probe pe o anumită cauză penală atâta timp cât datele de fapt nu au fost administrate corespunzător. În natură, zice în același context profesorul Sheifer S.A., nu există probe „gata făcute”, adică declarații, concluzii etc. care ar urma să fie doar administrate⁷. Pentru ca anumite date de fapt să obțină statutul de probă, ele trebuie mai întâi dobândite, examinate și apoi admise ca atare.

Concluzii și recomandări

1. Includerea MSI în CPP al RM nu a condus la fuziunea acestora cu AUP. Chiar dacă ambele instituții se regăsesc în același capitol, totuși ele rămân în continuare să fie diferite. Deși respectivul capitol face referință la procedeele probatorii, vedem că doar AUP pot fi considerate astfel în timp ce MSI nu pot însuși această calitate, deoarece prin efectuarea lor nu se obțin probe, ci informații care ar putea ulterior deveni probe. Anume aceasta și este deosebirea esențială dintre AUP și MSI.

2. Dorința legiuitorului de a valorifica rezultatele MSI și ale folosi în calitate de probe în procesul penal a și fost motivul de bază care a condus la includerea MSI în CPP. Faptul că legiuitorul păstrează o doză de neîncredere față de probele obținute pe calea MSI comparativ cu cele obținute în urma efectuării AUP demonstrează o dată în plus că aceste două instituții nu pot fi identice. Și dacă la nivel legislativ s-a intervenit cu anumite schimbări în privința inițiatorului MSI și perfectării rezultatelor acestora, în esență nu s-a schimbat natura juridică a respectivelor măsuri. MSI tot măsuri au rămas, fiind realizate de aceiași subiecți ca și mai înainte, după aceleași reguli tactico-tehnice și, cel mai important, după aceleași principii ale ASI. Principiul îmbinării metodelor publice și secrete ce stă la baza realizării MSI, spre exemplu, lipsește din șirul principiilor procesului penal.

3. Includerea MSI în CPP al RM și restricționarea realizării acestora doar în limitele urmăririi penale și doar pentru descoperirea și cercetarea infracțiunilor a redus considerabil potențialul ASI în ceea ce privește combaterea criminalității în general și a realizării sarcinilor indicate în art.2 al Legii nr.59/2012 în mod special.

4. Modificarea prevederilor legale ce ar permite efectuarea tuturor MSI pentru realizarea tuturor sarcinilor indicate în art.2 al Legii nr.59/2012 indiferent de existența sau lipsa urmăririi penale.

⁷ Шейфер С.А. Следственные действия – правомерны ли новые трактовки? LexRussica. 2015. № 10. С. 118 // <https://www.twirpx.com/file/2131869/>

Referințe bibliografice

1. CPP al R. Moldova din 14.03.2003. [on-line]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro (Vizitat: 04.06.2021).
  2. Legea RM nr.59 din 29.03.2012 cu privire la activitatea specială de investigații. [on-line]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110235&lang=ro (Vizitat: 04.06.2021).
  3. Covalciuc I. Măsurile speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal. Teză de doctor. Chișinău 2018. P.129. [on-line]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2018/53408/covalciuc_ion_thesis.pdf (Vizitat: 03.06.2021).
  4. Hotărârea Guvernului nr.199 din 13 martie 2013.
  5. Очередин В. Т. Следственные действия в уголовном процессе. Волгоград: Академия МВД, 2008. С. 13.
  6. Шейфер С.А. Следственные действия – правомерны ли новые трактовки? LexRussica. 2015. № 10. С. 121 [on-line]. Disponibil: <https://www.twirpx.com/file/2131869/> (Vizitat: 11.06.2021).
-

Despre autor**Boris GLAVAN,**

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Secretar Științific al Senatului
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova
e-mail: gba74@rambler.ru*

CZU 343.23

DOI 10.5281/zenodo.5174010

APLICAREA PROCEDEULUI DE INTERPRETARE LITERARĂ A LEGII PENALE ÎN PROCESUL DE CALIFICARE A INFRAȚIUNILOR

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar

Calificarea corectă a infracțiunilor este o premisă obligatorie de aplicare a normelor juridico-penale de către instanța de judecată în strânsă consonanță cu principiul legalității prevăzut la art. 3 C.pen. al R. Moldova. Pentru elucidarea și înțelegerea corectă a semnelor obiective și subiective ale unei componente concrete ale infracțiunii descrise în normele de incriminare se vor aplica diverse procedee de interpretare a legii penale, printre care se înscrie și procedeul interpretării literare. În prezentul articol autorul descrie limitele de aplicare a interpretării literare la baza căruia stă înțelesul firesc al termenilor și expresiilor folosite de legiuitor la descrierea semnelor componente de infracțiune.

Cuvinte-cheie: lege penală, interpretare literară, analiză etimologică, analiză sintactică, analiză stilistică.

APPLICATION OF THE PROCEDURE OF LITERARY EXPLANATION OF CRIMINAL LAW IN THE PROCESS OF QUALIFICATION OF OFFENSES

Radion COJOCARU,
PhD, University Professor

The correct qualification of the offenses is a mandatory premise for the application of the juridical-penal norms by the court in close consonance with the principle of legality provided in art. 3 C. code of the Republic of Moldova. In order to elucidate and correctly understand the objective and subjective signs of a concrete component of the crime described in the criminalization norms, various procedures for interpreting the criminal law will be applied, including the process of literary interpretation. In this article the author describes the limits of application of the literary interpretation on which is based the natural meaning of the terms and expressions used by the legislator to describe the signs of the composition of the crime.

Keywords: criminal law, literary interpretation, etymological analysis, syntactic analysis, stylistic analysis.

Introducere. Înțelegerea corectă a voinței legiuitorului exprimată în normele incriminatoare la descrierea semnelor componente de infracțiune este condiționată, pe de o parte, de întrunirea cerințelor de calitate a normei (accesibilitate, claritate și previzibilitate), iar, pe de altă parte, de cunoașterea conținutului acesteia.

Prima problemă este una de ordin tehnico-juridic și depinde în mare măsură de modul în care este formulată norma. Legiuitorul, în baza principiului legalității, este obligat să formuleze astfel norma penală încât să fie excluse interpretări contradictorii sau abuzive ale legii penale.

Cea de a doua problemă este una de ordin cognitiv și depinde în mare măsură de cunoașterea conținutului legii penale, adică a instituțiilor și entităților juridice pe care le reglementează. La calificarea infracțiunilor interpretul legii penale, mai ales atunci când este vorba de interpretarea oficială, trebuie să cunoască semnele obiective și subiective ale componente de infracțiune. Cunoașterea acestor semne se bazează pe studiul tehnico-juridic al legii penale, care la rândul său implică studiul exegetic, studiul dogmatic și studiul critic al normelor penale în care este descris conținutul componentelor de infracțiune.

Studiul exegetic presupune analiza nor-

melor de incriminare pentru a determina conținutul și semnificația semnelor componente de infracțiune. Studiul exegetic permite cunoașterea sensului și câmpului exact de aplicare a normei penale care descrie semnele unei componente de infracțiune.

Studiul dogmatic urmărește cunoașterea principiilor care guvernează dreptul penal și presupune o cercetare de sinteză, de extragere a regulilor comune în baza cărora sunt organizate instituțiile dreptului penal.

Studiul critic urmărește identificarea imperfecțiunilor și vidurilor legislative, precum și identificarea unor soluții legislative, formularea unor propuneri de lege ferenda de perfecționare a normelor penale. În baza acestui studiu este posibilă optimizarea reglementărilor juridico-penale în concordanță cu noile transformări ce au loc în societate. Studiul critic urmărește valorificarea cunoștințelor de integrare și de dezvoltare a normelor penale.

În scopul înțelegerii conținutului semnelor descrise în normele incriminatoare interpretul legii penale poate folosi diferite procedee de interpretare. Prin procedee de interpretare a legii penale se au în vedere acele metode, tehnici, reguli, operațiuni pe care interpretul le utilizează pentru a stabili înțelesul adevărat al normelor penale.

Există mai multe opinii față de tipurile de procedee (metode) ce pot fi folosite la interpretarea legii penale.

Unii autori disting următoarele procedee de interpretare a legii penale: interpretarea literară (gramaticală), interpretarea rațională (logică) și interpretarea prin analogie [1, p. 27].

Alți autori disting: interpretarea literară sau gramaticală, interpretarea logică sau rațională, interpretarea sistematică, interpretarea istorică și interpretarea analogică [2, p. 88-89].

Într-o altă viziune se consideră că la interpretarea legii penale pot fi aplicate următoarele procedee: literal și logic. La rândul ei interpretarea logică poate fi realizată prin următoarele metode: logico-analitică, sistematică, istorică și analogică [3, p. 78-79].

Se mai consideră că după metodă interpretarea poate fi: gramaticală, logică, sistematică și istorică [4, p. 48].

În viziunea noastră, procedeele de interpretare a legii penale ce pot fi folosite la constatarea conținutului semnelor de infracțiune, în mare parte corespund cu procedeele folosite la interpretarea oricărei legi, cu luarea în considerațiune a anumitor particularități ce derivă din modul de formulare a normelor penale.

Conținut de bază. Interpretarea literală a legii penale presupune constatarea și înțelegerea semnelor constitutive în funcție de înțelesul firesc al termenilor și expresiilor folosite de legiuitor la descrierea componentelor de infracțiune, precum și al structurii gramaticale prin care se exprimă norma în care sunt descrise aceste semne. Astfel, acest procedeu privește nu doar cuvintele în sine (înțelesul, sensul, accepțiunea), ci și modul folosirii acestora și felul în care sunt îmbinate.

Interpretarea literară, denumită și gramaticală are întâietate față de celelalte procedee de interpretare a semnelor componente de infracțiuni, întrucât sensul unei legi, mai cu seamă al legii penale trebuie să fie găsit în primul rând în litera ei.

Acest procedeu de interpretare este bazat pe cunoașterea de către interpret a limbii în care este formulată norma, cu referință la legislația penală a R. Moldova este vorba de **limba română**. În același timp, interpretului îi vine destul de greu să înțeleagă sensul legii penale, atunci când norma prezintă deficiențe și greșeli stilistice, ortografice și morfologice de exprimare. Iată de ce pentru asigurarea clarității, accesibilității și previzibilității legii penale legiuitorul trebuie să formuleze normele penale prin respectarea regulilor gramaticale.

Interpretarea literară se realizează prin intermediul a trei metode: analiza etimologică, analiza sintactică și analiza stilistică.

Analiza etimologică presupune stabilirea semnificației cuvântului sau a expresiei utilizate de către legiuitor la descrierea semnelor componente de infracțiune. La aplica-

rea acestei metode se va lua în considerare următoarea clasificare a termenilor și expresiilor folosite de către legiuitor la descrierea infracțiunilor:

A. Termeni sau expresii de uz general (omor, răpire, patrie, stat, bună știință, reavoință, sol, apă, subsol, aer etc.). Semnificația juridico-penală a acestor termeni și expresii corespunde cu cea pe care o are în vorbirea curentă. Este plauzibilă utilizarea în legea penală a unor termeni în sens obișnuit, întrucât acest lucru ridică gradul de accesibilitate a textelor incriminatoare la calificarea infracțiunilor. Pentru constatarea semnului pe care îl întrucapează un astfel de termen se va face uz, de regulă, de dicționarele explicative ale limbii române. De exemplu, pornind de la semnificația etimologică a verbumului regens de „deteriorare” sau de „distrugere” utilizate la descrierea infracțiunii prevăzute la art. 196 C.pen. (distrugerea sau degradarea intenționată a bunurilor), putem constata că prima vizează degradarea, defecțiunea sau stricăciuni provocate bunurilor, care permit o restabilire a calităților inițiale ale acestora, iar cea de a doua – devastarea, nimicirea, sfărâmarea, în urma căreia bunul nu-și mai poate restabili calitățile sale esențiale. În același sens, expresia „bună știință” utilizată de către legiuitor la descrierea infracțiunilor ne ilustrează existența intenției ca formă de vinovăție ce caracterizează acea activitate infracțională.

B. Termeni sau expresii de uz general, dar care în materie de drept penal au o semnificație specifică (pruncucidere, intenție, imprudență, rudă apropiată, membru de familie, mijloc de transport, arme etc.). Deși acești termeni sunt utilizați și în vorbirea curentă, legea penală le atribuie prin definiție o semnificație proprie. De exemplu, termenul „pruncucide” etimologic provine de la cuvintele „prunc” și „ucidere”, semnificând uciderea de către mamă a propriului copil nou-născut. Din dispoziția art.147 CP al RM rezultă că în sens juridico-penal uciderea intenționată a copilului nou-născut, săvârșită de către mamă, cade sub incidența normei privitoare la pruncucidere,

doar atunci când sunt prezente și alte împrejurări circumstanțiale, consacrate de textul de lege, reprezentate în principal de starea fizică sau psihică deosebită a mamei provocată de procesul nașterii, cu diminuarea discernământului. Astfel, accețiunea pe care pruncuciderea o are în vorbirea curentă nu se identifică perfect cu cea atribuită de legea penală. Lato sensu, pruncuciderea înglobează toate cazurile de suprimare a vieții copilului nou-născut săvârșite de către mamă. Stricto sensu, adică în sens penal, pruncuciderea se referă doar la uciderea victimei în prezența condițiilor circumstanțiale descrise în dispoziția art.147 C.pen.

Mai poate fi exemplificată expresia de „rudă apropiată”, care deși este utilizată și în limbajul comun, are o semnificație juridico-penală proprie prescrisă de dispoziția art. 134 alin. (4) C.pen.: „Rude apropiate sunt părinții, copiii, înfietorii, copiii înfiați, frații și surorile, bunicii și nepoții lor”.

C. Termeni sau expresii strict juridice (drog, precursor, produs etnobotanic, patrimoniu, asigurare, împrumut, despăgubire, bun, arestare, reținere etc.). La interpretarea acestora se va avea în vedere semnificația strict juridică a termenului, așa cum este definită fie de legea penală, fie de alte legi existente în domeniul altor ramuri de drept. De exemplu, noțiunea de „produs etnobotanic” nu poate avea un alt înțeles decât cel prevăzut la art. 134 alin. (5) C.pen., întrucât este o noțiune strict juridico-penală, definită de legea penală. Potrivit textului de lege: „Prin produse etnobotanice (etnobotanice) se înțeleg amestecurile de prafuri și/sau plante sau amestecurile de ierburi și diverse părți de plante stropite cu substanțe chimice, care produc schimbări ce induc efecte fiziologice și/sau mentale, halucinogene și/sau acțiuni psihoactive”.

Un alt exemplu îl constituie noțiunea de „patrimoniu” care, la descifrarea obiectului juridic generic al infracțiunilor prevăzute la Capitolul VI Partea specială a C.pen., nu poate avea un alt înțeles decât cel prevăzut la art. 453 alin. (1) din C.civ.: „Patrimoniul reprezintă-

tă totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale (care pot fi evaluate în bani), privite ca o sumă de valori active și pasive legate între ele, aparținând unor persoane fizice și juridice determinate”.

D. Termeni științifici sau tehnici (întreruperea cursului sarcinii, sterilizare chirurgicală, fecundare artificială, raport sexual, igienă industrială, maladia SIDA, patrimoniu militar, mașini de luptă, căi aeriene, înălțime de zbor etc.). Legiuitorul este nevoit să utilizeze noțiuni din alte domenii ale științei sau domenii speciale ale activității umane la descrierea unora dintre infracțiunile incriminate în Partea specială a C.pen.. Acești termeni, respectiv expresii, nu pot avea o altă semnificație decât cea pe care le au în domeniile respective. De exemplu, noțiunea de avort sau de întrerupere ilegală a cursului sarcinii nu poate avea o altă semnificație decât cea oferită de știința medicinei.

Reieșind din această clasificare a terminologiei folosite la descrierea infracțiunilor în Partea specială a C.pen., putem evidenția următoarele reguli la calificarea infracțiunilor:

→ la interpretarea termenului sau expresiei folosite într-o dispoziție incriminatoare din Partea specială a C.pen. se va lua în considerare semnificația obișnuită pe care acesta o are în vorbirea curentă. Se presupune că legiuitorul se exprimă pe înțelesul tuturor destinatarilor legii penale;

→ oferirea unei alte semnificații termenului decât cel pe care îl are în vorbirea curentă trebuie să se bazeze pe existența unor noțiuni legale, cu caracter penal sau extrapenal, prin care legiuitorul îi dă un înțeles juridic;

→ la interpretarea va avea prioritate semnificația juridică a termenului, în defavoarea semnificației obișnuite, cu condiția existenței unei definiții legale în acest sens;

→ unul și același termen sau expresie utilizată de către legiuitor, la descrierea mai multor infracțiuni trebuie să aibă un înțeles unic. Acest lucru reiese din prevederile art. 19 lit. e) din Legea privind actele legislative, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova

la 27.12.2001;

→ dacă în legea penală sunt folosiți termeni științifici, la interpretarea acestora va avea prioritate semnificația științifică a acestora;

→ dacă termenul are mai multe semnificații va prevala accepțiunea pe care o impune însuși contextul normei incriminate;

→ dacă un termen pe durata aplicării legii penale a suferit schimbări semantice la interpretare se va lua în considerare semnificația inițială a termenului sau a expresiei. Dacă pozițiile semnificațiilor semantice sunt diferite, în legea penală va fi aplicată regula indubio pro reo, adică legea penală va fi interpretată în favoarea persoanei care a comis infracțiunea.

Analiza sintactică presupune constatarea sau deducerea semnelor componente de infracțiune prin analizarea modului în care sunt folosite cuvintele în textul normei penale. Astfel, înțelegerea corectă a dispozițiilor formulate în normele juridico-penale este condiționată și de analiza funcțiilor pe care cuvintele le îndeplinesc în textul acestora.

Din punct de vedere sintactic pot fi deduse următoarele reguli de interpretare a legii penale în procesul de calificare a infracțiunilor:

→ Folosirea singularului în textul de lege implică și pluralul. De exemplu, la art. 180¹ C.pen. este consacrată răspunderea penală pentru: „Împiedicarea intenționată a activității mass-media sau a jurnalistului, precum și intimidarea mass-media sau a jurnalistului pentru critică”. Forma singulară a substantivului jurnalist implică la interpretare și forma plurală a acestuia, iar condiția de victimă există atât în varianta săvârșirii faptei în privința unei persoane care are calitatea de jurnalist, cât și a mai multor jurnaliști (pluralitate de victime). Excepție de la regula sus-menționată o formează situația în care legiuitorul în mod expres, la descrierea unor variante normative prin care poate fi comisă o infracțiune, delimitează forma singulară de forma plurală a cuvântului. De exemplu, la art. 145 C.pen. expresia unei persoane nu poate implica și

pluralul, întrucât pluralitatea de victime este consacrată la alin. (2) al aceluiași articol lit. g), adică omorul asupra a două sau a mai multor persoane și lit. o), adică omorul săvârșit de către o persoană care anterior a mai săvârșit un omor intenționat.

→ Folosirea pluralului în textul de lege implică și singularul. De exemplu, forma plurală a cuvântului „bunuri”, utilizată la descrierea infracțiunii de furt [art. 186 alin. (1) C.pen.], nu implică neapărat obligativitatea sustragerii mai multor bunuri de la victimă, condiția componenței de infracțiune fiind îndeplinită și atunci când se sustrage un singur bun.

→ Folosirea unui cuvânt la genul masculin implică, de regulă, și femininul. De exemplu, cuvintele „martor”, „interpret”, „specialist”, „traducător” de la art. 312 C.pen. implică și genul feminin. De la această situație sunt exceptate cazurile în care legiuitorul prevede expres în textul de lege o calitate a subiectului care poate fi îndeplinită doar de către o persoană de un anumit gen. Cel mai elocvent exemplu îl constituie infracțiunea de pruncucidere prevăzută la art. 147 C.pen., care este o infracțiune cu subiect unic și la care poate fi doar mama copilului nou-născut.

→ Când un cuvânt poate fi și substantiv și adjectiv, trebuie să se țină seama de adevăratul înțeles în care este folosit.

→ Cuvintele folosite împreună (expresiile), substantivele cu atributele lor și verbele cu complimentele lor trebuie să fie examinate împreună. Regula se referă la semnele componențelor de infracțiune care sunt descrise prin folosirea mai multor îmbinări de cuvinte (expresii sau sintagme): „proporții mari”, „proporții deosebit de mari”, „daune în proporții considerabile”, „alte urmări grave”, „daune sănătății populației”, „proporții considerabile regnului animal”, „obraznicie deosebită”, „cinism excepțional”, „încălcare grosolană a ordinii publice” etc. Interpretarea acestor expresii urmează a fi făcută prin semnificația pe care aceste cuvinte le comportă în întregime.

Unele dintre aceste expresii își au o in-

terpretare legală fiind definite de legea penală. De exemplu, noțiunea de „daune în proporții considerabile sau esențiale” este definită la art. 126 alin. (2) C.pen.: „Caracterul considerabil sau esențial al daunei cauzate se stabilește luându-se în considerare valoarea, cantitatea și însemnătatea bunurilor pentru victimă, starea materială și venitul acesteia, existența persoanelor întreținute, alte circumstanțe care influențează esențial asupra stării materiale a victimei, iar în cazul prejudicierii drepturilor și intereselor ocrotite de lege – gradul lezării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”.

În cazul în care aceste expresii nu sunt definite în legea penală, la relevarea semnificației lor se vor lua în considerare interpretările practicii judiciare și ale literaturii de specialitate. De exemplu, noțiunea de „obraznicie deosebită” este definită în HP CSJ cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism nr.4 din 19.06.2006, prin care se înțeleg acțiunile de încălcare grosolană a ordinii publice însoțite de acte de violență asupra persoanei, de distrugere și degradare a bunurilor proprietarului, întreruperea temporară a activității normale a întreprinderilor, instituțiilor sau organizațiilor etc. Dacă interpretul legii penale nu poate descifra semnificația semnelor componenței de infracțiune prin utilizarea metodei gramaticale, acesta va apela la alte metode de interpretarea a legii penale.

Din punct de vedere **stilistic** interpretarea literară vizează aflarea înțelesului legii penale din întreaga construcție a propoziției sau a frazei prin care este formulată infracțiunea și care alcătuiesc textul legal al normei.

Ca o consecință generală a tuturor procedurilor literare, se impune regula că această procedură de interpretare nu poate ignora nici unul dintre cuvintele sau semnele ortografice existente în lege, nefiind admisibilă ideea că legiuitorul ar fi putut folosi cuvinte de prisos ori introduce semne ortografice fără rost. Numai atunci când cuvântul constituie un pleonasm sau când folosirea lui ar duce la rezultate evident absurde și trebuie considerat drept o

inadvertență a legii, el va putea fi neglijat de către interpret. Aceste cazuri însă sunt rare pentru a putea prezenta un interes practic.

Concluzie. Interpretarea literară, denumită și interpretare gramaticală are întâietate față de celelalte procedee de interpretare a semnelor componente de infracțiuni, întrucât sensul unei legi, mai cu seamă al legii penale trebuie să fie găsit în primul rând în litera ei. În general, considerăm că în procesul de

învățare-predare, interpretul trebuie să pună un accent prioritar pe interpretarea literară care este „regula de aur de interpretare a normelor de drept penal”. Totodată, acest procedeu nu are valoare de procedeu unic, în bază căruia poate fi dezvăluită semnificația semnelor componente de infracțiune, astfel încât la interpretarea acestora vor aplica în unison și celelalte procedee de interpretare, precum ar fi: logico-analitică, sistematică și istorică.

Referințe bibliografice

1. Stănoiu Rodica-Mihaela, *Drept penal. Partea generală (Note de curs)*, București, Ed. Hyperion, 1992, p. 27.
2. Zolyneak M., *Drept penal. Partea generală*, Iași, Ed. Fundației Chemarea, 1992, p. 88-89.
3. Giurgiu N., *Legea penală și infracțiunea. Doctrină. Legislație. Practică judiciară*, Iași, Ed. GAMA, 1993, p. 78-79.
4. Borodac A., Gherman M., *Calificarea infracțiunilor*, Chișinău, Î.S. F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2006p. 48.

Despre autor

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar,
director al Școlii doctorale
„Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com

CZU [327:94](470+571)+478)

DOI 10.5281/zenodo.5174372

TRUPELE RUSE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Marian GHERMAN,*doctor în drept, conferențiar universitar***Ivan ȚURCAN,***magistru în comunicare politică*

Prezența trupelor militare rusești în Republica Moldova este un subiect de interes atât în țară, cât și peste hotare, aceasta luând în considerare contextul regional de instabilitate securitară. Actualitatea și importanța acestui este cu atât mai mare, cu cât există multe interpretări asupra fenomenului în cauză. Pentru a înțelege mai exact ce reprezintă o misiune de pacificare și grupul operativ al trupelor ruse, se face o incursiune în terminologie pe subiect, se aduc clarificări cu privire la statutul său juridic al trupelor ruse în Republica Moldova, se face distincția în interpretările ce persistă pe margine acestor trupe, se descrie riscurile ce le poartă această prezență luând în considerare ceea ce defapt întreprinde grupul operativ al trupelor ruse. Astfel, se ajunge la concluzia că aceste trupe sfidează în mod constant și abuziv o serie întreagă de documente bilaterale moldo-ruse, continuând sub pretexte false să-și justifice prezența sa chiar dacă Republica Moldova a solicitat inclusiv de la tribuna ONU evacuarea lor.

Cuvinte-cheie: războiul moldo-rus, conflictul transnistrean, trupele militare rusești, grupul operativ al trupelor ruse, misiunea de pacificare, misiunea de pacificare rusă, războiul din 1992.

RUSSIAN TROOPS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Marian GHERMAN,*PhD, Associate Professor***Ivan ȚURCAN,***master in political communication*

The presence of Russian military troops in the Republic of Moldova is a topic of interest not only in the country but also abroad, taking into account the regional context of security instability. The topicality and importance of this is all the greater, as there are many interpretations of the phenomenon. In order to understand more precisely what a peacekeeping mission and the task force of Russian troops represent, a foray into terminology on the subject is made, clarifications are made regarding on legal status of Russian troops in the Republic of Moldova, a distinction is made in the interpretations that persist about these troops, describes the risks posed by this presence, taking into account what in the reality are doing Russian military troops. Thus, it is concluded that these troops constantly and abusively defy a whole series of Moldovan-Russian bilateral documents, continuing under false pretexts to justify its presence even if the Republic of Moldova requested even from the UN rostrum the evacuation their.

Keywords: Moldovan-Russian war, Transnistrian conflict, Russian military troops, Russian troops task force, peacekeeping mission, Russian peacekeeping mission, 1992 war.

Introducere. Cercetarea este destinată în mod special factorilor de luare a deciziilor din Republica Moldova și de peste hotare, precum și mediului academic, asociativ, dar și tuturor persoanelor interesate de subiectul prezenței militare ruse în Republica Moldova.

Ne vom strădui să aducem clarificări factologice și juridice pe marginea prezenței militare rusești în Republica Moldova, pre-

cum și a dificultăților cu care se confruntă aceasta din acuza trupelor dislocate în regiunea de est a țării.

Articolul este unul de actualitate prin însuși motivul existenței unor astfel de trupe pe teritoriul țării timp de circa 30 de ani, iar pe de altă parte prin faptul că este un subiect de securitate națională, dar și regională.

Prin urmare, se vor aduce argumente cu

privire la baza juridică a aflării trupelor ruse din cadrul GOTR și MP, se va face o distincție între justificarea de facto și de jure, vor fi abordate posibile soluții pentru Republica Moldova întru ieșirea din impact.

De pe site-ul Ministerului Apărării al Federației Ruse, de la secțiunea Districtul militar vestic, din cele 16 958 de comunicate de presă au fost selectate toate comunicatele cu referință la trupele militare ruse aflate în Republica Moldova din perioada 2011-2020, 1379 la număr, sistematizate, analizate și interpretate.

Pe de altă parte, trebuie menționat că acest articol nu se referă la geopolitică, politică, istorie, relații internaționale.

Urmare a analizei, corelării datelor cu aspectele de teorie, au fost punctate aspectele-cheie.

Utilizarea eventuală în articol a terminologiei referitoare la regiunea transnistreană precum „lege/-i”, „instituții”, „rublă”, „limbă moldovenească”, precum și a altor termeni din lucrare, nu reprezintă o recunoaștere a autorităților ori a instituțiilor, ori alte interpretări similare.

Aspecte teoretice și revizuirea literaturii.

Misiune de peacekeeping, peacemaking și peacebuilding, diferențe și asemănări.

Conform articolului lui Luc Reyhler „Pacemaking, Peacekeeping, and Peacebuilding” publicat în Encyclopedia Oxford Research of International Studies [10], conceptul de peacebuilding a devenit partea componentă a discursului oficial, atunci când Secretarul General al ONU Boutros Boutros-Ghali în 1992 l-a introdus pe acesta ca fiind „post-conflict peacebuilding” în Agenda pentru Pace. Această agendă a specificat patru direcții de acțiune: 1. Diplomația preventivă, lucru ce contribuie la prevenirea escaladării conflictelor latente existente în conflicte propriu-zise; 2. Peacemaking este procesul de aducere a părților ostile la un acord prin mijloace pașnice; 3. Peacekeeping reprezintă procesul de desfășurare a

unei prezențe militare și civile a ONU în teren pentru a extinde posibilitățile nu doar pentru prevenirea conflictului, ci și pentru stabilirea păcii; 4. Peacebuilding este acțiunea menită să identifice și să susțină structurile care vor tinde să întărească și să consolideze pacea pentru a evita recăderea în conflict.

Peacebuilding este despre schimbări complexe care implică activități concurente ale multor oameni din varii sectoare, la mai multe niveluri, în diferite perioade de timp și în diferite straturi. Peacebuilding se ocupă de actori la nivel local, mediu, superior și internațional, căutând sinergii între multiplele transformări din diverse sectoare, implicând activități pe termen scurt, mediu și lung și impacturi asupra straturilor instituționale, comportamentale, perceptivă și emoționale.

Conform aceluiași autor, sunt șase componente majore ale teoriei și practicii arhitecturii de peacebuilding: 1. starea finală; 2. linia de bază; 3. contextul; 4. planificarea procesului de consolidare a păcii; 5. construirea păcii, coordonarea și 6. monitorizarea și evaluarea.

Peacemaking – (conciliere/pacificare) presupune un anumit set de acțiuni prin care părțile sunt asistate pentru a ajunge la încheierea unui acord de încetarea a focului. Articolul 33 [11] din Carta Națiunilor Unite prevede că „Părțile la orice dispută, a căror continuitate este susceptibilă să pună în pericol menținerea păcii și securității internaționale, vor căuta, în primul rând, o soluție prin negociere, anchetă, mediere, conciliere, arbitraj, soluționare judiciară, recurs la agenții sau aranjamente regionale sau alte mijloace pașnice la alegere”.

Peacebuilding – (crearea/consolidarea păcii) implică o serie de măsuri specifice pentru a reduce riscul apariției sau recidivării unui conflict, prin consolidarea capacităților naționale la toate nivelurile de gestionare a conflictelor, precum și pentru a pune bazele pentru pace și dezvoltare durabilă. Consolidarea păcii este un proces complex, pe termen lung, de creare a condițiilor necesare pentru o pace durabilă. Acesta acționează prin abordarea într-un mod cuprinzător a cauzelor

în rădăcină adânc ale conflictului. Măsurile de consolidare a păcii vizează problemele de funcționare a societății și a statului, încearcă să consolideze capacitatea statului de a-și îndeplini funcțiile de bază în mod eficient și legitim. La ONU rolul principal de prevenire și rezolvare a conflictelor mortale din întreaga lume îl joacă Departamentul pentru afaceri politice și de consolidare a păcii care se focusează pe 5 domenii: asigurarea unei analize solide și avertizări timpurii, prevenirea conflictelor și implicarea în pacificare, gestionarea crizelor politice și a conflictelor violente, susținerea păcii, consolidarea parteneriatelor [12].

Peacekeeping – (menținerea păcii) acțiuni întreprinse pentru a menține pacea, în cazul în care luptele au fost oprite și a contribui la realizarea angajamentelor asumate de către părți. De-a lungul anilor, operațiunile de menținere a păcii au evoluat de la un model militar, care urmărea încetarea focului și separarea forțelor după război, la un model complex care include mai multe elemente – armată, poliție și civili – care conlucrează pentru a pune bazele pentru o pace durabilă. Principiile interdependente și ce se consolidează reciproc în operațiunile ONU de menținere a păcii sunt: consimțământul părților, imparțialitatea și neutilizarea forței, cu excepția apărării personale și a apărării mandatului.

La aspectul ce vizează imparțialitatea într-o operațiune de menținere a păcii, ONU menționează: „*Așa cum un arbitru bun este imparțial, dar va penaliza infracțiunile, tot așa o operațiune de menținere a păcii nu ar trebui să permită acțiunile părților care încalcă angajamentele procesului de pace sau normele și principiile internaționale pe care le susține o operațiune de menținere a păcii a Organizației Națiunilor Unite. Fără a aduce atingere necesității de a stabili și menține relații bune cu părțile, o operațiune de menținere a păcii trebuie să evite scrupulos activitățile care ar putea compromite imaginea sa de imparțialitate*” [13].

Operațiune de pacificare – operațiuni de teren, desfășurate pentru prevenirea, gesti-

onarea și/sau rezolvarea conflictelor violente, sau pentru a reduce riscul de reapariția acestora.

Propaganda și dezinformarea după Henri Pierre-Cathala

După cum menționează Henri-Pierre Cathala în lucrarea sa „*Epoca dezinformării*” (București, Editura Militară, 1991, p. 49), există multe lucruri asemănătoare între propagandă și dezinformare. Autorul îl citează pe J. Ellul la definirea propagandei: „acțiunea psihologică îndreptată în special asupra cetățenilor într-un scop educativ; războiul psihologic dus împotriva inamicului exterior pentru a-l face să se îndoiască în privința valorilor pe care le susține; „*reeducarea*” și spălarea creierelor destinate corijării devierilor de la linie; dar și „*public and human relations*”. Propaganda presupune convingerea, pe când dezinformarea, dezorganizarea gândirii și manipularea indivizilor. Propaganda încearcă să valorifice unele idei, să pună într-o lumină frumoasă unele evenimente, însă „*o cât de mică înclinare*” face ca acțiunile să fie dezinformare.

Tot în aceeași lucrare, autorul menționează că scopul educației și culturii ar trebui să fie furnizarea de către dascăl a informației cât mai obiective, prezentând sursele și punctele de referință, având drept scop stimularea spiritului critic al elevilor întru dezvoltarea sensibilității și talentelor copiilor. Însă autorul constată că relația dascăl – copil este una din poziție preponderent autoritară. Poziția de control al procesului de formare a copiilor inevitabil trezește cupiditatea. Tot el prezintă contradicția ideologică în faptul că „*trebuie deschis spiritul către lumea înconjurătoare sau trebuie formați buni cetățeni?*”. Totodată, se relevă faptul că procesul de dezinformare școlară este unul suficient de subtil pentru a se adapta vârstei persoanei ce recepționează mesajul, copiilor.

În aceeași ordine de idei, nu ar trebui trecut cu vederea procesul de îndoctrinare. Cel mai adesea, doctrinarul la rândul său a fost îndoctrinat prin metode care cel mai probabil nu diferă de metodele pe care le uti-

lizează. La acest proces autorul ne oferă trei căi de îndoctrinare: spălarea creierelor, îndoctrinarea copiilor și sectele religioase. În sensul lucrării este relevant „îndoctrinarea copiilor”. Autorul menționează că în urma procesului de îndoctrinare a copiilor, ei devin „agenți ai securității puterii”. Cel mai grav în viziunea sa este „exploatarea nerușinată a spontaneității infantile pentru a-i transforma pe copii în delatori ai adulților (în special ai părinților lor) sau pentru cenzurarea tuturor atitudinilor apreciate ca greșite sau conservatoare”.

Război informațional și propagandă

Conform analistului militar locotenent colonel Vasile Păun, „războiul informațional cuprinde acele acțiuni desfășurate în timp de criză sau război și îndreptate împotriva informațiilor sau sistemelor informatice ale adversarului (concomitent cu protejarea propriilor informații și sisteme) în scopul atingerii unor obiective sau influențării anumitor ține [3].

Conform lui Călin Hentea, „confruntările moderne se poartă, într-o măsură din ce în ce mai mare, pe tărâmul inteligenței și al psihicului omenesc” [4]. În aceeași lucrare, autorul aduce în exemplu mai multe tipologii de categorizare a propagandei. Prima tipologie: 1. Albă, gri și neagră. Propaganda albă recunoaște și își asumă sursa. Propaganda gri, se lansează mesaje fără a specifica sursa. Propaganda neagră, lansează mesaje prin care se afirmă surse false; 2. Propaganda rațională, rațional-emoțională și emoțională. Autorul descrie aceste tipuri de propagandă plecând de la lucrarea lui Oliver Thomson, astfel propaganda rațională pornește de la fapte și date concrete, însă este cel mai puțin eficient, propaganda rațional-emoțională folosește aluzia, asocierea sau transferul de imagine, precum și „generalitățile alunecoase”, propaganda emoțională exploatează stările emoționale la maxim; 3. Propaganda de îndoctrinare și expansiune, de agitație și prepropaganda, propaganda de integrare. Întru a explica aceste tipuri de propagandă, autorul pornește de la lucrarea lui Roger Muchielli „Psihologia publicității și a propagandei”. Propaganda

de îndoctrinare și expansiune este îndreptată în exteriorul sistemului emițător și are ca scop atragerea, precum și convingerea celor ce sunt indiferenți ori oscilează ca poziție. Propaganda de agitație și prepropaganda exploatează o singură idee ori mesaj. Propaganda de integrare consolidează și menține psihic simpatizanții convinși.

Misiuni de pacificare/ Misiunea de pacificare în regiunea transnistreană

În lucrarea „*The Strange Case of Russian Peacekeeping Operations in the Near Abroad 1992-1994*”, scrisă de MAJ Raymond C. Finch, III, U.S. Army, pentru Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, KS. în iulie 1996 [5] autorul se întreabă „cum ar putea armata rusă să servească „obiectiv” ca menținători ai păcii atunci când unul dintre combatanți aparține aceleiași armate ruse?” fapt ce pune sub semnul întrebării nu doar neutralitatea armatei ruse prezente în Republica Moldova, ci și obiectivitatea sa în procesul de menținere a păcii.

Același autorul constată capacitatea covârșitoare a Armatei ruse a 14-a, precum și faptul că nu s-a pus niciodată problema că moldovenii vor naționaliza Armata a 14-a. Unitatea a căzut rapid sub rubrica forțelor de securitate CSI, înainte ca Ministerul Apărării rus să o revendice drept proprietate rusă. În această perioadă, totuși comandantul Armatei a 14-a, generalul-maior Aleksandr Lebed, a vorbit și a acționat ca și cum nu ar fi fost subordonat conducerii prezidențiale rusești. Cu toate acestea, acest general a reflectat politicile și obiectivele elementelor mai conservatoare din conducerea rusă și cu siguranță cele ale transnistriei. Deși încă purta uniforme sovietice/ruse, circumstanțele au transformat Armata a 14-a, într-o mare măsură, în o forță militară locală transnistreană.

În lucrarea „*Transnistria. 1989-1992. Cronica unui război „nedeclarat”*” scrisă de generalul Ion Costăș, ultimul declară că „separatiștii erau sprijiniți neoficial și de Armata a 14-a rusă, în care serveau, în principal, transnistreni și care, la momentul începerii

conflictului armat, avea 9250 oameni. Ofițerii Armatei a 14-a instruiau formațiunile ilegale de rezistență înființate” [6].

Autorul susține că la 12 septembrie 1991, la Tiraspol și Râbnîța, două unități militare ale Armatei a 14-a au decis, în urma adunării ofițerilor, să treacă sub jurisdicția așa-numitei RSSM Nistrene [1]. Mai mult ca atât, autorul insistă asupra faptului că structurile din stânga Nistrului au început să primească arme din depozitele Armatei a 14-a chiar după întâlnirea lui Igor Smirnov cu șefii structurilor de forță ale URSS, la Moscova, în vara anului 1990.

Într-o altă lucrare cu titlul „*Regional peacekeeping is not the way*” de Walter Dorn [7], autorul menționează că menținerea regională a păcii nu este o cale de urmat din cauza: intereselor, percepției puterii, capacităților, autorității.

Autorul susține că organizațiile regionale tind să vadă conflicte în regiunile lor prin ochelarii de culoare de interes național sau regional restrâns. Astfel, statele din regiune sunt mai puțin capabile și probabil să efectueze o menținere a păcii imparțială, ele făcând parte din problemă și nu fac parte din soluție, iar prejudecățile lor regionale fac ca menținerea păcii imparțială să fie mult mai dificilă, dacă nu imposibilă. Pe scurt, organizațiile regionale au interese regionale dăunătoare.

Autorul constată, de asemenea, că organizațiile regionale tind să fie dominate de supraputerile (unii ar spune agresori) din regiune.

În viziunea lui Walter Dorn, nicio organizație regională existentă nu are capacitatea sau experiența de menținere a păcii susținută, cu excepția, cel mai recent, NATO (care, deși nu este o organizație regională declarată, poate fi tratată ca una). NATO este în primul rând o alianță militară și cheia succesului în menținerea păcii moderne este natura sa multidimensională realizată de mulți actori, inclusiv diplomați, poliție civilă, oficiali de monitorizare electorală, lucrători de ajutor, organizații neguvernamentale și altele.

Walter Dorn afirmă că ONU deține autoritatea morală a unui organism mondial de care organizațiile regionale nu dispun. ONU a primit în Carta sa mandatul principal pentru menținerea păcii și securității internaționale. În ciuda limitărilor și provocărilor, totuși ONU rămâne astăzi calea cea mai importantă pentru îndeplinirea acestui obiectiv, iar organizațiile regionale nu pot și nu ar trebui să înlocuiască ONU în îndeplinirea rolului său principal în crearea și direcționarea misiunilor de menținere a păcii. Cel puțin, ONU ar trebui „să fie în permanență informată pe deplin cu privire la activitățile desfășurate sau în curs de analiză în cadrul acordurilor regionale”, așa cum este cerut de capitolul VIII (articolul 54 [14]) din Carta ONU.

Scurt istoric al conflictului

Întru a explica fenomenul transnistrean, nu putem să nu facem referire la lucrările lui Oleg Serebrian [1]. Astfel, conform poziției sale, acest conflict este rezultatul unei catastrofe geopolitice [2], el „*nu este unul etnic, ci de natură morfopolitică, având un mobil pur geopolitic nu atât pentru Tiraspol, cât pentru Moscova și Kiev*” [1]. În același timp, un alt aspect ce se menționează și nu poate fi trecut cu vederea ține de faptul că „*Rusia întreține politic și spiritual conflictul din estul Republicii Moldova*” [2] și prin urmare explicând întreținerea spirituală a Transnistriei „*Rusia speculează pe nostalgiile și regretele «materialiste» în cazul moldovenilor transnistreni și cele idealiste în cazul comunităților slave din zonă pentru a menține pseudostatalitatea transnistriană*” [2].

Totodată, este de menționat că în conformitate cu Legea nr.173/2005 „*cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului (Transnistria)*”, nu ar fi o greșală ca regiunea în cauză să fie numită Transnistria. Aceasta se datorează faptului, că însuși titlul legii are anumite scăpări, or, localități din stânga Nistrului sunt și acele sate de pe platoul Cocieri și Coșnița, care se subordonează autorităților constituționale și pe de altă parte mun. Ben-

der care este în dreapta r. Nistru însă este controlat temporar de către autoritățile neconstituționale.

Conform „Acordului cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat în regiunea transnistreană a Republicii Moldova” semnat la 21 iulie 1992 la nivelul șefilor de stat din partea Republicii Moldova și a Federația Ruse [8], este formată Comisia Unificată de Control. Comisia este compusă din reprezentanți ai părților implicate în conflict și totodată semnatare ale Acordului, adică Republica Moldova și Federația Rusă, precum și în mod suplimentar partea transnistreană ca fiind parte la procesul de reglementare, ulterior alăturându-se în calitate de observatori Ucraina și reprezentanții Misiunii OSCE din Republica Moldova. Totodată, în subordinea Comisiei să află Comandamentul Militar Întrunit al Forțelor Mixte de Pacificatori unde deciziile la fel ca și în Comisie se iau prin consens. Alte organe disponibile în instrumentarul CUC este Centrul de presă și Institutul Comandanților militari în raioanele cu regim sporit de securitate (Protocolul nr.10 din 07 august 1992 al CUC). HG nr.744/2011 este documentul oficial prin care se aprobă Regulamentul cu privire la activitatea delegației Republicii Moldova în Comisia Unificată de Control, iar HG515/2010 specifică componența nominală a membrilor delegației moldovenești. Un aspect important cu referire la Acordul din 1992 este faptul că el nu este un document oficial în sensul prevăzut de către legislația Republicii Moldova.

Reieșind din HG nr.662/1992 chiar dacă nu se operează direct cu noțiunea de Zona de Securitate, în principiu, putem considera cu aproximație că indică perimetrul geografic al acesteia. Cu aproximație, pentru că nu se cuprinde localitățile din r-nul Șoldănești, Rezina, Florești. De aceea pentru ZS se folosește Protocolul nr.3 al CUC din 29.07.1992. Totodată, Protocolul în cauză nu este un act normativ, în sensul prevăzut de Legea nr.100/2018.

Desfășurarea contingentului

Armata a 14-a și GOTR, conform

aceluiași Acord din 1992 semnat de către Republica Moldova și Federația Rusă, mai exact, pct. 4 al acestui acord, dislocată în Republica Moldova, „*va respecta cu strictețe neutralitatea. Ambele părți conflictuale își asumă responsabilitatea de a respecta neutralitatea și abținerea de la orice acțiuni ilegale în adresa bunurilor militare, militarilor acestei armate și familiilor acestora. Întrebările despre statutul armatei, procedurilor și termenelor de evacuare a ei vor fi identificate în cadrul negocierilor dintre Federația Rusă și Republica Moldova*”. Totodată, nici un cuvânt din Acord nu precizează că trupele ruse de pacificare din componența CMÎ al FMP fac parte din Armata a 14-a. În același timp, la 1 iulie 1995 este creat Grupul Operativ al Trupelor Ruse în regiunea autoproclamată transnistreană a Republicii Moldova, care oficial este declarat că are două misiuni: a. Misiunea de pacificare (peacekeeping) și b. paza tehnicii militare și munițiilor dislocate în s. Colbasna (această localitate nu se află în ZS).

Atunci când vorbim despre GOTR și MP, trebuie să menționăm câteva aspect-cheie referitoare la pozițiile părților, adică cea moldovenească, pe de o parte, și cea rusească, pe de altă parte. Pct. 4 menționat, pe lângă faptul că stipulează care anume trupe sunt localizate pe teritoriul țării, specifică expres și aspecte cu privire la necesitatea retragerii acestora. Totodată, nicăieri în Acord nu este menționat că trupele ruse de pacificare din componența CMÎ al FMP fac parte din Armata a 14-a, ori invers. Ulterior, la 1 iulie 1995, urmare a lichidării juridice de către Federația Rusă a Armatei a 14-a este creat GOTR în regiunea autoproclamată transnistreană a Republicii Moldova, care oficial este declarat că are două misiuni: a. Misiunea de pacificare (peacekeeping) și b. paza tehnicii militare și munițiilor dislocate în s. Colbasna (această localitate nu se află în ZS).

În prezent, în cadrul solicitărilor, apelurilor, ori altor demersuri cu caracter politico-diplomatic, ori juridic, Chișinăul solicită retragerea anume a ceea ce înseamnă Armata

a 14-a, de facto, care în prezent de jure este GOTR și modificarea MP. Pe de altă parte, partea rusă, dar și Tiraspolul la unison declară, că GOTR și MP sunt același lucru, pe motiv că în viziunea lor una nu o exclude pe alta, din cauza faptului că declarativ GOTR are în mandatul său și latura misiunii de pacificare. Această poziție a Federației Ruse prin consecință și inevitabil, duce la inocularea ideii că trupele ruse de facto succesoare ale Armatei a 14-a, vor părăsi teritoriul Republicii Moldova urmare a finalizării MP și că toate trupele ruse sunt de pacificare. Este de menționat că o astfel de interpretare nu este în conformitate cu Acordul din 1992, de altfel cum nu există și nici termen de staționare a trupelor de pacificare străine, dar nici condiționări ce ar permite să se afle în continuare, ori vreun veto pentru Tiraspol. Astfel, mai putem conchide că GOTR nu este un subiect al formatului de negocieri „5+2” unde participă și Tiraspolul.

Trebuie luat aminte și la faptul că Acordul semnat între Republica Moldova și Federația Rusă reprezintă un soi de armistițiu, nu e și de încetare a războiului, totodată, nu este un act juridic, deoarece nu a fost vreodată ratificat de către Parlamentul Republicii Moldova, chiar dacă a creat efecte juridice, de exemplu prin hotărârile de Guvern ale Chișinăului prin care s-a instituit CUC și componența sa nominală.

În același timp, urmare a summit-urilor OSCE de la Istanbul din 1999 [9], armata Federației Ruse staționată pe teritoriul Republicii Moldova urma să fie retrasă definitiv, lucru care nu s-a întâmplat până în prezent.

Totodată, cu referire la dislocarea trupelor ruse în Moldova, urmare a cererii nr.48787 din 1999, depusă la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Strasbourg, Curtea la 8 iulie 2004 emite hotărârea definitivă pe Cazul Ilașcu și alții contra Moldovei și Rusiei [16].

Prin această hotărâre a Curții, se constată o serie de aspecte, printre care:

a. confruntarea cu un regim susținut militar, politic și economic de o putere precum este Federația Rusă, Moldova putea face

puține pentru a-și restabili autoritatea asupra teritoriului transnistrean. Acest lucru a fost confirmat și de consecințele conflictului militar, care au arătat că autoritățile moldovenești nu aveau mijloace de a se impune pe teritoriul transnistrean împotriva forțelor rebele susținute de militari ai Armatei a Paisprezecea;

b. pe parcursul confruntărilor dintre autoritățile Republicii Moldova și separatiștii transnistreni, liderii Federației Ruse au susținut autoritățile separatiste prin declarațiile lor politice;

c. Federația Rusă a elaborat prevederile principale ale acordului de încetare a focului din 21 iulie 1992 pe care ea l-a semnat ca parte;

d. responsabilitatea Federației Ruse este angajată în ceea ce privește faptele ilegale comise de separatiștii transnistreni, luând în considerare susținerea politică și militară oferită de aceasta pentru instaurarea unui regim separatist și participarea militarilor săi la luptele care au avut loc. Acționând astfel, autoritățile Federației Ruse au contribuit atât militar, cât și politic la crearea regimului separatist în regiunea transnistreană, care este o parte integrantă a Republicii Moldova;

e. chiar și după acordul de încetare a focului din 21 iulie 1992, Federația Rusă a continuat să acorde sprijin militar, politic și economic regimului transnistrean, permițându-i astfel acestuia să supraviețuiască și să se consolideze pentru a obține o anumită autonomie față de Moldova;

f. reclamanții au fost reținuți în iunie 1992 cu participarea soldaților Armatei a Paisprezecea (ulterior GOR). Primii trei reclamanți au fost deținuți atunci în încăperile Armatei a Paisprezecea și păziți de militari ai acesteia. Pe parcursul perioadei detenției lor, acești trei reclamanți au fost interogați și au fost supuși unor tratamente care ar fi fost contrare articolului 3 al Convenției. Apoi, ei au fost transmiși în custodia miliției transnistrene;

g. armata Federației Ruse continuă să fie staționată pe teritoriul Republicii Moldova, fapt ce constituie o încălcare a angajamen-

tului asumat de Federația Rusă de a o retrage definitiv la summiturile OSCE de la Istanbul (1999) și Porto (2001). Deși numărul trupelor rusești staționate pe teritoriul transnistrean a scăzut semnificativ începând cu anul 1992, Curtea notează că arsenalul militar al GOR (GOTR) este încă depozitat acolo. Prin urmare, ținând cont de importanța acestui arsenal militar, importanța militară a GOR în regiune și influența sa persistă;

h. Curtea acordă o importanță deosebită suportului financiar de care a beneficiat „RMN” în virtutea următoarelor acorduri încheiate cu Federația Rusă:

- acordul din 20 martie 1998 între Federația Rusă și reprezentanți ai „RMN” prevedea împărțirea unei părți din venitul obținut din vânzarea echipamentului GOR între „RMN” și Federația Rusă;

- acordul din 15 iunie 2001 cu privire la munca comună în vederea utilizării armamentului, tehnicii militare și a munițiilor;

- reducerea de către Federația Rusă cu 100 de milioane de dolari a datoriei pe care „RMN” o avea față de Federația Rusă; și

- aprovizionarea Transnistriei cu gaz importat din Federația Rusă la un preț mai avantajos decât cel oferit pentru restul Republicii Moldova

i. Curtea notează că atât înainte, cât și după data de 5 mai 1998, în ZS controlată de forțele rusești de menținere a păcii, regimul „RMN” a continuat să-și desfășoare trupele sale ilegal, să producă și să vândă arme, contrar acordului din 21 iulie 1992;

j. toate cele menționate mai sus dovedesc că „RMN”, formată în anii 1991-1992 cu sprijinul Federației Ruse, dotată cu organe ale puterii și cu o administrație proprie, continuă să rămână sub controlul efectiv sau cel puțin sub influența decisivă a Federației Ruse, și care, în orice caz, supraviețuiește datorită suportului militar, economic, financiar și politic oferit de către Federația Rusă;

k. Curtea consideră că există o legătură continuă și neîntreruptă a responsabilității din partea Federației Ruse pentru soarta re-

clamanților, deoarece politica Federației Ruse este de a susține regimul separatist.

În conformitate cu hotărârea Curții Constituționale din 2 mai 2017 [17], urmare a sesizării nr.37b din 26 mai 2014 [18] privind interpretarea art.11 din Constituția Republicii Moldova, „*ocupația militară a unei părți a teritoriului Republicii Moldova în momentul declarării neutralității, precum și lipsa recunoașterii și a garanțiilor internaționale ale acestui statut, nu afectează validitatea prevederii constituționale referitoare la neutralitate; – în cazul unor amenințări în adresa valorilor fundamentale constituționale, precum independența națională, integritatea teritorială sau securitatea statului, autoritățile Republicii Moldova sunt obligate să ia toate măsurile necesare, inclusiv de ordin militar, care i-ar permite să se apere eficient împotriva acestor amenințări; – dislocarea pe teritoriul Republicii Moldova a oricăror trupe sau baze militare, conduse și controlate de către state străine, este neconstituțională*” [17].

Mai mult ca atât, în discursul Prim-ministrului Republicii Moldova, în 2017, dar și la dezbaterile generale ale sesiunii a 73-a a Adunării Generale ONU din 28 septembrie 2018, s-a reiterat apelul către ONU de a-și focaliza atenția pe cazul violării flagrante a dreptului internațional și a Cartei ONU, precum este staționarea continuă a forțelor militare și armamentelor străine pe teritoriul Republicii Moldova, fără consimțământ și împotriva propriei voințe [conform anexei nr. 11].

GOTR în realitate

Structurile GOTR, în special în ultimii 3 ani ce au fost reflectați în studiu, adică 2018, 2019 și 2020, a se vedea anexele nr.8 – nr.10 [conform anexei 11] și-au intensificat masiv prezența nu doar mediatică, dar și în general informațională în regiune.

Criteriile extinderii prezenței în toate sferile vieții din regiunea autoproclamată transnistreană vizează nu doar activitățile nemijlocit militare, precum se declară: a. Paza depozitelor de muniții și tehnică militară rusească din s. Colbasna; b. efectuarea

operațiunii de menținere a păcii, ci și o serie întregă de activități cu caracter propagandistic, social, economic, orientat în mod special spre populația locală de diverse vârste.

Conform anexelor nr.1 – nr.10 [conform anexei nr.11], dar și prezentării generale a celor mai relevante informații din comunicatele Ministerului Apărării rus pentru perioada anilor 2011-2020, constatăm implicarea militarilor în sfera:

1. Socioeconomică:

- GOTR a oferit asistență medicală pentru mii de civili din regiunea autoproclamată transnistreană;

- La participarea în cadrul mai multor evenimente, GOTR nominalizează participanții numind funcțiile și instituțiile ilegale tratându-le pe picior de legalitate, astfel fiind numiți „președinte al Transnistriei”, „miniștri”, „ministere” etc. în acest sens;

- Reprezenții militari ai GOTR participă anual la o serie întregă de evenimente nu doar militare și sportive, ci și culturale, bisericesti/religioase, politico-ideologice, de caritate, inclusiv cu administrația regiunii, populația din regiunea autoproclamată transnistreană și structurile de forță transnistrene, precum: Ziua (hramul) or. Tiraspol, Ziua or. Bender (Tighina), parada militară și evenimentele conexe culturale, artistice, cu caracter militaro-ideologic în contextul zilei victoriei (9 mai), Ziua unității naționale, Ziua Rusiei, aniversarea operațiunii Chișinău-Iași, aniversarea finalizării războiului din Afganistan, „Lumânarea memoriei”, eliberarea or. Tiraspol de naziști etc.;

- Mai mult ca atât, militarii ruși ai GOTR din autoproclamată Transnistria au participat la evenimente comemorative dedicate tragediei din iunie 1992 în or. Bender, unde au participat militari ruși, precum s-a menționat, și „președintele” Transnistriei, administrația orașului, șefii de „ministere” și structuri de forță precum și „apărătorii” Transnistriei;

- Este de menționat că acest eveniment marcat în regiunea transnistreană este interpretat ca fiind al eliberării orașului Bender de

„dușmanii naționaliști” moldoveni;

- Un alt eveniment, la care GOTR participă constant, sunt activitățile festive cu ocazia serbării așa-zisei independențe a regiunii autoproclamate transnistrene, împreună cu liderii structurilor din regiune, unde, de asemenea „sunt nominalizați conform funcțiilor lor nerecunoscute/ ilegale național și internațional;

- Alte activități cu profil propagandistic vizează: a) organizarea constantă a ușilor deschise pe teritoriul orașului GOTR cu prilejul diferitor evenimente, inclusiv vizite la Muzeul „Gloriei Militare” pentru populația locală; b) instalarea plăcilor de comemorare a eroilor Imperiului Rus/ sovietici/ Federației Ruse și a busturilor acelorași eroi în cetatea din or. Bender ori alte puncte importante ce reprezintă artere de comunicații ale populației din regiune pentru a fi pe larg vizibile; c) desfășurarea activităților duhovnicești de comun cu exponenții bisericești din regiune; d) desfășurarea concursului TVC; e) altele;

- În anul 2016 GOTR creează mișcarea paramilitară Iunoarmeiți (246 de comunicate de presă în total despre Iunoarmeiți) pentru tinerii din regiunea transnistreană a Republicii Moldova. În această mișcare organizată de GOTR militarii desfășoară diverse activități cu scopul de educare militară și politico-ideologică a tinerilor: participare la tabere militare, vizite la muzee, lecții patriotice, lecții de trageri de foc, lecții de topografie și comunicații, participare la evenimente istorice ale URSS/ Imperiului Rus/ Federației Ruse ori din regiunea transnistreană etc.

- Militarii GOTR iau parte la procesul de organizare a evenimentului „Tânărul patriot al Transnistriei” (Юный патриот Приднестровья), unde se cultivă spiritul loial nu doar unei țări străine, ci și structurilor neconstituționale;

- Militarii GOTR în cadrul multiplelor vizite în centrele de învățământ din regiunea transnistreană, școli și universități, susțin discursuri pe tematică militară, politică și istorică, inclusiv în scopul recrutării tinerilor în structurile militare ale Ministerului Apă-

rării al Federației Ruse. Sub pretext de lecții de bărbăție, tinerii participă inclusiv și la activități cu caracter militar chiar în incinta instituțiilor de învățământ;

- GOTR de asemenea, cu prilejul diferitor sărbători, organizează zilele ușilor deschise, unde pentru tineri sunt pregătite cu același scop diverse activități chiar în orașelul bazei militare a trupelor ruse;

- Grupul operativ desfășoară varii concursuri de desen pentru a promova prezența militară rusească, ori în general a armatei ruse, în rândul copiilor din regiune;

- Cu prilejul sărbătorilor de iarnă, militarii vizitează constant școli pentru copiii orfani din regiunea transnistreană (pături social-vulnerabile).

2. Militară:

- În sens militar, GOTR a dispus un șir întreg de acțiuni pentru a spori interoperabilitatea dintre trupele militare ruse și cele de forță din regiune. Mai exact, au fost efectuate antrenamente nu doar sportive comune ce au un caracter militar și propagandistic, dar și exerciții militare comune propriu-zise numite generic competiții. În cadrul așa-ziselor competiții comune dintre trupele ruse și cele din regiune „Luptătorul prieteniei”/ „Jocurile militare” au loc antrenamente „Suvorov Onslaught” (Суворовский натиск), „Sniper Frontier”, „Rembat”, „Excellence in Military Intelligence”;

- În ultimii ani, GOTR a desfășurat o serie întreagă de exerciții nu doar de defensivă, ci și de ofensivă. În acest sens au fost puse în practică experiențele dobândite de militarii ruși în Republica Arabă Siriană, au fost efectuate instruirii și manevre de depășire a obstacolelor acvatice pe râul Nistru și altele. Dintr-un comunicat de presă din 2014, aflăm că numărul de exerciții practice de antrenament tactic, foc și pregătiri speciale, comparând cu anul 2013, practic s-au dublat;

- Din cele 1379 de comunicate de presă cu referire la regiunea transnistreană, doar 145 dintre ele sunt cu referire la misiunea de pacificare rusească, adică doar 10.51%;

- Salariile pentru un tânăr locotenent la ianuarie 2013 a fost de aproximativ 1200 de

euro, iar în 2014 aflăm că cei ce vor avea rezultate semnificative la competițiile militaro-sportive vor avea prime la salariile de bază;

- Baza militară GOTR dispune de 550 de unități de trai, cazarme, apeducte și canalizare, iar infrastructura serviciilor comunale a fost proiectată în regiune în interesul GOTR în așa fel încât să fie autonomă;

- Din anul 2013, toți militarii GOTR sunt pe bază de contract. Persoanele recrutate în structurile militare ruse sunt locuitori ai regiunii transnistrene.

- GOTR a creat pentru civili 1000 de locuri de muncă în aprilie 2014 și deja 1500 locuri de muncă în octombrie 2014;

- La un eveniment cu caracter religios din ianuarie 2020, aflăm că militari ruși deja sunt în număr de 2000 de persoane;

- În mai 2017, GOTR a primit tehnică nouă pentru comunicații electronice.

Acestea fiind spuse, putem să constatăm că GOTR și MP rusă sunt politizate, părtinitoare cu un management deficient, depășite de timp, fără un mandat al ONU. Or, atât prezența succesoarei Armatei a 14-a, adică GOTR, cât și MP, sunt contrar prevederilor și principiilor prescrise de ONU, la care Republica Moldova, cât și Federația Rusă sunt parte.

Concluzii. Conform datelor analizate, corelând de asemenea și aspectele ce privesc revizuirea literaturii, ajungem la concluzia că MP rusească în regiunea transnistreană a Republicii Moldova nu este una de succes din cauza **că ea este politizată, fără un mandat al ONU**, dar și contrar principiilor ONU, are un management deficient și depășit de timp.

Este un mit că MP rusă este una de succes, de altfel, ea este campion la încălcarea mandatului său și fortificarea prin consecință a regimului separatist. În plus, MP este și părtinitoare, destul de intens participând la procesul de propagandă în regiunea transnistreană, astfel încălcând mandatul și sub o serie de alte aspecte, lucruri constatate conform datelor compilate din comunicatele de presă din perioada anilor 2011-2020.

Pe de altă parte, Armata a 14-a despre care este scris în Acord, adică succesoarea ei

juridică GOTR, sfidează la fel în mod abuziv o serie întregă de documente bilaterale moldo-ruse, inclusiv Acordul menționat în articol. Aspectele declarative ale Federației Ruse de respectare a suveranității, integrității teritoriale și inalienabilității Republicii Moldova rămân a fi doar declarative, fapt ce în practică se arată a fi o realitate exact inversă, intervenție în suveranitate și ocupație a țării. Trupele ruse sunt implicate activ în toate sferele vieții din regiunea transnistreană: social, economic, militar, susținând și menținând regimul de la Tiraspol.

Actuala MP nu este un succes în pofida variilor opinii întrucât că datele prezentate de către însăși Federația Rusă demonstrează contrariul. O misiune este considerată un succes atunci când este retrasă și lichidată. La fel, o misiune poate fi considerată una de succes când își respectă mandatul. În cazul în care o misiune nu este retrasă, pe motiv că nu are un termen definit, iar unele escaladări periodice de mici proporții nu sunt pedepsite, atunci misiunea nu este în măsură să-și îndeplinească nemijlocit sarcinile, pe de altă parte, nu există șanse reale de escaladare și prin urmare trebuie să fie transformată conform principiilor clare ale ONU, ori sub mandat al ONU.

MP trebuie modificată și GOTR retrasă, precum s-a menționat, deoarece Federația Rusă și componenta rusă în MP își încalcă mandatul: a sporit prezența militarilor până la 2000, exersează practicile militare de ofensivă, sporește interoperabilitatea militară cu structurile militare transnistrene, exersează în regiune practicile ruse din Siria, desfășoară inclusiv multiple acțiuni de comun cu așa-zisa administrație unde cea din urmă este legiferată numind liderii din regiune conform funcțiilor și instituțiilor autoatribuite, amplifică prezența propagandistică, participă la evenimente ce stimulează așa-zisa statalitate a regiunii, antrenează copiii din regiune în activități paramilitare, inclusiv pe platforma școlilor din regiunea transnistreană, dar și organizează tabere paramilitare pentru copii.

Pe de altă parte, deschiderea masivă a GOTR către Tiraspol descrisă mai sus nu înseamnă și o deschidere față de Chișinău, chiar

dacă această armată se află pe teritoriul Republicii Moldova, lucru care reconfirmă că militarii ruși atât din GOTR, cât și din MP sunt părținitori și trezesc multiple nedumeriri, mai cu seamă că nu există un acces la aceste trupe și munițiile sale pentru efectuarea unui audit cuprinzător cu privire la riscurile, pericolele și efectele reale pe care le are prezența armatei străine pe teritoriul Republicii Moldova.

Mai mulți autori s-au întrebat, „*cum ar putea armata rusă să servească «obiectiv» ca menținători ai păcii atunci când unul dintre combatanți aparține aceleiași armate ruse?»*” fapt ce pune sub semnul întrebării nu doar neutralitatea armatei ruse prezente în Republica Moldova, ci și obiectivitatea sa în procesul de menținere a păcii, lucru confirmat și de generalul Ion Costăș, care susține că forțele separatiste din estul Moldovei erau sprijinite de armata rusă, dar și legal de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului care susține că regiunea transnistreană a fost creată în anii 1991-1992 cu sprijinul Federației Ruse, dotată cu organe ale puterii și cu o administrație proprie, dar și continuă să rămână sub controlul efectiv sau cel puțin sub influența decisivă a Federației Ruse și care, în orice caz, supraviețuiește datorită suportului militar, economic, financiar și politic oferit de Federația Rusă.

Totodată, pe de altă parte, oricât de ciudat ar fi, dar anume lipsa de funcționalitate efectivă a Comisiei Unificate de Control arată depășirea crizei militare din anii 1990-1992. Deoarece CUC este efectiv incapabil operativ să soluționeze probleme și perioade lungi de timp nu se adoptă decizii, se creează un pericol real de destabilizare a Zonei de Securitate, însă aceasta nu duce totuși la reluarea ostilităților.

Pentru depășirea impasului de la etapa actuală, pentru reintegrarea efectivă a țării, se impune identificarea consensului național în vederea necesității retragerii necondiționate a trupelor GOTR cu munițiile sale de pe teritoriul Republicii Moldova, din cauza încălcării flagrante a mandatului său, precum și modificarea misiunii de pacificare actuale în una de peacebuilding conform principiilor și standardelor ONU.

Referințe bibliografice:

1. Oleg Serebrian, *Va exploda estul? Geopolitica spațiului pontic*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1998.
2. Oleg Serebrian, *Despre geopolitică*, Chișinău, Ed. CARTIER, 2009.
3. Vasile Păun, „Operațiile informaționale”. În *Observatorul militar*, nr. 11 din 14-20 martie 2000 și nr.13 din 28 martie-3 aprilie 2000.
4. Călin Hentea, *Propagandă fără frontiere*, Ed. Nemira, 2002.
5. MAJ Raymond C. Finch, III, U.S. Army, „The Strange Case of Russian Peacekeeping Operations in the Near Abroad 1992-1994”, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, KS, iulie 1996.
6. Ion Coștaș, *Transnistria. 1989-1992. Cronica unui război „nedeclarat”*, Ed. RAO.
7. Walter Dorn, „Regional peacekeeping is not the way”. In *Peacekeeping & International Relations*, vol.27, Iss.3/4, p.1, iulie-octombrie 1998.
8. <https://gov.md/ro/content/arhiva-actelor-semnate-cadrul-procesului-de-reglementare>
9. <https://www.osce.org/mc/39569>
10. <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-274#acrefore-9780190846626-e-274-div1-0001>
11. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-6>
12. <https://dppa.un.org/en/what-we-do>
13. <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>
14. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-8>
15. https://gov.md/sites/default/files/ilascu_and_others_v_moldova_and_russia_-_romanian_translation_by_the_ministry_of_justice_of_the_republic_of_moldova.pdf
16. <https://freecurrencyrates.com/en/exchange-rate-history/EUR-RUB/2012/cbr>
17. [https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=613https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=sesizari&docid=288](https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=613?l=ro&tip=hotariri&docid=613https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=sesizari&docid=288)
18. <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=613?l=ro&tip=hotariri&docid=613>
19. <https://gov.md/ro/content/studii-si-documente-relevante>
20. <https://structure.mil.ru/structure/okruga/west/news.htm>
21. <https://mopmr.org/>

Despre autori

Marian GHERMAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
comisar-șef, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova*

Ivan ȚURCAN,

*magistru în comunicare politică,
Universitatea Babeș-Bolyai,
Cluj Napoca, România*

CZU 343.8

DOI 10.5281/zenodo.5174399

CLASIFICAREA CONDAMNAȚILOR ÎN PENITENCIARE: CONCEPT ȘI CONȚINUT

Cornel OSADCII,

doctor în drept, conferențiar universitar

Articolul abordează conceptul și criteriile de clasificare a condamnaților la închisoare de o importanță semnificativă la diferențierea și individualizarea executării pedepsei, precum și pentru a atinge scopul pedepsei și resocializării condamnatului.

Cuvinte-cheie: închisoare, tipuri de penitenciare, deținerea separată a condamnaților la închisoare.

CLASSIFICATION OF CONVICTED IN PRISON: CONCEPT AND CONTENT

CORNEL OSADCII,

PhD, Associate Professor

In the article the author pays attention to the questions of definition and criteria of persons condemned to deprivation freedoms' classification. These criteria are very substantial to differentiation and individualization of punishment and resocialization of condemned person.

Keywords: imprisonment, types of correctional institutions, the separation of convicts to imprisonment.

Introducere. În procesul de executare a pedepsei închisorii se ridică o problemă importantă, anume aceea a cunoașterii condamnaților, a acestor oameni puși să execute pedeapsa închisorii în penitenciar [1, p. 43]. Se știe că din tot conflictul penal, din tot procesul de judecată, după condamnare nu a mai rămas decât cel condamnat – omul. Despre faptă, despre infracțiune, în cursul executării pedepsei, nu se mai vorbește decât ca punct de pornire, ca punct de referință. După cum s-a spus, „condamnatul intră în penitenciar, iar infracțiunea rămâne la poartă”. Pentru a fi posibilă individualizarea sancțiunii în procesul de executare a pedepsei privative de libertate, este necesară o cunoaștere temeinică și sub toate aspectele a celor condamnați. Nu-i suficientă cunoașterea condamnaților după dosar, deși aceasta este necesară. După dosar se poate cunoaște infracțiunea săvârșită; pedep-

sa aplicată, vârsta, profesiunea, domiciliul și alte câteva aspecte. Dar nu se poate cunoaște suficient omul, condamnatul (capacitatea de judecată, caracterul, temperamentul, educația etc.). În unele țări, de exemplu, în Franța, Polonia, Suedia etc., în multe penitenciare s-au înființat *laboratoare, cabinete*, conduse de specialiști (medici, psihologi, sociologi, psihiatri etc.), care examinează cazurile mai dificile de condamnați (violenți, agresivi, anormali etc.) și recomandă tratamentul și modul de executare a pedepsei cel mai adecvat.

Menționăm că, în prezent, pe lângă conducerea fiecărui penitenciar, ființează o comisie de *specialiști* formată din medic, psiholog, educator, sociolog, având ca atribuții speciale observarea și analizarea comportării fiecărui condamnat, folosind mijloace științifice corespunzătoare, cu consemnarea notărilor în fișele individuale ale condamnaților și pe baza

căroră se fac recomandări de regim și tratament corespunzător [2, p. 43].

Pedeapsa închisorii, executându-se în locuri de deținere, duce la un fel de stigmatizare a celui condamnat. Or, aceasta înseamnă o piedică serioasă în calea fostului deținut de a se integra ulterior în societatea oamenilor cinstiți, de a ocupa un loc de muncă, de a se căsători, de a avea prieteni etc. [3, p. 48]. Pentru evitarea pe cât posibil a unor astfel de consecințe, este preferabilă executarea pedepsei închisorii, cel puțin în cazul închisorii de scurtă durată, în regim de muncă în libertate.

Executarea pedepsei închisorii este un mijloc de reeducare a celui condamnat, condusă cu grijă și pricepere o atare executare poate ajunge la rezultate pozitive. În acest sens, trebuie avut în vedere că educarea ca și reeducarea este un proces la care participă educatori și condamnați, primii fiind chemați a îngriji, îndruma, forma, resocializa și moraliza pe ceilalți. Or, pe de o parte, sub acest aspect, numărul de educatori, în general, este mic, iar numărul condamnaților este mare, din această cauză, educatorii nu ajung să cunoască suficient pe condamnați. Pe de altă parte, munca de educatori într-un penitenciar trebuie să fie făcută nu numai de educatori de profesie, ci de întregul personal al penitenciarului, inclusiv de personalul de pază și supraveghere, ceea ce nu-i ușor de realizat. În sfârșit, lucru care se accentuează mereu în literatura de specialitate, mediul penitenciar de multe ori nu-i propice activității educative, fiindcă educația presupune contacte, încredere și destindere între oameni; or, în penitenciar domnește în mod inevitabil o atmosferă de încordare, relații de subordonare, disciplină severă, izolare etc., uneori tensiuni, conflicte. În acest sens, s-au reliefat dificultăți, iar învingerea acestora înseamnă soluții și eforturi deosebite. „Sociabilitatea omului, resocializarea nu se învață închizându-l pe condamnat în solitudinea și formalismul închisorii”, spunea cândva penalistul belgian Prins A. [4, p. 48].

În această ordine de idei individualizarea executării pedepsei în procesul realizării cerințelor regimului de deținere se va mani-

ifesta prin schimbarea (îmbunătățirea sau înăsprirea) condițiilor de deținere, prevăzute de lege, ale unui anumit condamnat, în funcție de termenul de pedeapsă executat și de comportamentul lui.

Una din orientările principale în îmbunătățirea pe mai departe a activității instituțiilor penitenciare cu scopul rezolvării eficiente a sarcinilor care stau în fața lor reprezintă intensificarea activității lor în vederea unei diferențieri clare a executării pedepsei și a procesului de influență educativă în privința diverselor categorii de condamnați. În scopul organizării unui proces de influențare diferențiată asupra condamnaților, este necesar ca întregul contingent de infractori care a fost condamnat de către instanța de judecată la pedeapsa cu închisoare să fie împărțit în asemenea categorii, încât în privința cărora să fie posibilă aplicarea principalelor mijloace de corijare (art. 168 alin. (1) CE al RM), în volum diferit și cu grad de intensitate diferit, urmărind astfel asigurarea atingerii scopurilor pedepsei penale, diferențierea măsurilor de pedeapsă și educative aplicate condamnaților, care sunt înfăptuite în baza clasificării.

Întregul contingent de condamnați la pedeapsa cu închisoarea reprezintă un efectiv foarte eterogen de infractori, ce se deosebesc unul de altul după caracter și gradul prejudiciabil al infracțiunilor săvârșite, personalitate, antecedente penale, nivelul degradării lor social-morale, vârstă, sex și după alte semne. Însă, în pofida multitudinii de particularități individuale, toate sunt dependente de cele mai esențiale semne care sunt caracteristice unor grupuri de persoane în parte și pot fi împărțite (clasificate) în relativ omogene. Cuvântul clasificare provine din lat. *classis* – categorie, clasă și *facere* – a efectua ceva, a face și este interpretat ca: „a împărți sistematic, a repartiza pe clase sau într-o anumită ordine după anumite semne” [5, p. 184]. În Enciclopedia sovietică prin clasificare se înțelege divizarea practică a materiei sau fenomenelor în părți, clase, grupe sau subgrupe, tipuri după anumite semne distinctive determinate [6, p. 363]. O interpretare asemănătoare se găsește și în dicționarul de cuvinte străine: „Clasificarea este

repartizarea obiectelor, fenomenelor și conceptelor pe clase, sectoare, categorii în funcție de criteriile generale” [7, p. 238].

Savantul Avanesov G.A., menționează pe bună dreptate că clasificarea condamnăților la pedepse privative de libertate creează condiții pentru individualizarea executării pedepsei, precum și a sistemului progresiv. Prin sistem progresiv de ispășire a pedepsei el înțelege un sistem determinat de mijloace juridice, psihopedagogice de influențare asupra condamnaților precum și una din direcțiile individualizării executării pedepsei cu închisoarea [8, p. 58]. În știință, de asemenea, se întâlnește și termenul „sistem progresiv-regresiv” [9].

În statul sovietic abordarea științifică a problemei clasificării condamnăților privați de libertate a început în primii ani de existență a lui. În anii 1925-1936 de aceasta s-a ocupat Institutul național de studiere a criminalului și a criminalității [10, p. 46].

O clasificare, argumentată științific a condamnăților a început să fie introdusă în practica executării pedepselor privative de libertate la mijlocul anilor '50 ai secolului trecut, când se reînnoiau principiile politicii execuțional-penale. În perioada anilor 1936-1954 o oarecare clasificare argumentată științific lipsea, ceea ce a contribuit considerabil la divizarea condamnăților în grupuri și la răspândirea așa-numitei clasificări a subculturii criminale. Toți condamnații erau împărțiți în două grupe: „hoții în lege” („воры в законе”) și „mujăchi” („мужики”). La rândul lor, „hoții” erau împărțiți în diverse grupări [11, p. 157-160].

În ultimii ani juriștii acordă o atenție mai mare problemei clasificării condamnăților la pedeapsa cu închisoare. În clasificarea științifică contemporană proprietățile obiectului sunt legate funcțional de poziția lui într-un sistem determinat. Se deosebește clasificarea artificială și naturală; spre deosebire de cea artificială (la baza ei, de regulă, sunt semnele puțin importante ale obiectului), în clasificarea naturală (care se mai numește sistematică) cantitatea maximală a semnelor esențiale (importante) ale obiectului este determinată de poziția lui [12, p. 126].

Printre primii autori, în lucrările cărora este reflectată problema clasificării condamnăților în locurile de detenție, sunt: Șargorodski M.D., Beleaev N.A., Kovaliov A.G. Astfel, una din propunerile de bază înaintate de Șargorodski M.D. este de a împărți infractorii după criteriul fiziologic și social. Kovaliov A.G. întrebuințează în calitate de criteriu de clasificare a condamnăților pe grupe nivelul de infestare criminală a personalității infractorului. Beleaev N.A. clasifică condamnații, reieșind din caracteristicile lor juridico-penale. La baza clasificării, elaborată de savantul Strucikov N.A., de asemenea stă criteriul juridico-penal.

Există multe opinii referitoare la determinarea conceptului de „clasificare”. Cea mai acceptată, după părerea noastră, este opinia lui Strucikov N.A. și Brizgalov V.N., care consideră că clasificarea condamnăților este o metodă științifică întemeiată, prin intermediul căreia se asigură diferențierea executării pedepsei (realizarea pedepsei) și înfăptuirea influenței de corijare a condamnatului. Și ca rezultat, clasificarea condamnăților face ca executarea pedepsei și influența de corijare să fie personalizată și efectivă, ceea ce ca rezultat asigură individualizarea executării pedepsei [13, p. 17; 14, p. 110].

Strucikov N.A. scrie: „Clasificarea condamnăților, în urma căreia se înfăptuiește împărțirea lor pe baze de criterii generale în grupe (categorii) relativ omogene, are loc în scopul de a împiedica pe deținuții care, în baza trecutului lor criminal sau a relelor deprinderi, ar exercita o influență nefastă asupra celorlalți deținuți, în primul rând asupra persoanelor tinere, condamnăților primari, precum și de a asigura posibilitatea de realizare a influenței represiv-educative necesare din punctul de vedere al caracterului și nivelului intensității anume pentru această categorie de condamnați”.

În opiniile enunțate mai sus este foarte clar și detaliat prezentat locul și rolul clasificării condamnăților, precum și însemnătatea ei pentru procesul de diferențiere și individualizare a executării pedepsei. De fapt, opiniile altor autori în această privință nu diferă prea mult de opinia lui Strucikov N.A.

Astfel, Perkov I.M. definește clasificarea condamnaților ca: „împărțirea în categorii, grupuri relativ omogene conform celor mai esențiale semne ale colectivității, orientate spre crearea condițiilor necesare în scopul organizării procesului diferențiat de influențare represiv educativă asupra condamnaților, care ar asigura atingerea cuvenită a scopurilor pedepsei [15, p. 6].

Prin clasificarea condamnaților la pedeapsa cu închisoarea, consideră Tumanov G.A., trebuie înțeles împărțirea acestora în categorii relativ determinate în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunilor săvârșite, trecutului criminal, precum și degradării social-morală [16, p. 105].

Brilliantov A.V., propunând formularea sa a clasificării condamnaților, o determină ca pe un sistem al grupului de condamnați, care are scopul de a crea condiții optime pentru atingerea scopurilor pedepsei și ca rezultat obținând repartizarea lor după anumite semne distinctive, unde o grupă are o poziție strict determinată față de cealaltă grupă, care determină statutul juridic ca urmare a ispășirii pedepsei sau care este o condiție necesară a realizării ei [17, p. 27].

La baza clasificării condamnaților în conformitate cu normele juridice sunt condițiile sociale generale. Caracterizarea socială se ia în considerare nemijlocit de normele dreptului penal, execuțional-penal, deoarece măsura de pedeapsă se determină având în vedere personalitatea condamnatului. Însă studierea personalității este deja obiectul cercetărilor sociologice. Se poate de spus că caracterizările sociologice (psihologice, pedagogice, etice, morale etc.) au o însemnătate individuală pentru clasificare. În general clasificarea condamnaților se bazează pe interconexiunea (raportul de reciprocitate) aplicării normelor juridice de pedeapsă pentru comiterea infracțiunii și caracterizările sociale ale infractorului.

Însemnătatea hotărâtoare în sistemul criteriilor de repartizare a condamnaților după anumiți indici o are temeiurile juridice de clasificare, în conformitate cu care se creează tipurile ei. Cu toate acestea, în ciuda in-

terconexiunii tuturor tipurilor de clasificare, fiecare din ele în anumite limite are o semnificație de sine stătătoare.

Alegerea unui temei corect de clasificare ne permite de a elabora programe de studiere a personalității condamnatului precum și de a influența diferențiat asupra infractorilor, având în vedere comportamentul lor, particularitățile lor personale și nivelul de degradare socială, ceea ce, la rândul său, ne dă posibilitatea de a individualiza la maxim procesul de executare a pedepsei [18, p. 96-102]. Astfel, cu toate acestea, luând în considerare numărul mare de condamnați repartizați pe sectoare în instituțiile penitenciare ale Republicii Moldova, nici cea mai bine gândită clasificare și nici cele mai bune programe de corijare nu se vor încununa de succes.

Problema clasificării condamnaților la pedeapsa cu închisoare, luând în considerare criteriile juridice, este destul de complicată, dar necesară pentru practică, de aceea este necesară abordarea ei științifică [8, p. 60].

Prin intermediul clasificării condamnaților la închisoare se asigură realizarea următoarelor sarcini:

1. Izolarea diferitor categorii de condamnați și prevenirea exercitării influenței negative din partea condamnaților ce se caracterizează negativ.

2. Asigurarea aplicării diferențiate a pedepsei și a mijloacelor de corijare față de diferite categorii de condamnați.

3. Structurarea instituțiilor penitenciare în conformitate optimală cu scopurile pedepsei.

4. Înăsprirea influenței represive asupra condamnaților periculoși și cu comportament negativ, totodată micșorând volumul de limitări în drepturi pentru condamnații mai puțin periculoși și care se caracterizează pozitiv.

5. Crearea condițiilor cuvenite pentru executarea și ispășirea pedepsei cu închisoare [11, p. 157-160].

Astfel, însemnătatea clasificării constă nu numai în aceea că criteriile ei stau la baza influenței diferențiate asupra condamnaților, dar și în crearea unor instituții penitenciare corespunzătoare acestor criterii.

După cum afirmă Avanesov G.A., prima etapă de clasificare a condamnaților la închisoare se înfăptuiește de către instanța de judecată, care în conformitate cu articolele din legislația penală adoptă sentința de condamnare cu închisoare, indicând locul unde se va ispăși [19]: instituție penitenciară de tip închis, semiînchis, deschis, penitenciar pentru femei sau minori (clasificarea pe orizontală).

Etapa a doua de clasificare a condamnaților este exercitată în procesul ispășirii pedepsei cu închisoarea de către administrația instituției penitenciare sau la demersul acesteia de către instanța de judecată. Condamnații se repartizează pe categorii în funcție de gradul corectării lor conform regulilor sistemului progresiv (clasificarea pe verticală) [8, p. 62].

Combinarea diferitor criterii deosebite clasificarea propusă de către Daghele P.S. Acesta propune clasificarea condamnaților: după semnele fizice ale personalității lor, particularităților lor psihologice, nivelul de corijare, gradul și caracterul de pericol social pe care îl prezintă. Acest criteriu este examinat de el în calitate de generalizare a clasificării condamnaților. În opinia autoarei Sturova M.P., lucrătorii practici trebuie să cunoască o astfel de clasificare, care, reflectând semnele social-demografice, juridico-penale, pedagogice și psihologice, ar lua în considerare schimbarea personalității atât sub influența mediului penitenciar în general, cât și sub influența măsurilor educative special organizate în acest scop. O astfel de clasificare (noi o numim psiho-pedagogică), este după părerea noastră clasificarea condamnaților după gradul de corijare [20, p. 37].

Luând în considerare modalitățile diferite de tratare a acestei noțiuni, credem că o atenție deosebită ar trebui să acordăm și poziției autorilor Vișotina L.A. și Lutanski V.D., care determină clasificarea ca fiind împărțirea condamnaților în grupuri omogene în scopul asigurării particularităților la organizarea procesului educativ cu diferite categorii [21, p. 14].

Ei considerau că conceptul „clasificare” cuprinde și procesul de repartizare a condamnaților pe categorii de către instanța de judeca-

tă, determinând gradul de pericol social al infractorilor, astfel stabilindu-le regimul de ispășire a pedepsei. Ceea ce se referă la condamnații ce ispășesc pedeapsa în instituții penitenciare cu regim identic, atunci procesul „de împărțire în grupe relativ omogene” este determinat de acestea de conceptul „diferențiere”.

Diferențierea întrebuintată în instituțiile penitenciare reprezintă diversitatea metodelor de organizare a procesului corecțional, luând în considerare omogenitatea diferitor grupe de condamnați. Cu toate acestea, putem fi de acord cu poziția autorilor Șmarov I.V. și Melentiev M.P., care consideră că diferențierea executării pedepsei și aplicarea măsurilor de corijare reprezintă aplicarea unui volum diferit de măsuri represive față de diferite categorii de infractori în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunilor săvârșite, de antecedentele penale, precum și de organizarea lucrului educativ cu ei în funcție de particularitățile tipologice ale personalității [22, p. 30].

Minakov Iu.A. propune efectuarea clasificării condamnaților în funcție de caracterul infracțiunilor săvârșite de ei cu ajutorul a patru criterii principale: forma de vinovăție cu care a fost săvârșită infracțiunea; aplicarea violenței, prezența motivului acaparator, săvârșirea infracțiunii în legătură cu situația de serviciu, activitatea de serviciu sau profesională sau datorită ei [23, p. 13-18].

Toate infracțiunile prevăzute de legislația penală acesta le divizează în intenționate și din imprudență. Pe cele intenționate, la rândul său, le separă în următoarele grupe de bază: deosebit de periculoase contra statului; violente; violente în scop de profit; interesate (legate de situația de serviciu, activitatea de serviciu sau profesională, precum și cele care nu au legătură cu așa ceva); violente, dar fără interes de profit, legate sau nelegate de situația de serviciu, activitatea profesională sau serviciu. Fiecărui tip de infracțiuni prezentate mai sus, după părerea lui, îi corespunde o anumită categorie de infractori.

După cum observăm din cele relatate până acum, sunt destule temeuri de a clasifica condamnații în instituțiile penitenciare.

Acest proces este stabilit de multitudinea de relații interpersonale între condamnați, de caracteristicile lor și de situația reală creată în instituția penitenciară. De exemplu, unii autori, evidențiind grupurile oficiale și neoficiale de condamnați, printre ultimii deosebesc comunități care evident au un caracter antisocial. La rândul lor, aceste comunități după conținutul activității lor antisociale se atribuie la grupările:

- cu orientare negativă, particularitățile cărora se evidențiază în încălcarea de către membrii ei a regimului de detenție, nesupunerea cerințelor administrației, tinde spre crearea unor condiții de detenție care contravin legii;
- grupări deosebit de periculoase, care prezintă un pericol sporit pentru activitatea instituțiilor penitenciare, deoarece activitatea ilegală, uneori chiar criminală este conspirată minuțios.

În literatura juridică de specialitate găsim și alte sisteme de clasificare a condamnaților la închisoare, temeinicia teoretică și însemnătatea practică a cărora creează îndoieli serioase. Astfel, Alferov Iu.A. a propus ca temei de clasificare a condamnaților caracterul și orientarea viziunilor lor. Potrivit acestui temei, acesta împarte condamnații în trei grupe: condamnații care au viziuni și convingeri corecte și au comis infracțiuni din imprudență; condamnați cu unele viziuni și convingeri greșite sau antisociale; condamnați cu viziuni și convingeri antisociale evidente [24, p. 5-27].

Abordarea sistemelor de clasificare a condamnaților ne ilustrează faptul că în condițiile instituțiilor penitenciare este imposibil de folosit un criteriu universal de împărțire a condamnaților în grupuri omogene. Pentru atingerea scopurilor, stabilite de lege față de instituțiile penitenciare, nu trebuie să neglijăm nici criteriile juridico-penale, nici cele criminologice, nici cele psiho-pedagogice sau alte criterii ce ne-ar permite diferențierea și individualizarea executării pedepsei.

Din definițiile de clasificare a condamnaților prezentate, observăm că acestea au foarte mult în comun. Anume clasificarea întemeiată științific în final asigură individuali-

zarea executării pedepsei.

Clasificarea persoanelor, condamnate la închisoare, înfăptuită cu scopul împărțirii lor pe instituții penitenciare, în dreptul execuțional-penal reprezintă un proces foarte sofisticat. Cu toate acestea, clasificarea nu poate fi ceva predeterminat și imprescriptibil. Clasificarea, după cum și întregul sistem penitenciar, se schimbă atunci când aceasta este provocată de condițiile obiective de dezvoltare a statului și dreptului, starea și dinamica criminalității, folosirea măsurilor și metodelor de prevenire a ei.

Însă aceasta nu exclude necesitatea păstrării unei durate de timp mai mult sau mai puțin îndelungată a clasificării, care este necesară pentru a asigura:

- stabilitatea sub toate aspectele a sentinței instanței de judecată, care crește influența educativă și respectul față de el;
- inamovibilitatea sistemului de clasificare,
- evidența proprietăților obiective și subiective a infracțiunii și infractorului pe parcursul ispășirii termenului de pedeapsă;
- tratarea diferențiată a diverselor categorii de condamnați [24, p. 61-62].

Știința dreptului execuțional-penal a elaborat anumite cerințe, înaintate față de clasificarea condamnaților, care fiind respectate favorizează eficacitatea aplicării lor.

1. Orientarea clasificării spre un scop bine determinat, care se întruchipează, mai întâi de toate, în semnele de întemeiere ale clasificării. La elaborarea clasificării trebuie să se conștientizeze și să se formuleze bine scopul care urmează a fi atins cu ajutorul acestei clasificări. Necesitatea unui scop bine conștientizat și conturat în semnele de întemeiere ale clasificării, ridică problema creării calificărilor cu scopuri diferite, de exemplu clasificări destinate pentru realizarea sarcinilor legate, atât de aplicarea pedepsei, cât și de corijare; clasificarea psiho-pedagogică pentru rezolvarea problemelor organizării lucrului educativ în conformitate cu trăsăturile caracteristicilor și calităților personale. Scopul bine determinat al clasificării în primul rând trebuie să asigure caracterul ei real.

2. Interpretarea univocă a conținutului semnelor de întemeiere ale clasificării.

Pentru a lichida univocitatea în procesul de elaborare a clasificării, trebuie desfășurată o muncă minuțioasă legată de conținutul conceptual al semnelor clasificării și de determinarea termenilor întrebuiți.

3. Determinarea formală a semnelor de întemeiere ale clasificărilor poate fi atinsă pe seama aplicării unor metode precise, elaborate și întrebuițate de alte științe (psihologia, sociologia, statistica) pentru elaborarea clasificării.

4. Caracterul obiectiv al clasificării se asigură de verificarea empirică conceptuală a clasificării și aplicarea metodelor precise. Problema constă în faptul că multe din semnele clasificărilor reflectă fie raporturile subiective cercetate, care nu se observă nemijlocit, fie fenomenele, care pot să se manifeste doar prin intermediul altor fenomene. De aceea este necesar să tindem ca la baza clasificării să fie semnele, legate de fenomenele supuse observării, chiar dacă pentru aceasta va fi nevoie de sacrificat legăturile precise ale fenomenelor inițiale cu semnele empirice verificate. Numai o atare tratare ne va permite aplicarea clasificării în practică.

5. **Reprezentativitatea și concretitudinea destinării clasificărilor.** Condamnații ca și alți infractori nu sunt o clasă aparte de oameni. De aceea la elaborarea clasificărilor condamnaților nu trebuie să aplicăm metode, procedee, întrebuițate în diverse ramuri ale științei pentru clasificarea contingentului simplu de persoane. În legătură cu aceasta, transferul atât a clasificărilor, cât și al procedeelelor lor de elaborare este pe deplin îndreptățit. Dar clasificarea condamnaților are loc în condiții

specifice. Și în legătură cu aceasta, în conținutul semnelor clasificării (acolo unde este necesar) trebuie să se ia în considerare și specificul contingentului, și condițiile lui de viață [25, p. 17-18]. Procesul de clasificare este format din numeroase niveluri și parcurge un șir de etape, determinate de scopurile și sarcinile care stau în fața uneia sau altei ramuri de drept.

Luând în considerare cele expuse, am ajuns la următoarele concluzii:

1. Abordând problema clasificării condamnaților la pedeapsa cu închisoare, ni s-a părut necesară abordarea conceptului de „clasificare”, în care, în linii generale, toți savanții plasează aproximativ unul și același înțeles, subînțelegând prin aceasta împărțirea unui tot întreg pe grupe, categorii, clase, în temeiul unor criterii determinate.

2. Problema clasificării condamnaților la închisoare are o istorie îndelungată și rămâne până la momentul de față obiectul discuțiilor în cercurile științifice, fapt ce ne ilustrează actualitatea ei deosebită. Despre aceasta ne demonstrează multitudinea de opinii asupra conținutului fenomenului în cauză.

3. Analizând diversele opinii ale savanților în vederea clasificării condamnaților și criteriile ei, putem concludiona că toate sunt strâns legate între ele, fapt ce nu exclude însemnătatea lor de sine stătătoare.

4. Elaborarea justă a criteriilor de clasificare a condamnaților la închisoare este una din condițiile care ar permite organizarea corectă în practică a procesului corecțional pe baza semnelor individuale ale fiecărui condamnat, precum și prevenirea unor urmări nefaste, care ar putea surveni în urma deținerii în comun a diverselor categorii de condamnați.

Referințe bibliografice:

1. Stoichici C, Aspecte practice privitoare la cunoașterea deținuților. În: „Buletinul penitenciar”, nr. 4/1984.
2. Bulai I., Drept penal român. Partea generală, Vol. II, București, Casa de editură și presă „Șansa”, 1992.
3. A. Godeanu, Cunoașterea climatului interuman din penitenciar. În: Bul. penit. nr. 2/1986.
4. Oancea I., Drept execuțional penal, București, 1998.
5. Dicționarul explicativ al limbii române,

- ed. Univers enciclopedic, ed. a II-a, București, 1998.
6. Большая советская энциклопедия, 2-е изд., Москва, 1953.
  7. Словарь иностранных слов, под ред. Лехина И.В., Локшиной С.М., Петрова Ф.Н., Шаумяна Л.С., Москва, 1964.
  8. Аванесов Г.А., Изменение условий содержания осужденных, Москва, 1968.
  9. Шевченко А.Е., Прогрессивно-регрессивная система исполнения уголовных наказаний, Ставрополь, 2002.
  10. Утевский Б.С., Вопросы теории советского исправительно-трудового права и практика его применения. Материалы теоретической конференции советского исправительно-трудового права, Москва, Высш. шк. МВД СССР, 1957.
  11. Лубеницкий А.А., Значение классификации осужденных к лишению свободы и ее влияние на индивидуализацию наказания. Специфика правового регулирования в период становления рыночных социально-экономических отношений, *Culegere de lucrări științifice interuniversitare*, Омск, 1996.
  12. Философский энциклопедический словарь, Москва, 1989.
  13. Советское исправительно-трудовое право. Общая часть, под ред. Мелентьева М.П., Стручкова Н.А., Рязань, 1987; Стручков Н.А., Брызгалов В.Н., Классификация осужденных к лишению свободы и определение им вида исправительно-трудовой колонии, Киев, 1967.
  14. Перков И.М., Дифференциации исполнения наказания и процесса исправительно-трудового воздействия в исправительно-трудовых колониях, Высш. шк. МВД СССР, Москва, 1971.
  15. Туманов Г.А., Некоторые вопросы классификации преступников и лиц, осужденных к лишению свободы, Москва, 1963.
  16. Бриллиантов А.В., Дифференциация наказания и степень исправления осужденных к лишению свободы, Москва, 1997.
  17. Мажуль Е.В., К вопросу об основаниях дифференциации исполнения наказания в виде лишения свободы, Рязань, 1991.
  18. Стурова М.П., Первозванный В.Б., Социально-педагогические основы деятельности исправительно-трудовых учреждений, Москва, 1993.
  19. Высотина Л.А., Лутанский В.Д., Основы дифференциации осужденных и условий их содержания в ИТУ, Москва, 1974.
  20. Шмаров И.В., Мелентьев М.П., Дифференциация исполнения наказания в исправительно-трудовых учреждениях, Пермь, 1971.
  21. Минаков Ю.А., Родовая и групповая классификация осужденных к лишению свободы, Москва, 1980.
  22. Алферов Ю.А., Типология преступников и исправительные программы, Москва, 1991.
  23. Смирнов Д.Н., Требования, предъявляемые к разработке классификации осужденных, Москва, Норма, 1980.

Despre autor

Cornel OSADCII,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova

CZU 343.8.614.2

DOI 10.5281/zenodo.5174443

PROBLEMATICA ASISTENȚEI MEDICALE ÎN MEDIUL PENITENCIAR

Oleg RUSU,

doctor în drept, conferențiar universitar

Autorul trece în revistă unele prevederi ale legislației internaționale și naționale privind asistența medicală acordată deținuților. În context se precizează că dreptul la îngrijire medicală al deținuților nu ar trebui să fie diferit de al celorlalți membri ai societății. Totodată, se menționează că condamnații beneficiază în mod gratuit de asistență medicală și de medicamente în volumul stabilit de Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, în conformitate cu legislația în vigoare. În final se punctează că promovarea sănătății și educația medicală ar trebui să ducă la o creștere a înțelegerii în penitenciare a problemelor de sănătate care se referă la deținuți.

Cuvinte-cheie: asistență medicală, instituții penitenciare, deținuți bolnavi, examen medical, unitate medicală, tratament.

THE PROBLEM OF HEALTH CARE IN THE PENITENTIARY ENVIRONMENT

OLEG RUSU,

PhD, Associate Professor

The author included in magazine some stipulations of international and national legislation on medical assistance to detainees. The context specifies that the right to medical care of detainees should not be different from the other members of society. It also mentions that prisoners receive free medical assistance and medicines in the volume set by the unique Program of compulsory health insurance in accordance with the legislation. Finally, it is pointed that health promotion and medical education should lead to an increasing understanding on health issues that relate to detainees in prisons.

Keywords: healthcare, prisons, ill inmates, medical examination, medical unit, treatment.

Introducere. Progresul cultural, științific și social din ultimii ani, precum și tendința Republicii Moldova de integrare în Uniunea Europeană impun ajustarea legislației naționale în conformitate cu standardele europene, elaborarea noilor concepte în realizarea politicii penale etc.

În Republica Moldova este în continuă desfășurare reforma judiciară și de drept, care a cuprins reorganizarea sistemului judecătoresc, a procuraturii și organelor de urmărire penală, a avocaturii, urmând a fi perfecționat și sistemul administrației penitenciare. Au fost operate schimbări pozitive în legislația națională, în special în cea de drept penal și de procedură penală, la baza căreia sunt elemente ce țin de standardele europene ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Metode și materiale aplicate. Metodele

aplicate sunt analiza, sinteza, comparația, investigația științifică. Materialele folosite sunt legislația internațională și națională în domeniu, literatura de specialitate.

Rezultate obținute și discuții. Articolul 36 al Constituției Republicii Moldova garantează dreptul la ocrotirea sănătății, care oferă tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția statului minimul asigurării medicale gratuite [1].

În conformitate cu standardele internaționale, se apreciază că sănătatea în închisori trebuie apărută, ea fiind aspectul cel mai vulnerabil al vieții din mediul carceral. Una din regulile principale în închisoare se referă la apărarea împotriva abuzurilor de orice fel. Un astfel de abuz ar putea fi ținerea persoanelor arestate sau deținute în condiții care le privează temporar sau permanent de folosirea oricărui simț natural, cum ar fi posibilitatea

de a vedea sau auzi sau de a cunoaște locul și trecerea timpului. Astfel de comportamente ar putea dăuna, mai ales atunci când se aplică pe timp îndelungat, sănătății mintale și fizice.

Regulile internaționale referitoare la nivelul îngrijirii sănătății în închisori fac responsabile guvernul, administrația penitenciarelor dar și personalul. Codul Națiunilor Unite pentru responsabilii cu respectarea legii statuează în articolul 6 că: „Aplicarea oficială a legii va asigura protecția deplină a sănătății persoanelor în custodie și în particular, va acționa imediat pentru asigurarea asistenței medicale ori de câte ori este cerut acest lucru. În acest context orice cerere adresată de un condamnat de a fi consultat de un medic trebuie să fie privită cu multă seriozitate de către personal, să i se răspundă prompt, cu excepția cazului când deținutul abuzează de aceste vizite” [2].

Dreptul la îngrijire medicală al deținuților nu ar trebui să fie diferit de al celorlalți membri ai societății. Cu toate acestea, chiar și în țările cu o îndelungată tradiție democratică, bogate și cu sisteme sanitare performante, există mari diferențe între îngrijirea medicală din interiorul și din afara închisorii, ceea ce poate avea consecințe asupra sănătății foștilor deținuți.

La nivel internațional sunt în vigoare numeroase documente care reglementează dreptul la asistență medicală a persoanelor cu regim de detenție, cum ar fi Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților [3] și Regulile Europene pentru Penitenciare [4].

În cele mai dese cazuri deținuții provin din categoriile cele mai dezavantajate atât din punct de vedere economic, cât și social. Pentru ei este comun un nivel scăzut de educație, lipsa unui loc de muncă și a unui domiciliu. Deseori deținuții au avut un mod de viață haotic și probleme complexe sociale și de sănătate. S-ar putea ca ei să aibă așteptări limitate cu privire la sănătate, dar și la serviciile medicale, cărora le poate lipsi flexibilitatea de a răspunde efectiv nevoilor unor astfel de oameni.

Organizarea asistenței medicale a per-

soanelor deținute în penitenciare se efectuează conform prevederilor legislației execuțional-penale, actelor normative ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, ale Ministerului Justiției, precum și ale Regulamentului cu privire la asigurarea asistenței medicale a persoanelor deținute în penitenciare [5, art. 2].

Astfel, condamnații beneficiază în mod gratuit de asistență medicală și de medicamente în volumul stabilit de Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, în conformitate cu legislația în vigoare. Acordarea asistenței medicale gratuite se efectuează în unitatea medicală a instituției penitenciare după înscrierea prealabilă și conform unui grafic aprobat de șeful penitenciarului, cu excepția cazurilor de urgență [6, art. 230].

Potrivit art. 231 CE al RM, orice penitenciar trebuie să aibă la dispoziție serviciul cel puțin al unui medic generalist, al unui medic stomatolog și al unui medic psihiatru. În penitenciarul cu capacitatea de cel puțin 100 de locuri trebuie să funcționeze, în regim permanent, un centru curativ staționar pentru acordarea de asistență medicală fiecărui condamnat. Condamnații bolnavi care au nevoie de tratament medical specializat sunt transferați neîntârziat sau conform indicației din fișa medicală a condamnatului stabilită de medicul penitenciarului în instituțiile medicale specializate ale Administrației Naționale a Penitenciarelor sau în spitalele Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale de regulă, din raza penitenciarului.

Examenul medical al condamnatului se efectuează la primirea în penitenciar și, la solicitare și în mod periodic, în timpul executării pedepsei, însă nu mai rar de o dată la 6 luni, precum și la eliberarea din locurile de detenție. Examenul medical se efectuează în condiții de confidențialitate și intimitate, cu excepția cazurilor în care medicul, pentru motive de siguranță și securitate, solicită prezența altor reprezentanți ai administrației penitenciarului, fapt care va fi consemnat în modul corespunzător.

La sosirea în penitenciar, condamnatul,

în termen de până la 24 de ore, este examinat în vederea constatării existenței leziunilor corporale sau altor urme de violență și, în termen de până la 15 zile, este chestionat și supus examenului medical și igienizării sanitare în încăperile de carantină ale penitenciarului.

În cazul în care se constată urme de violență, tratamente cu cruzime, inumane sau degradante ori de alte rele tratamente sau persoana condamnată acuză violență, medicul care efectuează examenul medical are obligația de a consemna în fișa medicală cele constatate și declarațiile persoanei condamnate în legătură cu acestea sau cu orice altă agresiune și de a anunța imediat șeful instituției penitenciare, care sesizează procurorul și Avocatul Poporului sau, în cazurile privind condamnări minore, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului în termen de 24 de ore. Persoana condamnată are dreptul de a cere să fie examinată, pe cont propriu, la locul de deținere, de un medic din afara sistemului administrației penitenciare, indicat de aceasta sau de un medic legist. Constatările medicului din afara sistemului administrației penitenciare se consemnează în fișa medicală a persoanei condamnate, iar certificatul medico-legal se anexează la fișa medicală, după ce persoana condamnată a luat cunoștință de conținutul său, contra semnătură [6, art. 13].

Condamnatul beneficiază de asistența terapeutică, chirurgicală, psihiatrică, ginecologică și stomatologică. Condamnatul poate, pe cont propriu, să beneficieze și de serviciile unui medic privat.

În temeiul hotărârii comisiei medicale specializate a penitenciarului, create prin dispoziția șefului instituției și coordonată cu Direcția medicală a Administrației Naționale a Penitenciarelor, deținuții bolnavi de tuberculoză, boli venerice, alcoolism, narcomanie sau toxicomanie sunt supuși tratamentului obligatoriu.

Îndreptarea bolnavilor pentru tratament staționar în spitalele penitenciare se efectuează în baza recomandărilor medicilor unității medicale din penitenciare, transferul efectuându-se conform procedurii generale

de transfer al deținuților, prevăzute de actele normative în vigoare.

Deținuții bolnavi care au nevoie de intervenție medicală specializată de urgență sunt transferați neîntârziat, sub pază și supraveghere, în instituțiile medicale specializate ale sistemului administrației penitenciare sau în instituțiile curative publice ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. În caz de necesitate urgentă de acordare a ajutorului medical specializat, spitalizarea bolnavilor poate fi efectuată în instituțiile medico-sanitare publice ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale cu asigurarea pazei și escortei necesare.

În cazul internării planificate deținuții bolnavi se transferă în instituțiile medico-sanitare publice ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale în baza dispoziției directorului ANP cu asigurarea pazei și escortei necesare.

Acordarea asistenței medicale și consultative deținuților de către instituțiile medico-sanitare publice, subordonate Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, va fi efectuată în baza contractelor încheiate [5].

Deținuții care suferă de boli sau deficiențe psihice se iau în evidență și se tratează în instituțiile curative specializate sub supravegherea strictă a medicilor. În unitățile medicale ale penitenciarelor se efectuează: examenul clinic și supravegherea deținuților în scopul aplicării terapiei raționale și determinării capacității lor de muncă; tratamentul ambulatoriu și în staționar, somatic și specializat, prin metodele și mijloacele recomandate de indicațiile instructiv-metodice ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

Asistența medicală de ambulator se acordă deținuților în unitățile medicale ale serviciilor medicale din penitenciare, în orele stabilite de directorul penitenciarului, pentru fiecare sector (câteva sectoare), schimb, conform registrelor de înscriere prealabilă pentru examinare medicală, completate de către șefii de sectoare.

Staționarul serviciului medical este prevăzut pentru:

a) examinarea și tratarea bolnavilor care necesită tratament staționar, regim de pat pe termen până la 14-15 zile;

b) tratamentul de susținere a bolnavilor în caz de necesitate, care au fost externați din spitalul penitenciar;

c) izolarea temporară a bolnavilor cu maladii contagioase sau suspecti de maladii contagioase până la internarea în spitalul penitenciar;

d) tratamentul staționar al bolnavilor netransportabili până la ameliorarea stării de sănătate cu transferarea ulterioară în spitalul penitenciar;

e) internarea persoanelor supuse tratamentului staționar conform planului de dispensarizare.

Înainte de plecare din penitenciar, toți deținuții sunt supuși examenului medical obligatoriu. În penitenciarele cu statut de izolator de urmărire penală deținuții, înainte de a fi transferați în alte penitenciare pentru executarea pedepsei, se examinează în vederea prezenței maladiilor infecțioase (inclusiv tuberculoză) și dermatovenerologice [5].

Conform prevederilor art. 232 alin. (5) al Codului de executare al Republicii Moldova [6] și pct. 508 al Statutului executării pedepsei de către condamnați [7], deținuții bolnavi de tuberculoză sunt supuși tratamentului obligatoriu. Deținutul bolnav de tuberculoză este obligat să respecte regimul curativ din instituția curativă penitenciară.

Controalele medicale regulate ajută la prevenirea creșterii și răspândirii bolilor și altor probleme de sănătate. Mai mult, diagnosticarea la timp și timpurie a îmbolnăvirii sau a problemelor de sănătate permite administrarea îngrijirii necesare cât mai repede posibil. Tratamentul stomatologic de rutină ar trebui, de asemenea, prestat deținuților pentru care tratamentul stomatologic este inaccesibil din cauza reținerii de mai mult de 6 luni [8].

Închisoarea poate asigura efectuarea unei evaluări sistematice și a unui tratament al persoanelor al căror mod de viață le-a împiedicat accesul la o asistență medicală adecvată. Deținuții pot fi încurajați să adopte un com-

portament mai sănătos, iar regimul de detenție poate oferi șansa eliminării inegalităților legate de sănătate. Cu toate acestea, penitenciarele nu au ca scop principal promovarea sănătății, iar unii susțin că există o contradicție inerentă între obiectivele de asistență și control. Închisorile au valori, reguli și ritualuri ce permit observarea, restricționarea și privarea de putere a deținuților, aspecte care intră în conflict cu ideea de a-i încuraja să preia controlul asupra propriei lor sănătăți. În plus, nici o discuție despre sănătatea deținuților nu poate ignora întrebarea dacă închisoarea este cu adevărat locul potrivit pentru toți.

Astfel, există probleme organizatorice (personal calificat insuficient, continuitatea îngrijirilor și a asistenței în afara orelor de program nu este întotdeauna asigurată etc.) și calitative (nerespectarea standardelor, onorarea de rețete nesemnate de medic, distribuirea de medicamente fără avizul medicului, raportarea sumară în dosarele medicale, temporizarea acordării asistenței medicale, igiena necorespunzătoare etc.).

Cele mai multe acuze în rândul deținuților sunt de natură psihosocială. Astfel, deținuții de sex masculin au o afecțiune psihică (depresie, tulburări sexuale, autism, tulburări de personalitate).

Unul din obiectivele Strategiei de dezvoltare a Sistemului Administrației Penitenciare pentru anii 2016-2020 [9] a fost dezvoltarea serviciilor medicale de calitate pentru persoanele private de libertate, echivalente cu cele prestate în sistemul public de sănătate. Scopul respectivului obiectiv a fost dezvoltarea serviciilor medicale echivalente celor din comunitate, pentru toate persoanele private de libertate. Acțiuni concrete au vizat activitatea serviciului medical la nivel de proceduri și mecanisme de funcționare. În acest sens au fost întreprinse acțiuni concrete pe zona de proceduri interne, instrumente de lucru și legislația pentru asigurarea asistenței medicale.

Realizarea măsurilor și obiectivelor menționate au avut drept scop asigurarea calității actului medical, echivalent comunității, prin: asigurarea independenței profesionale,

ajustarea legislației, asigurarea unui management eficient, acreditarea serviciilor medicale, creșterea profesionalismului medical.

Concluzii. În contextul celor specificate mai sus punctăm că o sănătate adecvată este crucială pentru implementarea unei politici umanitare complexe în penitenciare. Pentru a asigura faptul că normele internaționale și standardele de viață adecvate pentru deținuți sunt satisfăcute, serviciul de asistență medicală din penitenciare trebuie să includă măsuri preventive, de reacționare și de promovare a asistenței medicale. Îngrijirea preventivă pune

baza investigațiilor pentru deținuții nou-veniți, incluzând scanarea bolilor infecțioase și vaccinarea corespunzătoare. Măsurile de reacționare includ servicii medicale pe loc. Astfel de servicii ar trebui să includă îngrijirea primară, îngrijirea psihică, asistența celor cu nevoi speciale, tratament esențial al bolilor și îngrijirea de urgență.

Astfel, promovarea sănătății și educația medicală ar trebui să ducă la o creștere a înțelegerii în penitenciare a problemelor de sănătate care se referă la deținuți.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.09.1994, în vigoare de la 27.08.1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994.
2. Codul de conduită pentru responsabilii privind aplicarea legii, ONU, 17 decembrie 1979// <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1236:RO:NOT>
3. Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela). Rezoluție adoptată de Adunarea Generală a ONU la 17 decembrie 2015// http://www.avp.ro/mnp/legi/ansamblu_reguli_mnp.pdf
4. Regulile Europene pentru penitenciare, Recomandarea REC (2006) 2 a Comitetului de Miniștri către statele membre, adoptată la 11.01.2006 // Culegere de acte normative naționale și internaționale în domeniul penal, vol. I, Revista de științe penale (Supliment 2007), Chișinău, Ed. Cartea Juridică, 2007.
5. Regulamentul cu privire la asigurarea asistenței medicale a persoanelor deținute în penitenciare, aprobat prin ordinul ministrului Justiției nr. 478 din 15.12.2006.
6. Codul de executare al Republicii Moldova, nr. 443 din 24.12.2004, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 34-35 din 03.03.2005.
7. Statutul executării pedepsei de către condamnați, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 583 din 26 mai 2006, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 91-94/676 din 16.06.2006.
8. Manea V. Drept execuțional penal. Chișinău, 2014. 744 p.
9. Strategia de dezvoltare a Sistemului Administrației Penitenciare pentru anii 2016-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1462 din 30.12.2016.

Despre autor

Oleg RUSU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Șef al Departamentului știință al
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: articol1@mail.ru*

CZU 343.224.1

DOI 10.5281/zenodo.5174449

VÂRSTA ȘI RESPONSABILITATEA – SEMNE ALE SUBIECTULUI MINOR AL RĂSPUNDERII PENALE

Valentina RUSSU,
doctorandă

Situația minorului delincvent în sistemul justiției penale constituie o preocupare permanentă atât pentru autoritățile naționale, cât și pentru societatea civilă, iar în ultimii ani Republica Moldova a întreprins o serie de reforme și acțiuni în vederea protejării acestui subiect sensibil în sfera penală. Cu toate acestea, există încă o serie de lacune sistemice și legale, inclusiv ce țin de domeniul dreptului penal. Astfel, cercetarea multiaspectuală a vârstei și responsabilității minorului în calitate de subiect activ al răspunderii penale este un imperativ ce rezidă în necesitatea implementării unui sistem de prevenire cât mai eficient, luându-se în considerare atât personalitatea infractorului minor, cât și influența răspunderii penale asupra sa.

Cuvinte-cheie: minor, infracțiune, răspundere penală, vârstă, responsabilitate.

AGE AND RESPONSIBILITY - SIGNS OF THE MINOR SUBJECT OF CRIMINAL LIABILITY

Valentina RUSSU,
PhD student

The situation of juvenile delinquent in the criminal justice system is a permanent concern for national authorities and for civil society, and in recent years the Republic of Moldova has undertaken a series of reforms and actions to protect this sensitive subject in the criminal sphere. However, there are still a number of systemic and legal gaps, including in the area of criminal law. Thus, the multiaspectual investigation of the age and responsibility of minor as an active subject of criminal liability is an imperative that resides in the need to implement a prevention system as effective as possible, taking into account both the personality of the juvenile offender and the influence of criminal responsibility on him.

Keywords: minor, crime, criminal liability, age, responsibility.

Introducere. Criminalitatea minorilor, ca parte a criminalității, constituie o problemă pentru care încă nu a fost găsită o soluție eficientă definitivă. Deci se impune abordarea multilaterală a fenomenului criminalității minorilor și cercetarea particularităților răspunderii penale a acestora, prin studierea legislației în vigoare și a interpretărilor doctrinare, în vederea elaborării și implementării unor mecanisme cât mai eficiente de individualizare a răspunderii penale a minorilor și perfecționării legislației penale pentru a asigura realizarea oportună a scopurilor pedepsei penale în raport cu această categorie de subiecți.

În acest sens, accentuăm că lupta împotriva delincvenței juvenile trebuie să se bazeze

pe o abordare complexă a factorului de prevenire în cadrul unei politici sociale adecvate, care să asigure corectarea comportamentului personalității minore, în principal prin mijloace neprivative de libertate.

Scopul articolului este de a caracteriza minorul în calitate de subiect activ al răspunderii penale, făcându-se referire la vârsta și responsabilitatea acestuia, având la bază reglementările legislative și interpretările doctrinei penale.

Metodologia cercetării. În scopul elaborării acestei cercetări autorul valorifică metode de cercetare specifice, dintre care metoda logică, metoda sintezei, metoda comparativă, descrierea, metoda sistemică etc. La baza cercetării se află prevederile legislației în vigoare, cât

și interpretările doctrinare ale savanților autohtoni, dar și ale celor străini, diverse studii cuprinse în culegeri de materiale ale conferințelor, articole științifice, comentarii aplicative etc.

Rezultate obținute și discuții. Răspunderea penală, ca formă a răspunderii juridice, este definită în literatura de specialitate ca *însuși raportul juridic penal de constrângere, născut ca urmare a săvârșirii infracțiunii, între stat, pe de o parte, și infractor, pe de altă parte, raport complex al cărui conținut îl formează dreptul statului, ca reprezentant al societății, de a trage la răspundere pe infractor, de a-i aplica sancțiunea prevăzută pentru infracțiunea săvârșită și de a-l constrânge să o execute, precum și obligația infractorului de a răspunde pentru fapta sa și de a se supune sancțiunii aplicate, în vederea restabilirii ordinii de drept și restaurării autorității legii* [1, p. 34].

Potrivit noțiunii legale (art. 50 CP al RM), *se consideră răspundere penală condamnarea publică, în numele legii, a faptelor infracționale și a persoanelor care le-au săvârșit, condamnare ce poate fi precedată de măsurile de constrângere prevăzute de lege* [2].

Având în vedere prevederile legii penale și interpretările doctrinare, menționăm că răspunderea penală a minorilor comportă un anumit specific, determinat în primul rând de vârsta acestora, iar la general, minoritatea constituie o circumstanță excepțională care determină aplicarea unui regim sancționator mai blând.

În mod normal, societatea trebuie să respecte ordinea de drept, iar cei care nu se conformează și încalcă prescripțiile legii sunt supuși răspunderii. Temei al răspunderii penale îl constituie săvârșirea unei infracțiuni. Această cerință este evidențiată și de către autorul român M.A. Hotca, care subliniază că orice formă de răspundere juridică trebuie să se întemeieze pe o faptă juridică. Temeiul tuturor formelor de răspundere juridică îl constituie fapta juridică *lato sensu*, respectiv o realitate de care legea penală leagă geneza unui raport juridic de răspundere concret [3, p. 187]. Astfel, în cazul săvârșirii infracțiunii de către un minor, la stabilirea temeiului juridic al răspunderii penale, pe lângă celelalte

semne ale componenței de infracțiune, se vor identifica și semnele acestuia în calitate de subiect minor al infracțiunii.

Răspunderea penală a minorilor este o tematică ce a generat de-a lungul timpului numeroase controverse doctrinare. În egală măsură, sub aspectul prevederilor legislative, tratamentul penal al minorului infractor a suferit în permanență modificări/ completări, referitoare atât la vârsta necesară pentru tragerea la răspundere penală, cât și sub aspectul sancțiunilor aplicabile. Rațiunea acestei stări de fapt rezidă în împrejurarea că, în mod necesar, calitatea de subiect activ al infracțiunii presupune existența discernământului, respectiv aptitudinea psihică a persoanei de a înțelege și de a-și asuma normele de conduită impuse de dreptul penal, precum și capacitatea de a-și stăpâni și dirija în mod conștient acțiunile sau inacțiunile și de a-și manifesta voința în raport cu exigențele impuse de acestea. Omul nu este înzestrat însă cu aceste însușiri din momentul nașterii, ci le dobândește treptat pe parcursul vieții, în procesul de creștere și dezvoltare biopsihică. Astfel, devine necesar de a se stabili din care etapă a dezvoltării sale persoana poate fi considerată ca având însușirile necesare pentru a fi subiect activ al infracțiunii.

În vederea caracterizării minorului în calitate de subiect activ al răspunderii penale, considerăm necesar a prezenta câteva trăsături ale răspunderii penale în general. Ori, după cum menționează autorul Z.A. Astemirov, fără o abordare corectă a noțiunii de răspundere penală nu poate fi determinată esența acestei răspunderi în cazul minorilor. Fără luarea în vedere a laturii pozitive a răspunderii penale, stabilită de lege, nu poate fi identificată nici esența și particularitățile acestei răspunderi raportate la minori [4, p. 8].

Pe măsura cunoașterii necesității și a atingerii nivelului de libertate, persoana, în mod dinamic (prin parcurgerea unor etape de vârstă), capătă posibilitatea de a fi supusă unei sau altei forme a răspunderii juridice. Cu alte cuvinte, răspunderea juridică, din punct de vedere subiectiv, se definitivează (în aspectul limitelor de influență), pe măsura dezvoltării persoanei, configurării depline a conștiinței și

voinței, extinderii viziunilor subiective.

De aici se deduce și faptul că, pe măsura formării, socializării persoanei, una sau altă formă a răspunderii juridice devine un element intern, iar, prin aceasta, și un element determinant. Nu este posibil de a nu lua în considerare acest ultim fapt la soluționarea problemei privind răspunderea în aspect obiectiv, la determinarea formelor de răspundere juridică și a subiecților activi ai ei [4, p. 13]. Or, atribuirea arbitrară a răspunderii juridice contravine naturii persoanei însăși și nu oferă rezultatele necesare. Bineînțeles, acest ultim fapt este cu atât mai categoric, în cazul minorilor.

În ansamblu, normele juridice au un caracter educativ, în raport cu toți membrii societății, influențează comportamentul fiecărei persoane conștiente. Însă, în calitate de persoane concrete, căreia i se adresează, nu intervin toate persoanele, dar numai cele care pot fi subiecți activi ai răspunderii penale. Limitele acestor categorii de persoane le stabilește legea penală, legiuitorul, prin intermediul evidenței și evaluării corecte a legităților de dezvoltare și formare a personalității. În acest ultim sens, o importanță definitorie și principială o au două criterii: social-biologic și social-psihologic – vârsta și nivelul de conștiință, care reflectă acumularea experienței sociale, gradul și nivelul de socializare a personalității [4, p. 15].

Principială este limita de vârstă, fără a neglija însă rolul nivelului și caracterului conștiinței, de la care începe răspunderea penală.

Este important a menționa că copilul de la o vârstă fragedă începe a conștientiza esența și sensul unui ansamblu de interdicții și prescripții, care, în afara cunoașterii de către acesta, sunt vizate de legea penală. De exemplu, se știe că nu se poate a fura, a bate etc. Concomitent, intervine cunoașterea previziunii și pericolul acestor fapte, sentimentul de răspundere pentru comiterea lor. Și această situație, se completează, inițial, în sfera obișnuinței, iar ulterior a conștiinței. Dar, acest ultim fapt nu determină lansarea răspunderii penale de la o vârstă fragedă.

În viziunea autorului Z.A. Astemirov, răspunderea penală trebuie să posede un anumit nivel de conștientizare juridică, elucidate

concomitent și în baza conștientizării morale și, în măsură mare, a celei politice. În acest sens, conștiința juridică trebuie să posede, ca conținut, perceperea de către persoană a pericolului social al unui anumit comportament, a unor sau a altor fapte, ilegalitatea lor și prezumția evaluării negative a acestora de către societate, stat [4, p. 16].

Minorul este o personalitate în formare, care treptat (dinamic) cunoaște necesitatea și își atinge nivelul de libertate, căpătând, în acest fel, posibilitatea de a lua decizii în mod conștient, adică a acționa cu responsabilitate, pe măsura înțelegerii conștiente a legităților dezvoltării sociale și a regulilor de conviețuire.

Având în vedere prevederile legii penale, constatăm că minorul dobândește un nivel suficient de responsabilitate în sensul conștientizării caracterului acțiunilor sale și a urmărilor acestor acțiuni, dar și capacitatea de a-și manifesta pe deplin voința și de a-și dirija acțiunile la vârsta de 16 ani (vârsta generală a răspunderii penale). Astfel, potrivit alin. (1) art. 21 CP RM *sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care, în momentul săvârșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani* [2]. Totodată, legiuitorul prevede o listă exhaustivă de infracțiuni răspunderea penală pentru săvârșirea cărora survine de la 14 ani. Deci, în conformitate cu alin. (2) al aceluiași articol, *persoanele fizice care au vârsta între 14 și 16 ani sunt pasibile de răspundere penală numai pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.145, 147, 151, 152 alin. (2), art.164, 166 alin. (2) și (3), art.171, 172, 175, 186-188, 189 alin. (2)-(6), art. 190 alin. (2)-(5), art. 192 alin. (2)-(4), art. 192¹ alin. (2) și (3), 196 alin. (4), art.197 alin. (2), art.212 alin. (3), art. 217 alin.(4) lit. b), art. 217¹ alin. (3) și alin. (4) lit. b) și d), art. 217³ alin. (3) lit. a) și b), art. 217⁴, art. 217⁶ alin. (2), art. 260, 268, 270, 271, art. 275, 280, 281, 283-286, 287 alin. (2) și (3), art. 288 alin. (2), art. 290 alin. (2), art. 292 alin. (2), art. 317 alin. (2), art. 342* [2].

Raționamentul reducerii limitei de vârstă la 14 ani pentru săvârșirea infracțiunilor expres enumerate la alin. (2) art.21 CP RM se explică prin faptul că reieșind din ca-

racterul și gradul prejudiciabil evident al acestor infracțiuni, minorul este capabil să conștientizeze, chiar de la 14 ani, că prin faptele respective atentează la valorile sociale protejate de legea penală.

De asemenea, analiza faptelor prevăzute de art. 21 alin. (2) CP RM scoate în evidență problema privind importanța răspândirii acestor infracțiuni printre minori, în vederea stabilirii în lege a răspunderii penale a acestora.

Totodată, în literatura de specialitate s-a conturat ideea că nu sunt temeiuri pentru a prezuma că răspândirea anumitor fapte, în rândul minorilor, ca situație criminologică, a ajutat un rol principal în alegerea categoriilor de infracțiuni pentru care este prevăzută răspunderea penală de la 14 ani. În primul rând, nu toate infracțiunile vizate comportă un caracter deosebit de răspândit printre minori. În al doilea rând, anumite categorii de infracțiuni, precum furtul, huliganismul, reflectă particularitățile personale ale infractorilor de această categorie. În al treilea rând, răspândirea unor sau altor fapte infracționale printre minori este un fenomen relativ și trecător [4, p. 41-42].

Minorii cu vârsta între 16 și 18 ani sunt considerați, conform legii penale, subiecți activi de drept, care sunt responsabili deplin și supuși răspunderii penale. Totuși, în aspect social-psihologic, aceștia rămân a fi minori, se deosebesc de adulți prin anumite particularități subiective și acest ultim fapt urmează a influența soluționarea problemei privind răspunderea penală a acestora. În context, recunoașterea minorilor de această vârstă pe deplin responsabili nu determină egalarea acestora cu adulții [5, p. 92].

M.A. Hotca menționează că cele două criterii subiective ale răspunderii penale (vârsta și nivelul de conștiință), în particular vârsta, au fost prevăzute de lege și limitate la nivel de incidență a răspunderii penale, anume ținându-se seama de starea psiho-psihică a etapelor minorității în afara acestor limite minorii nefiind răspunzători în fața legii penale [3, p. 751].

Cu alte cuvinte, dincolo de controlul uman asupra conduitei nu poate exista infracțiune. Dacă simplul gând referitor la săvârșirea unei fapte nu atrage răspunderea, este necesar ca

totuși, menționează M.A. Hotca, ca activitatea exteriorizată să provină de la o persoană care are discernământ și care beneficiază de libertatea de voință și acțiune [3, p. 204-205].

În continuare menționăm că vorbind despre semnele minorului în calitate de subiect al răspunderii penale, în aspect socio-psihologic, este necesar să explicăm și importanța nivelului de conștiință a persoanei, nivelul de socializare a ei, care servește ca legitate a răspunderii penale.

În calitate de asemenea criteriu (nivelul de conștiință), dreptul penal utilizează noțiunea de *responsabilitate*. Conform art. 22 CP RM, responsabilitatea este starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile [2].

În continuare menționăm că legislația în vigoare și doctrina penală face distincția între minorul în privința căruia nu sunt îndeplinite condițiile pentru a răspunde penal, respectiv cel în privința căruia aceste condiții sunt îndeplinite. La temelia acestei distincții stă aceeași împrejurare, respectiv absența sau existența discernământului, văzut ca fiind capacitatea unui individ de a delibera asupra conduitei sale și a consecințelor acesteia și de a-și organiza astfel motivat activitatea [8, p. 744].

Data fiind necesitatea stabilirii gradului în care un individ are capacitatea de a discerne între bine și rău, în practică se apelează la efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice, care, la rândul său, operează cu evaluarea existenței discernământului pe trei trepte de structurare: discernământ integru, ce reflectă starea de normalitate psiho-fizică a individului, discernământ limitat sau mult diminuat, stare ce reflectă o calitate afectată a funcțiilor intelectual-cognitive și etico-morale, datorită insuficienței maturizării a individului, care nu afectează însă responsabilitatea lui în sensul înlăturării acesteia, ci doar în sensul atenuării și discernământ abolit, stare ce echivalează cu iresponsabilitatea [9, p. 305-306].

Pornind, așadar, de la premisa că această capacitate de a discerne între bine și rău se dezvoltă odată cu înaintarea în vârstă și acumu-

larea experienței sociale, legiuitorul a instituit grade diferite de intensitate a prezumției lipsei de discernământ în raport cu vârsta, în privința minorului care nu a împlinit 16 ani, respectiv prezumția de existență a discernământului în privința minorului care are 16 ani împliniți.

Făcând trimitere la prevederile legii penale a României, menționăm că potrivit art. 113 alin. (1) al acesteia, *minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal*, iar în conformitate cu alin. (2) al aceluiași articol, *minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal, numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ* [10]. Deci, spre deosebire de legea penală națională, Codul penal al României stipulează expres cerința existenței discernământului la săvârșirea faptei, dacă făptuitorul are vârsta între 14 și 16 ani. Se poate constata, așadar, că prezumția de lipsă a discernământului continuă să existe și după împlinirea vârstei de 14 ani, cu mențiunea că ea dobândește, prin voința legiuitorului, un caracter relativ, putând fi răsturnată ca urmare a dovedirii existenței discernământului în momentul comiterii faptei. Acest lucru se realizează, după cum am menționat, printr-o expertiză medico-legală psihiatrică, menită să stabilească dacă minorul are capacitatea de a discerne, de a realiza semnificația socială a conduitei sale.

După cum s-a remarcat în literatura de specialitate [11, p. 464], concluziile expertizei de specialitate se vor raporta întotdeauna la fapta concretă, deoarece este posibil ca, în ipoteza comiterii de către un minor a mai multor fapte prevăzute de legea penală, în raport cu unele să se constate prezența discernământului, iar în raport cu altele să se stabilească absența acestuia. Remarca este justă deoarece, fiind vorba despre un minor care se află în plin proces de acumulare a experienței de viață, de desăvârșire a procesului de educare, există posibilitatea ca anumite acte de conduită să fie percepute la adevărata lor dimensiune, în timp ce altele – nu.

În cele din urmă, art. 113 alin. (3) din legea penală a României prevede că *minorul care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal potrivit legii* [10], fiind prezumată existența discernământului. Însă, la fel ca și în cazul majorilor, prezumția de existență a discer-

nământului are un caracter relativ, putând fi înlăturată tot prin efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice.

Bineînțeles, atingerea unui nivel de responsabilitate se raportează la împlinirea unei anumite vârste. Astfel, responsabilitatea poate servi ca legitate pentru răspunderea penală a minorilor doar în cazul în care este examinată drept o calitate a persoanei obținută la o anumită etapă a vârstei, etapă de dezvoltare. Potrivit unor autori, formarea acestei calități (responsabilității) poate avea loc doar cu avansarea vârstei, în timp ce pierderea ei persoana o poate avea din cauza diferitor motive și, în primul rând, a unei boli psihice. Din aceste considerente, responsabilitatea nu poate fi tratată ca antiteză a iresponsabilității. Cu alte cuvinte, conținutul responsabilității, în principal cu caracter social-psihologic, constituie o categorie social-juridică, iar conținutul iresponsabilității în principal are aspect medico-psihiatric, constituie o categorie social-biologică și, din aceste considerente, și o noțiune juridică [5, p. 68].

Vorbind despre vârstă și responsabilitate – semnele generale ale subiectului infracțiunii, menționăm că legea penală prevede anumite categorii de infracțiuni cu subiect activ calificat (special). Deci, pe lângă semnele generale, subiectul acestor infracțiuni trebuie să posedă și o calitate specială. În multe cazuri, minorul nu poate fi subiect al acestor infracțiuni, deoarece adesea deținerea calității speciale (de exemplu, funcționar public, judecător etc.) presupune atingerea unei vârste anumite, subiectul fiind matur.

Având în vedere că criteriile de abordare a regimului penal al minorilor este diferit în fiecare țară, punând accent pe criteriile (evident orientative) menționate de către autorul I. Pitulescu (*vârsta de la care minorul răspunde penal; regimul sancționator al minorului infractor și sistemul de ocrotire a minorului în pericol moral sau care nu răspunde penal; regimul de executare a sancțiunilor de drept penal și a măsurilor cu caracter educativ și de ocrotire; asistența și integrarea socială post-penală a minorilor infractori, care au executat o pedeapsă sau o măsură educativă privativă de libertate*) [7, p. 39], se pune în evidență posibilitatea și inevitabilita-

tea răspunderii penale a persoanei, în raport cu anumite faze (etape) ale vârstei acestuia, precum și sistematizarea unor repere normative privind pedepsele aplicate minorilor (*măsurile de constrângere cu caracter educativ*).

Concluzii. Pe lângă particularitățile ce caracterizează latura penală a răspunderii minorilor, un interes deosebit îl are și latura criminologică. Astfel, în vederea realizării scopurilor de prevenire pe care le urmărește legea penală, este important de studiat personalitatea minorului în complexitatea sa. Totodată, descrierea semnelor subiectului minor al răspunderii penale, elucidarea esenței lor pune în valoare depășirea cadrului de limite juridice și a schemelor stabilite, evaluarea acestuia în limite

mult mai extinse, în aspect social-psihologic și criminologic, cu luarea în vedere a structurii ei complexe, raporturilor și determinantelor.

Grija față de minori și educarea acestora trebuie să devină o prioritate a statului, pentru a preîntâmpina săvârșirea infracțiunilor sau a altor abateri de către aceștia. Trebuie să se pună accentul pe dezvoltarea conștiinței sociale a copilului, a responsabilității și educarea acestuia în spiritul respectării valorilor sociale. Bineînțeles, rolul acesta nu revine doar statului și instituțiilor sale, dar întregii societăți, astfel educând copiii cu mai multă grijă, putem preveni mai eficient comportamentele infracționale ale acestora.

Referințe bibliografice:

1. Bulai C. Drept penal român. Vol. II. Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL. București, 1992.
2. Codul penal al Republicii Moldova. Cod nr. 985 din 18.04.2002. În: MO din 14.04.2009, nr. 72-74, art. 195.
3. Hotca M.A. Codul penal. Comentarii și explicații. București, Ed. C.H. Beck, 2007, 1598 p.
4. Астемиров З.А. Уголовная ответственность и наказание несовершеннолетних. Под редакцией Н.А. Стручкова. Москва: Научно-исследовательский и редакционно-издательский отдел, 1970, 126 p.
5. Casandra I. Pedepse penale aplicate minorilor. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2018, 179 p.
6. Butiuc C. Răspunderea penală a minorilor. În: Revista de drept penal. Anul IX, nr. 4 (octombrie-decembrie). București, 2002, p. 32-37.
7. Pitulescu I. Delincvența juvenilă. București, Ed. Ministerului de Interne, 1995. 376 p.;
8. Dragomirescu V.T., Tratat de medicină legală, vol. II, București, Ed. Medicală, 1995, 828 p.
9. Basarab M., Pașca V., Mateuț Gh., Butiuc C., Codul penal comentat, vol. I, Partea generală, Ed. Hamangiu, 2007, 744 p.
10. Codul penal al României din 2009 publicat în MO, Partea I nr. 510 din 24 iulie 2009. În vigoare de la 01.02.2014. <https://legeaz.net/noul-cod-penal/pagina-3> Vizitat: 15.05.2021.
11. Streteanu Fl., Drept penal. Partea generală, București, Ed. Rosetti, 2003.

Despre autor

Valentina RUSSU,
doctorandă,
asistent universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM
e-mail: valya.cociorva@mail.ru

CZU 343.98

DOI 10.5281/zenodo.5174471

EXPERTIZA JUDICIARĂ CHIMICO-CRIMINALISTICĂ – ACTIVITATE DE CERCETARE ȘTIINȚIFICO-PRACTICĂ ÎN PROCESUL PENAL

Ana CEBAN,
master în științe chimice

Expertiza judiciară chimico-criminalistică reprezintă o activitate de cercetare științifico-practică, ce implică utilizarea unui complex de metode de analiză fizico-chimice, care generează concluzii argumentate științific și contribuie la stabilirea adevărului în cadrul procesului penal. În funcție de problemele înaintate spre soluționare și de obiectul expertizei, expertul judiciar are sarcina de a alege metodele adecvate de examinare, astfel încât rezultatele obținute să fie de o precizie înaltă, cu asigurarea integrității maxime a obiectelor și realizate în termeni rezonabili.

Cuvinte-cheie: expertiza judiciară chimico-criminalistică, proces penal, expert judiciar, metodă de analiză, metodă de separare, detector, probă analizată, obiectul expertizei judiciare, limită de detecție, precizie.

CHEMICAL-FORENSIC JUDICIAL EXPERTISE – SCIENTIFIC-PRACTICAL RESEARCH ACTIVITY IN THE CRIMINAL PROCESS

ANA CEBAN,
master in chemical sciences

Forensic chemical expertise is a scientific-practical research activity, which involves the use of a complex of physicochemical methods of analysis, which generates scientifically argued conclusions and contributes to establish the truth that may have probative importance in criminal process. Depending on the problems submitted for settlement and the object of the expertise, the forensic expert has the task to choose the appropriate examination methods, so that the results obtained are of high precision, ensuring maximum integrity of the objects and achieved in reasonable terms.

Keywords: chemical-forensic expertise, criminal process, forensic expert, method of analysis, method of separation, detector, analysed sample, object of forensic expertise, limit of detection, accuracy.

Introducere. Chimia și criminalistica ca științe se intersectează acolo unde pentru investigarea unei infracțiuni, sunt necesare o serie de cunoștințe speciale, mijloace și metode tehnico-științifice, puse la dispoziție de compartimentele fundamentale ale chimiei – anorganică, organică, analitică, fizică și bi-ochimie.

În cadrul unui proces penal, expertiza judiciară chimico-criminalistică se efectuează în cazurile în care pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală sunt necesare cunoștințe specializate în

domeniul chimiei. Aceasta presupune o activitate de cercetare științifico-practică, care implică utilizarea unui complex de metode și procedee de analiză fizico-chimice, cu aplicarea reagenților chimici, mijloacelor tehnice și literaturii de specialitate, de către un expert judiciar chimist, pentru soluționarea obiectivelor expertizei și formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite obiecte materiale, ce pot servi drept probe într-un proces penal.

Progresul tehnologic al metodelor și echipamentelor utilizate la analizele chimice influențează pozitiv activitatea de cercetare

chimico-criminalistică, deoarece astfel experții din acest domeniu, au posibilitatea de a dezvolta metodici și proceduri noi de examinare, care contribuie la o cercetare mai amplă a obiectului expertizei, cu obținerea unor rezultate de o precizie înaltă, într-un timp mai scurt.

Scopul articolului. Accentuarea rolului expertizei judiciare chimico-criminalistice în procesul investigării diferitor tipuri de infracțiuni și caracterizarea metodelor fizico-chimice de analiză aplicate, cu indicarea limitelor și avantajelor.

Metode și materiale utilizate. Cercetarea științifică a fost elaborată prin utilizarea următoarelor metode: analiza, logica, comparația și sinteza. Baza juridică a articolului științific cuprinde reglementările normative ale Republicii Moldova referitoare la expertiza judiciară. Ca suport științific s-au aplicat: literatura de specialitate cu privire la chimia judiciară, lucrările cercetătorilor și specialiștilor din domeniu, precum și practica experților judiciari chimiști din subdiviziunile MAI al RM.

Rezultate și discuții. Diversitatea obiectelor ce pot constitui obiectul expertizei judiciare chimico-criminalistice, implică cercetări și analize dintr-un domeniu foarte vast, ceea ce impune aplicarea unor criterii de clasificare a examinărilor. În literatura de specialitate internațională se descriu mai multe criterii de clasificare a expertizelor chimice, de exemplu după tipul infracțiunii în cadrul cărora au fost dispuse: distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor săvârșită prin incendiere sau explozii, încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport care a provocat accidente rutiere, omor sau tentativă de omor, circulație ilegală a drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora etc. [1].

În Republica Moldova expertizele judiciare chimico-criminalistice sunt grupate după tipul materialului/substanței care face obiectul expertizei. Această clasificare este bazată pe faptul că în foarte multe cazuri există o

dependența directă și inevitabilă între natura substanței care face obiectul expertizei și tipul infracțiunii investigate. Spre exemplu, în cazul investigării unei infracțiuni legate de circulația ilegală a drogurilor, obiectele examinate în cadrul expertizei vor constitui substanțele care sunt suspectate a fi droguri sau obiectele care se presupun că conțin urme de droguri.

Genurile și specialitățile expertizelor judiciare sunt definite de Nomenclatorul expertizelor judiciare, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 195/2017 [2], unde expertiza judiciară chimico-criminalistică, în calitate de domeniu al expertizei judiciare, cuprinde un singur gen – expertiza materialelor și substanțelor, care se clasifică în 15 specialități, după cum urmează: examinarea substanțelor narcotice (drogurilor) psihotrope și a precursorilor; examinarea substanțelor de marcă a obiectelor aflate sub control special; examinarea produselor petroliere și a lubrifianților; examinarea metalelor, aliajelor și a articolelor fabricate din ele; examinarea lacurilor, vopselelor și acoperirilor de vopsea; examinarea fibrelor, materialelor fibroase și a produselor acestora de ardere; examinarea sticlei, ceramicii și a articolelor fabricate din ele; examinarea materialelor polimerice și a cauciucurilor; examinarea criminalistică a lichidelor ce conțin alcool; examinarea materialelor, documentelor și a scrisului; examinarea urmelor secundare ale tragerii și ale produselor împușcăturii; examinarea substanțelor explozive, a produselor și a urmelor de explozii; examinarea substanțelor de proveniență a solului; examinarea inscripțiilor de marcă, a urmelor de ștanțare și refacere a inscripțiilor pe obiecte; examinarea substanțelor necunoscute.

În mare parte, fiecare specialitate enumerată are ca scop examinarea obiectului specific, pentru depistare, identificare, comparare și stabilirea apartenenței de gen și grup [2].

Potrivit Legii nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, cercetările și investigațiile din cadrul expertizei judiciare se efectuează în laboratoare

autorizate, în conformitate cu genul de expertiză efectuată [3], astfel expertizele judiciare chimico-criminalistice se efectuează în laboratoare autorizate în examinarea materialelor și substanțelor. Metodele, echipamentele și procedurile aplicate în laboratoarele autorizate sunt selectate astfel încât să acopere întreaga gamă de analize fizico-chimice necesare depistării, identificării și clasificării probelor analizate, din toate categoriile (specialitățile) expertizei judiciare chimico-criminalistice.

În cadrul activității de expertiză judiciară, chimiștii aplică un set de metodici, proceduri și instrucțiuni aprobate, cu ajutorul echipamentelor de măsurare etalonate și tehnicilor de analiză supuse controlului strict al calității. Asigurarea validității rezultatelor obținute se realizează prin: utilizarea materialelor de referință certificate, analiza probelor de control preparate din materiale de referință cu concentrații cunoscute, crearea și interpretarea diagramelor de control pe termen lung, participarea la teste de control ș.a. Aceste verificări sunt efectuate regulat, conform planurilor prestabilite, unele pot fi realizate zilnic, chiar înainte de fiecare utilizare a metodei. Scopul verificărilor este de a demonstra că metodele și instrumentele de analiză funcționează corect și sunt capabile să detecteze și să măsoare diferite cantități de substanțe [4].

Pe lângă acestea, în activitatea lor, experții judiciari consultă și se conduc de recomandările oferite de organizațiile internaționale cu referire la expertizele judiciare chimico-criminalistice, spre exemplu pentru examinarea drogurilor, aceștia se conduc de ghidurile Oficiului Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC).

La efectuarea expertizelor chimico-criminalistice se respectă etapele cercetării prevăzute de metodica generală de efectuare a unei expertize judiciare, și anume: etapa pregătitoare, cercetarea separată (intrinsecă) a obiectelor, experimentul de expertiză, cercetarea comparativă, aprecierea rezultatelor cercetării (sau sintetizarea), formularea con-

cluziilor.

Etapa pregătitoare a expertizei judiciare chimico-criminalistice constă dintr-o serie de acțiuni preliminare, ce implică: analiza ordonanței/ încheierii de dispunere a efectuării expertizei, verificarea corespunderii obiectelor prezentate spre examinare cu cele descrise în ordonanță/ încheiere; determinarea sarcinilor/ chestiunilor înaintate spre soluționare expertului; la necesitate, stabilirea prezenței acordului cu privire la utilizarea metodelor distructive de analiză; în caz de necesitate, solicitarea acordului ordonatorului de efectuare a examinării cu o posibilă distrugere parțială sau deplină a obiectelor. La această etapă, o atenție deosebită se acordă stării fizice, calității, integrității și particularităților ambalajelor obiectelor prezentate spre examinare, dacă este asigurată integritatea probelor, păstrarea conținutului sau se observă semne de contaminare a probelor.

Specific pentru acest domeniu al expertizei este modul de realizare a următoarelor etape – cercetarea separată, care va include utilizarea metodelor de analiză fizico-chimice.

Această etapă este orientată spre stabilirea caracteristicilor individuale ale obiectelor examinate, naturii și tipului acestora, prin: examinarea organoleptică, examinarea microscopică, testele chimice de culoare, cromatografia pe strat subțire, cromatografia de gaze cuplată cu spectrometria de masă, spectrometria de absorbție în infraroșu, spectrometria de absorbție moleculară în vizibil și ultraviolet ș.a.

Pentru a determina identitatea aceleiași substanțe, se pot utiliza mai multe metode, astfel examinatorul alege metoda potrivită care va genera cele mai bune rezultate. Factorii care sunt luați în considerare atunci când se aleg metodele sunt: precizia instrumentului, durata de timp necesară pentru a examina substanța și natura distructivă a instrumentului respectiv. În cele mai dese cazuri, se oferă prioritate metodelor nedistructive, pentru a păstra integritatea obiectelor în cazul unei eventuale examinări suplimentare prin altă metodă, iar la aplicarea metodelor distructi-

ve de analize se utilizează probe în cantități raționale [5].

Cea mai primitivă, dar destul de importantă metodă de analiză este examinarea organoleptică, ce constă în analiza senzorială a obiectelor, utilizând vederea, mirosul și atingerea (de regulă, pentru securitate, gustul nu se aplică). Drept urmare a aplicării acestei metode, expertul formulează un șir de concluzii despre prezența sau lipsa caracteristicilor exterioare și organoleptice specifice, ceea ce permite înaintarea versiunilor de apartenență a obiectelor la anumite clase. Astfel, expertul judiciar își poate alcătui planul de efectuare a cercetărilor și își poate alege următoarele metode de analiză [6].

Prin intermediul examinării microscopice, în cadrul expertizelor judiciare chimico-criminalistice se pot determina un șir de particularități morfo-anatomice ale obiectelor supuse examinărilor, cum ar fi: omogenitatea, dimensiunile și formele particulelor din care sunt alcătuite, prezența urmelor și/sau particulelor de substanțe invizibile cu ochiul liber etc. [7].

Cele mai des utilizate microscopice cu lumină sunt de două tipuri: microscopice biologice (de mare putere) și microscopice stereo (de putere mai mică). Capacitatea de mărire a microscopului biologic variază între 40 și 2000 de ori. Prin microscopul stereo se subînțelege un instrument cu putere mai mică de mărire, care poate varia între 10 și 80 de ori, aceste tipuri de microscopice produc o imagine tridimensională (3D) a obiectului [7].

Cele mai puternice microscopice sunt cele electronice, care folosesc electroni pentru a ilumina specimenul și a transmite o imagine mărită a acestuia. Unele microscopice electronice ajung să transmită o imagine mărită de 2 milioane de ori, astfel se poate obține o imagine a poziției atomilor în substanțele analizate, cu determinarea structurii chimice precise a moleculelor.

Ca metodă de cercetare, microscopia are un rol deosebit pentru toate tipurile de expertize judiciare chimico-criminalistice,

indicii stabiliți prin intermediul ei formează expertului judiciar o imagine mai clară asupra obiectelor examinate, în unele cazuri, această metodă este suficientă pentru a soluționa unele probleme înaintate spre soluționare, dar care necesită confirmare prin utilizarea altor metode fizico-chimice cu precizie mai înaltă [7].

Odată cu progresul tehnologic, producătorii de echipamente fizico-chimice de analize au dezvoltat microscopice cuplate cu alte metode de analiză – detectori, spre exemplu microscop cuplat cu spectrometria în infraroșu cu transformare Fourier (FT-IR).

Testele chimice de culoare, de asemenea, fac parte din metodele prezumtive de analiză, utilizate în cadrul expertizelor judiciare. Expertul aplică aceste teste asupra obiectelor prezentate spre examinare, deoarece acestea pot conține substanțe active, ca drogurile sau medicamentele, precum și substanțe inactive, ce au în structura lor grupări funcționale care interacționează cu reagenții specifici, cu obținerea unor semnale analitice sub formă de precipitate colorate, efecte de efervescentă, compuși complecși colorați ș.a.

Cele mai mari avantaje ale testelor de culoare sunt simplitatea și ușurința de utilizare. Nu sunt necesare echipamente sofisticate și timp îndelungat pentru instruire în acest domeniu. Un rezultat negativ pentru un test de culoare este util în excluderea prezenței unei substanțe sau a unei clase de substanțe. Un rezultat pozitiv la testele de culoare prezumă prezența unei substanțe sau a unei clase de substanțe în materialul analizat, însă acestea pot manifesta interferențe cu alte substanțe asemănătoare, astfel pot genera un rezultat fals pozitiv. Este interesant faptul că multe dintre aceste teste au fost dezvoltate empiric. Chimia din spatele acestor teste de culoare este adesea complexă sau necunoscută [6]. Trebuie subliniat faptul că toate testele chimice urmează a fi confirmate printr-o tehnică analitică alternativă bazată pe un principiu chimic diferit.

Pentru expertizele judiciare chimico-criminalistice sunt importante tehnicile de

spectrometrie moleculară, acestea oferă posibilitatea determinării cantitative și calitative a compușilor, chiar și la nivel de urme.

Spectrometria în domeniul infraroșu cu transformare Fourier (FT-IR) reprezintă o metodă de analiză ce se bazează pe fenomenul de absorbție a radiației infraroșii de către molecule, având ca urmare schimbarea energiei vibraționale a legăturilor interatomice. Cantitatea de probă necesară pentru obținerea unui spectru IR cu benzi suficient de intense pentru a fi interpretat este de minimum 1 mg [8]. Această metodă este nedistructibilă, ceea ce permite asigurarea integrității substanțelor ce s-au prezentat la examinare în cantități mici.

Tehnica de analiză IR ce include reflectanța totală atenuată (ATR) elimină necesitatea etapei de preparare a probei înainte de analiză [8]. Combinația dintre nedistructivitate și lipsa necesității de preparare a probei face ca analiza prin spectrometria IR să fie un prim pas rapid și ușor în analiza substanțelor necunoscute. Pentru a facilita identificarea pozitivă a substanței, instrumentele FT-IR sunt dotate cu biblioteci în care pot fi căutate spectrele substanțelor necunoscute. Instituțiile de expertiză judiciară își pot crea propria bază de date, folosind materiale de referință certificate.

Analiza FT-IR a amestecurilor, deși nu este imposibilă, prezintă dificultăți specifice datorită naturii cumulative a răspunsului. Când se analizează un material necunoscut care conține mai multe substanțe, spectrele rezultate vor fi o combinație a spectrelor individuale ale fiecărei componente [8]. Acest lucru face metoda FT-IR un mijloc de identificare inacceptabil, în lipsa confirmării rezultatului prin alte metode. Cu toate acestea, instrumentul poate fi utilizat pentru a determina prezența grupărilor funcționale prezente în conținutul materialului analizat, permițând experților să selecteze alte metode potrivite pentru identificarea precisă. **În schimb, spectralul IR al unui compus pur este în general atât de unic încât este considerat ca o „amprentă” moleculară unică.**

Spectrometria în domeniul ultraviolet

(UV) și vizibil (Vis) sunt metode de analiză ce generează spectre electronice ale moleculelor, care sunt asociate cu tranzițiile electronice ce au loc la trecerea moleculelor din starea fundamentală, într-o stare excitată electronic. La interpretarea acestora se poate asigura identificarea compușilor precum și determinarea concentrației acestora [9]. Pentru identificarea compușilor prin aceste metode sunt necesare materiale de referință certificate, este impusă realizarea etapei de preparare a probei și este necesar timp suplimentar pentru construirea curbelor de calibrare.

Metodele spectroscopice sunt utile atunci când probele analizate sunt pure sau constituie amestecuri cu conținut cunoscut. La analiza unui amestec cu conținut necunoscut, pentru a separa componentele acestuia, se utilizează metodele cromatografice, permițând analizarea separată a fiecărei substanțe.

Cromatografia pe strat subțire (CSS) este o tehnică de cromatografie lichidă simplă, utilizată pentru a separa și identifica cantități mici de compuși dintr-un amestec sau pentru a determina puritatea substanței, aceasta a fost introdusă de Justus Kirchner în 1951. De la începuturile aplicării acesteia, tehnica a fost folosită ca un mijloc ieftin, fiabil, rapid și ușor de realizat pentru a distinge diferiți compuși între ei. Pe atunci metoda era doar una calitativă – oferea rezultate despre prezența unui anumit compus în substanța analizată, dar nu și concentrația acestuia. La sfârșitul anilor 1960, metoda a fost dezvoltată astfel încât să poată măsura în mod fiabil cantitățile de compuși. Cu alte cuvinte, tehnica a devenit cantitativă [10].

În cadrul laboratoarelor de expertiză judiciară, CSS este utilizată pentru identificarea și compararea drogurilor, substanțelor explozive, cernelurilor, coloranților ș.a. În comparație cu testele de culoare, care oferă doar o indicație despre prezența unei anumite grupări funcționale în materialul analizat, CSS este mai utilă, deoarece prin intermediul acesteia se pot diferenția și separa substanțe cu aceleași grupări funcționale, dar cu structuri și proprietăți diferite. De exemplu, în cazul

substanțelor explozive, reactivul Greiss va indica prezența grupărilor de nitrați sau nitriți, în timp ce CSS poate să facă diferența între diferiți compuși care conțin nitrați și nitriți, deoarece aceștia pot avea valori diferite ale factorului de retenție pe plăcile cromatografice și pot produce colorații diferite cu reactivul de vizualizare.

Pentru a efectua această metodă asupra substanțelor ce constituie obiectul expertizei judiciare, probele de analizat trebuie mai întâi dizolvate într-un solvent (cu excepția cazului în care sunt deja în stare lichidă) și apoi pot fi analizate. Pentru a obține o identificare pozitivă a compusului căutat, acesta trebuie comparat direct cu un material de referință certificat cunoscut, analizat pe aceeași placă cromatografică, în aceleași condiții [10]. De aici apare necesitatea deținerii de către instituția de expertiză judiciară a unei colecții de materiale de referință certificate, care cel mai des sunt costisitoare, necesită condiții de păstrare speciale, iar procedura de achiziționare a acestora este anevoioasă, și anume, din cauza restricțiilor de circulație implică obținerea autorizărilor de import.

Cromatografia gazoasă (GC) este o metodă aplicată pentru separarea componentelor dintr-un amestec dizolvat într-o soluție, fiind utilizată pentru amestecuri ce conțin substanțe volatile. În activitatea de expertiză judiciară, cel mai frecvent această metodă are cuplată ca detector – spectrometria de masă. Datorită capacității sale de a separa și analiza cromatografic componentele din amestecuri, cromatografia gazoasă cuplată cu spectrometria de masă (GC/MS) este considerată etalonul de aur în analiza criminalistică a urmelor. Principiul metodei cromatografiei de gaze constă în volatilizarea amestecului de substanțe și separarea acestuia în coloana cromatografică din cauza diferențelor în proprietățile lor chimice. Spectrele obținute sunt interpretate utilizând bibliotecile de spectre de masă și sunt identificate în baza acestora [11]. Metoda GC/MS este atât calitativă, cât și cantitativă. Cu excepția faptului că confirmarea cantitativă

implică pași suplimentari în timpul validării pentru a dovedi liniaritatea și precizia, cele două sunt foarte similare ca concept.

Printre limitele utilizării metodei GC/MS este faptul că doar substanțele care pot fi volatilizate fără descompunere pot fi identificate, iar în funcție de condițiile de analiză, o singură probă poate fi analizată de la câteva minute până la câteva ore, astfel termenele de realizare a examinărilor în cazul unui număr mare de probe pot dura un timp îndelungat. Avantajele metodei GC/MS constau în precizia înaltă a rezultatelor oferite, cu posibilitatea determinării concentrațiilor compușilor și de spectrul larg de substanțe care pot fi identificate.

În teorie, instrumentele GC-MS pot detecta substanțe ale căror concentrații sunt în intervalul femtogramelor (10^{-15}). În practică limita de detecție se ridică la nivelul picogramelor (10^{-12}), datorită raporturilor semnal-zgomot și a altor factori limitativi, cum ar fi mentenanța periodică a componentelor echipamentului. În cazul determinărilor cantitative instrumentele GC-MS au nevoie de aproximativ de 1000 de ori mai multă substanță decât pentru determinările calitative, limita cuantificării fiind în domeniul nanogramelor (10^{-9}) [11].

Cromatografia lichidă de înaltă performanță (HPLC) *indeplinește aceeași funcție ca și cromatografia de gaze, dar este utilizată pentru amestecuri ce conțin substanțe* nevolatile care nu ar fi potrivite pentru cromatografia gazoasă. Componentele separate în coloana HPLC sunt apoi identificate cu ajutorul a diferiți detectori (MS, Vis, UV etc.). Cel mai frecvent tip de detector este spectrometrul UV-Vis, care este potrivit pentru analiza produselor farmaceutice, deoarece acestea au absorbantă UV [12].

Expertul judiciar alege complexul de metode de analiză, în funcție de problemele înaintate spre soluționare și în funcție de obiectul expertizei, astfel încât rezultatele analizelor să fie de o precizie înaltă, cu asigurarea integrității maxime a obiectelor și realizate în

termene rezonabile.

După obținerea datelor furnizate de metodele de analiză aplicate, expertul judiciar poate trece la etapa de apreciere și sintetizare a rezultatelor cercetării, ceea ce presupune generalizarea caracteristicilor relevate și formularea concluziilor. Rezultatele tuturor cercetărilor efectuate trebuie să fie descrise de către expert în raportul de expertiză pentru a asigura verificarea datelor obținute și a permite de a ajunge la concluzia privind obiectivitatea cercetării și corectitudinii concluziei efectuate.

La formularea concluziilor, expertul trebuie să respecte cerințele, care prevăd că concluziile trebuie: să rezulte din cercetările efectuate și să se bazeze pe totalitatea caracteristicilor relevate; să fie rezultatul construcției logice; să reflecte caracterul complet și obiectiv al cercetărilor și să cuprindă răspunsurile la întrebările formulate de către ordonatorul expertizei. Răspunsurile la întrebări se formulează exact, fără a permite interpretări echivoce.

Concluziile formulate de către expert urmează a fi confirmate cu imagini, spectre, cromatograme și alte materiale ilustrative, care atestă starea obiectelor, prezența și caracteristicile urmelor, rezultatele cercetărilor efectuate, care sunt descrise, prezentate în raportul de expertiză sau sunt anexate la acesta.

Concluziile formulate de către experții judiciari chimiști oferă organelor de investigație o confirmare sau o infirmare a suspiciunilor cu privire la modul de comitere a unei anumite infracțiuni. Identificarea diverselor substanțe găsite în urma cercetărilor la fața locului pot orienta organele de urmărire penală în direcția corectă a investigării unei infracțiuni. Spre exemplu, în timpul cercetării unui incendiu, experții judiciari pot stabili dacă a fost utilizată o substanță ușor inflamabilă, precum benzina sau kerosenul, dacă da, acest lucru sugerează că incendiul a fost provocat în mod intenționat, respectiv a fost comisă o infracțiune.

Experții chimiști, de asemenea, pot contribui la restrângerea listei suspectilor la

persoanele care ar avea acces la substanța utilizată la comiterea unei anumite infracțiuni. De exemplu, în cadrul cercetării unei explozii provocate intenționat, identificarea substanței explozive hexogen (RDX) sau a compușilor explozivi de tipul C-4, ar indica o conexiune a infractorului cu domeniul militar, deoarece anume aceste substanțe sunt utilizate în exercițiile militare. Pe de altă parte, identificarea substanței explozive trinitrotoluen (TNT) ar crea o listă mai largă de suspecti, deoarece este utilizată atât de companiile de demolare, cât și de militari. În timpul investigațiilor infracțiunilor realizate prin otrăvire, detectarea substanțelor toxice specifice poate oferi reprezentanților organelor de urmărire penală o idee despre ce trebuie să caute atunci când efectuează acțiuni de urmărire penală în privința potențialilor suspecti. De exemplu, la investigarea unei infracțiuni săvârșite prin otrăvirea victimei, concluzia expertului judiciar despre identificarea substanței toxice – ricina, le-ar sugera organelor de urmărire penală să caute în cadrul perchezițiilor la domiciliile suspectilor precursorii ricinului, și anume semințele plantei de ricin [13].

Concluzii. Expertiza judiciară chimico-criminalistică în procesul investigării diferitor tipuri de infracțiuni are un rol decisiv pentru constatarea, clarificarea și evaluarea circumstanțelor ce pot avea importanță probatoare în procesul penal. Disponerea unui asemenea tip de expertiză oferă organelor de urmărire penală accesul la totalitatea informațiilor oferite de științele chimice în investigarea unui material necunoscut. Complexul de metode de analiză aplicate în cadrul efectuării expertizelor chimico-criminalistice de către experți judiciari licențiați, cu utilizarea tehnologiilor și echipamentelor avansate, cu aplicarea procedurilor și instrucțiunilor aprobate, precum și cu asigurarea controlului calității rezultatelor, fac din acest tip de expertiză o sursă de rezultate valide, cu precizie înaltă, argumentate științific și corelate cu datele de fapt ale urmăririi penale.

Referințe bibliografice

1. Stoian, M.G. „Contribuția expertizei fizico-chimice a probelor materiale la probațiunea judiciară”, București, 2013.
2. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare, nr. 195 din 24.03.2017.
3. Legea Republicii Moldova cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, nr. 68 din 14.04.2016.
4. „Validation Guidelines for Laboratories Performing Forensic Analysis of Chemical Terrorism”. Comunicări științifice criminalistice, ediția a 7-a (2). Aprilie 2005.
5. „Quality Assurance Guide for the Forensic Analysis of Ignitable Liquids”. Comunicări științifice criminalistice, ediția a 8-a (2). Aprilie 2006.
6. Gaensslen, R.E.; Kubic, Thomas, A.; Desio, Peter J.; Lee, Henry C. „Instrumentation and Analytical Methodology in Forensic Science”. Journal of Chemical Education. Decembrie 1985, 62 (12): 1058-1060.
7. Saadat, S., Pandey, G.; Tharmavaram, M. „Microscopy for forensic investigations. Technology in forensic science”, 101-127, 2020.
8. Angelos, S.; Garry, M. „Seized drug analysis using FT-IR and mixture searching for more effective identification”. Forensic Magazine. Advantage Business Media. august, 2011.
9. Craig, A. „Sheddinglight on evidence: forensic applications of UV/ visible spectroscopy”, Keele University, Keele, Staffs, ST5 5BG, UK, aprilie 2009.
10. Carlisle, Felicity. „TLC the Forensic Way”. The GIST. Glasgow Insight Into Science & Technology, iulie 2011.
11. Fialkov, A.; Steiner, U.; Lehotay, S.; Amirav, A. „Sensitivity and Noise in GC-MS: Achieving Low Limits of Detection for Difficult Analytes”. International Journal of Mass Spectrometry. Ianuarie 2007, 260 (1): 31-48.
12. Dong, Michael W. „Modern HPLC for Practicing Scientists”. Wiley, 2016.
13. Goldstein, J. „Woman from Texas is Charged in Ricin Case”. The New York Times. iunie 2013.

Despre autor

Ana CEBAN,
master în științe chimice,
expert-criminalist superior
al Secției examinări substanțe
a Direcției Centru 2 a CTCEJ al IGP
al MAI al RM
e-mail: ana.ceban96@mail.ru

CZU 340.12

DOI 10.5281/zenodo.5174543

TRĂSĂTURILE DEFINITORII ALE STATULUI DE DREPT

Irina DOMENCO,
magistru în drept

Teoria statului de drept ocupă un loc special în cadrul jurisprudenței. Din cele mai vechi timpuri până în prezent s-a conturat o diversitate de concepte și opinii. Astfel că în cadrul prezentului demers științific ne propunem, ca deziderat, realizarea analizei trăsăturilor definitorii ale statului de drept în concepția doctrinarilor contemporani.

Cuvinte-cheie: stat de drept, echitate, asigurarea supremației Constituției, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor.

THE DEFINING FEATURES OF THE RULE OF LAW

Irina DOMENCO,
Master of Law

Forensic chemical expertise is a scientific-practical research activity, which involves the use of a complex of physicochemical methods of analysis, which generates scientifically argued conclusions and contributes to establish the truth that may have probative importance in criminal process. Depending on the problems submitted for settlement and the object of the expertise, the forensic expert has the task to choose the appropriate examination methods, so that the results obtained are of high precision, ensuring maximum integrity of the objects and achieved in reasonable terms.

Keywords: chemical-forensic expertise, criminal process, forensic expert, method of analysis, method of separation, detector, analysed sample, object of forensic expertise, limit of detection, accuracy.

Introducere. Declarându-și suveranitatea, ulterior și independența, Republica Moldova a pornit pe filiera liberalizării economice și politice prin implementarea mecanismelor statului de drept.

Statul de drept, termen juridic frecvent utilizat în literatura de specialitate, apare ca un concept a cărui realizare în prezent se impune ca o necesitate vitală pentru existența tuturor statelor contemporane.

Căutarea principiilor, ideilor pentru stabilirea corelației, interdependenței dintre putere și drept a durat o perioadă îndelungată de timp.

Metode și materiale utilizate. Materialele utilizate la structurarea și asamblarea științifică a articolului îl reprezintă complexul vast al literaturii de specialitate atât din țară,

cât și de peste hotare – în materia cercetării conceptului „statului de drept”.

Metodele științifice aplicate în procesul studiului și elaborării prezentului demers științific fac parte din categoria celor mai diverse, fiind utilizate metodele cele mai eficiente în materia cercetării juridice. Astfel, în prim-plan s-a acordat o prioritate metodei analizei și celei comparative. Ulterior, în vederea prezentării unei structuri și esențe cuprinzătoare a articolului, au fost efectuate apelări științifice la metodele sintezei și deducției, inclusiv la metoda istorică.

Conținutul de bază. Conceptul statului de drept nu poate fi plasat doar într-un context național, ci trebuie situat în context internațional, ținându-se seama de universalitatea lui [14, p. 344].

Abordarea teoretică a „statului de drept” devine din ce în ce mai frecventă. Deși extrem de ambiguă, noțiunea „stat de drept” este foarte utilizată, fiind uneori ridicată la înălțimea unei adevărate dogme și adesea înțeleasă ca o axiomă a cărei validitate nu necesită nici o demonstrație [10, p. 97].

Democrațiile occidentale (cum se preferă a nominaliza statele Europei de Vest și Americii de Nord) caută formule perfecționate ale guvernării, intenționând a realiza conceptele relativ conturate de decenii. Pentru statele ex-totalitare, justificarea se află în lupta cu umbrele totalitarismului, precum și în impactul valorilor occidentale asupra condițiilor postcomuniste.

Statul de drept este acel tip de stat care înglobează, dar depășește totuși statul politic. Statul de drept se inspiră dintr-o neîncredere de principiu față de un stat, căruia se încearcă a i se încadra și limita puterea pentru a evita ca ea să devină opresivă. Despre acest tip de stat se spune că este statul supus dreptului, dar nu oricărui drept, ci celui ce are în vedere individul și drepturile acestuia [2, p. 54].

Fiind mai mult o creație teoretică, conceptul este în continuă modificare. Atunci când se fac tentative de realizare în practică, se descoperă noi deficiențe, care sunt urmate de soluții noi, încât de o conturare definitivă a noțiunii e prea devreme de vorbit. După cum menționa P. Miculescu, „statul de drept e o valoare în sine, un adevărat mit, a cărui importanță nu are egal decât imprecizia” [8, p. 269].

Profesorul Gh.C. Fiodorov menționează că „statul democratic și de drept este un ideal specific, un vis roz al omenirii, la a cărui realizare aceasta tinde mii de ani. Imaginațiile omului despre stat ca o organizație, care funcționează pe baza unor legi echitabile au început să se formeze în primele etape de dezvoltare a civilizației umane. Gânditorii antichității (Democrit, Socrate, Platon, Aristotel, Cicero și alții) au încercat să evedențieze relații și interacțiuni dintre drept și puterea de stat care să asigure funcționarea armonioasă a acelei epoci” [16, p. 157].

Totuși nivelul la care a ajuns doctrina juridică permite de a defini și schița anumite trăsături ale statului de drept.

În opinia lui Cristian Ionescu, „statul de drept este autoritatea caracterizată prin regim constituțional (stabilirea în constituție a principiilor fundamentale de organizare și exercitare a celor trei puteri); legitimitatea populară (directă sau indirectă) a autorităților publice; egalitatea tuturor în fața legii, neretroactivitatea legii, legea să exprime cu adevărat voința poporului; asigurarea supremației Constituției prin controlul politic sau jurisdicțional; instituționalizarea și funcționalitatea contenciosului administrativ; dreptul la apărare bazat pe prezumția de nevinovăție, corelat cu independența și imparțialitatea justiției; înfăptuirea reală a unei democrații autentice, pluraliste și în cadrul acesteia, afirmarea pluralismului politic, alegeri libere, organizate la anumite intervale, prin vot universal, egal, direct și secret, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești consfințite de Constituție” [11, p. 126].

Tudor Drăganu, consideră statul de drept ca un „stat, organizat pe principiile separației puterii, unde justiția dobândește o reală independență, urmărind prin legislația sa promovarea drepturilor și libertăților fundamentale, inerente naturii umane, asigură respectarea strictă a reglementărilor sale de către ansamblul organelor lui în întreaga lui activitate, în fața acestuia stă problema de a găsi cele mai eficiente căi procedurale de a face ca organele statului să respecte ele înseși legile, în activitatea lor de constrângere a cetățenilor ca ei să respecte legea” [6, p. 12]. Dacă aceasta se realizează, atunci statul de drept este un instrument în folosul oamenilor ce îl alcătuiesc. Această definiție este ușor tentată de a sublinia prioritatea drepturilor omului în contrapondere cu autoritatea mai mult sau mai puțin limitată prin lege a statului.

Ion Deleanu susține că „stat de drept semnifică subordonarea statului față de drept, un sistem de organizare în care raporturile sociale și politice sunt subordonate dreptului, toate acțiunile statului fiind legitimate prin

drept. Sub un alt aspect, statul creează norme și se supune propriei creații – dreptului. Trebuie respectate o serie de condiții pentru a face posibil aceasta:

- 1) Stabilirea unui statut al puterii;
- 2) Activitatea autorităților publice în deplină conformitate cu Constituția;
- 3) Existența unor mecanisme de garantare a drepturilor și libertăților fundamentale” [7, p. 48].

Privind problema prin prisma autolimitării statului, autorul subliniază necesitatea unui sistem de valori ce ar face reală o asemenea limitare.

În opinia lui Jacques Chevalier, „statul de drept e axat pe legalitate, diversele organe nu pot acționa decât în virtutea unei abilitări juridice”. Totodată însă recunoaște că autolimitarea nu-i decât un mit, ce duce la întărirea autorității statului în raport cu individul.

O concepție de aceeași natură e cea a lui Hans Kelsen ce percepe statul de drept ca autosupunerea statului dreptului, creat de ei. Această ordine juridică relativ centralizată se caracterizează prin:

- Jurisdicție și administrație supuse legii (create de un Parlament ales de popor);
- Membrii executivului sunt responsabili de actele lor;
- Judecătoriile sunt independente;
- Garantarea drepturilor cetățenilor.

Ținând cont de realitățile de la sfârșitul sec. al XIX-lea, de anarhia și haosul instaurat în societățile post-totalitare, de lipsa unor reglementări clare, precise, neechivoce, fără lacune și colizii, profesorul rus, A. Kovalenko determină drept trăsături definitorii ale statului de drept: supremația legii, realizarea dreptului – executarea și respectarea fermă a legilor statului de către toți subiecții relațiilor sociale, răspunderea reciprocă a cetățenilor, asigurarea drepturilor și libertăților cetățenilor, necesare pentru funcționarea societății civile de drept, într-un fel este expresia a ceea ce este domnia legii [17, p. 9].

Sofia Popescu susține că „trăsături definitorii ale statului de drept, indiferent de contextul național sau temporal, sunt ocro-

tirea dreptului individului”. Pe lângă acestea trebuie să mai fie și subordonarea puterii față de drept, o structură piramidală a puterii, participarea cetățenilor la exercitarea puterii prin controlul politic și jurisdicțional, limitarea fiecăreia din cele trei puteri: legislativ, executiv, judiciar de către celelalte două, ierarhizarea aparatului de stat ce ar permite controlul în interiorul lui. Axiologic, autorul conturează statul de drept ca constituție ce promovează drepturile omului. Acestea îi sunt caracteristice și alte cerințe, deși mai mult ca aspecte structurale și organizatorice.

Statul de drept este calificat de Emil Moroianu doar ca un instabil și fragil echilibru între diverse forțe ce luptă pentru putere în societate și elementul ideal care poate să constituie dreptul. Acesta acordă un loc deosebit proprietății private și statutului ei, susținând că constituția (ordinea socială) o reprezintă Codul civil, adică tehnica de apropiere de valorile economice [1]. Deci un stat de drept este o armonie socială a combinațiilor de interese, iar toate celelalte – dreptul, instituțiile politice sunt instrumente în atingerea dezideratului.

Gh. Lupu, subliniază că „statul de drept este cel de domnie a legii. Legea trebuie să fie lege, ca o sinteză a intereselor întregii comunități, conformă cu echitatea și justiția” [12].

După părerea autorilor I. Ceterchi și I. Craiovan, statul de drept „nu este nici din punct de vedere teoretic, nici ca realitate socială, ceva nou, un produs la momentul istoric ce-l traversăm în prezent. Statul de drept este rezultatul dezvoltării istorice a coexistenței celor două fenomene sociale – statul și dreptul, indisolubil și organic legate unul de celălalt, ambele având de îndeplinit funcții esențiale în organizarea și guvernarea societății” [4, p. 80].

Așadar, statul de drept nu exprimă o simplă asociere de cuvinte. El exprimă o condiție cu privire la putere și o măsură de raționalizare și de ordonare a puterii [5, p. 123].

Statul de drept reflectă coexistența celor două entități sociale distincte, dar nedisociabile care sunt statul și dreptul, a raporturilor lor reciproce manifestate ca relații dintre putere și normativitate – prima ca tendențialitate

spre dominare și supunere, cealaltă cu cea de frânare și ordonare. Relevând această interdependentă, L. Duguit spunea: „Dreptul fără forță este neputincios, dar forța fără drept este o barbarie”.

În condițiile contemporane ale răsturnării regimurilor totalitare comuniste care au durat câteva generații și care au introdus modificări radicale în toate structurile societății – economice, politice, culturale, ideologice și în viața oamenilor, reorganizarea acestor societăți pe baze democratice a reactualizat în mod deosebit conceptul statului de drept ca unică alternativă a dezvoltării fostelor țări socialiste în conformitate cu valorile sociale autentice ale societăților contemporane din statele democratice dezvoltate.

În acest context, statul de drept poate fi înțeles ca un concept politico-juridic ce definește o formă a regimului democratic de guvernământ din perspectiva raporturilor dintre stat și drept, dintre putere și lege prin asigurarea legii și a drepturilor, a libertăților fundamentale ale omului în exercitarea puterii [9, p. 103].

Încercând o prezentare sintetică a principalelor trăsături definitorii, care trebuie considerate în interacțiunea, complementaritatea și interferența lor, menționăm că statul de drept:

- Constituie o replică socială față de abuzul de putere și o soluție pentru împiedicarea acestuia;

- Pluralismul politic, libertatea competiției politice, a dreptului la opoziție;

- Presupune democratismul puterii manifestat prin suveranitatea poporului care se exercită prin sistemul electoral bazat pe vot universal, egal, direct și secret, alegeri libere prin care se instituie Parlamentul cu atribuțiile sale de legiferare și de control al Executivului;

- Cere o ordine de drept în care locul suprem îl ocupă Constituția, existând obligația tuturor organelor de stat, a organismelor sociale și a cetățenilor să se supună legii;

- Înseamnă guvernarea în numele majorității prin respectarea drepturilor minorită-

ții, a egalității în fața legii pentru toți cetățenii, fără nici o deosebire;

- Este condiționat ca realizare practică și de gradul de instrucție și educație a poporului, de tradițiile culturale, de aspecte psihosociale în ceea ce privește respectul față de lege;

- Presupune libertatea presei, a tuturor mijloacelor mass-media, a dreptului de asociere, a existenței societății civile ca una din modalitățile importante de a împiedica abuzul puterii statale;

- Are drept corolar respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, deoarece acestea sunt prevăzute în documentele internaționale.

Cu toate acestea, statul de drept, în realitatea sa practică, determinantă și influențată de ansamblul factorilor sociopolitici din fiecare țară, de condițiile naționale și internaționale, nu poate fi un „panaceu universal” [3, p. 157].

Ținând cont de realitățile postcomuniste, V. Lazarev califică statul de drept ca ceva uman și just, bazat pe suveranitate, democrație, apărarea drepturilor cetățenilor, lupta cu corupția (un viciu ridicat la nivel de problemă a puterii) [18, p. 193].

Cu o originalitate deosebită abordează problema profesorul rus A.N. Sokolov. El susține că statul de drept poate fi conceput sub trei aspecte:

- a) formal – existența unui drept și a unei domnii a legii;

- b) material – apărarea drepturilor omului;

- c) tehnic – o formă dezvoltată și funcțională de interacțiune a organelor de stat [18, p. 12]. La o analiză atentă, acest concept practic înglobează toate aspectele statului de drept.

Conform opiniei profesorului Korlshii, ideea statului de drept terminologic înseamnă legătura statului cu dreptul. Dar stabilirea esenței acestei legături este posibilă numai prin prisma omului, ce a creat instituții statale și de drept în procesul dezvoltării sale intelectual-spirituale, perfecționării trăsăturilor individuale și sociale, ce conturează societatea civilă [20, p. 103].

Definițiile statului de drept au depășit doctrina, gășindu-și oglindirea și în documente oficiale [11, p. 123], în cadrul Conferinței pentru Dimensiunea Umană a CSCE din 1990, în Documentul Final se menționează că statul de drept nu înseamnă numai o legalitate formală ce asigură regularitatea și coerența în instaurarea și punerea în aplicare a ordinii democratice, ci o justiție bazată pe recunoașterea și deplina acceptare a valorilor supreme a persoanei și garantarea de instituțiile care oferă un cadru pentru exprimarea sa cea mai complexă.

Analizând o serie de definiții, ajungem la concluzia că stat de drept este statul în care domnește dreptul, în care toți sunt egali în fața legii, în care nimeni, nici chiar statul, nu este mai presus de lege. Caracteristicile de bază, autorul le consideră a fi: supremația legii, realizarea legilor de către toți subiecții, existența unei reale democrații constituționale (pluripartitismul, participarea la formarea autorităților publice, consultarea cetățenilor în problemele de stat de interes major, o reală separație a puterilor și asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale).

Din cele relatate anterior putem conchide că nu există o opinie unică la ceea ce se numește stat de drept, fapt lesne de înțeles. Îmboldul cercetărilor îl constituie modelarea unui mecanism cât mai adecvat în prevenirea abuzului în vederea respectării drepturilor omului. Din asemenea considerente, fiecare autor concepe în anumit mod organizarea puterii publice, punând accentele pe unele din aspectele realității politico-juridice.

Sub un alt aspect, viața socială e în continuă schimbare, ceea ce presupune în mod necesar o adaptare a conceptelor la realitate. Unul și același termen devine polisemantic prin prisma coordonatelor de timp și spațiu. Cu toate acestea, nu putem nega posibilitatea de a contura o anumită definiție adecvată condițiilor actuale.

Astfel, statul de drept este acel stat (ca formă de organizare a puterii publice pe un

anumit teritoriu, în cadrul unei anumite societăți) în care legea guvernează cu adevărat relațiile sociale, fiind expresia voinței majorității populației și este axată pe protecția valorilor supreme – drepturile omului, în a căror realizare există un sistem complex de apărare și garantare [15, p. 72]. Pentru edificarea unui stat de drept este nevoie de:

- domnia legii – legea să guverneze cu adevărat relațiile sociale. Anarhia ce se poate institui trebuie anihilată prin forța obligatorie a legii. Nici o persoană și nici un interes nu poate evita sau neglija autoritatea legii;

- spiritul legii trebuie să se contureze după voința generală, adică puterea ce emană de la popor – instituția primară a puterii trebuie să fie exprimată în buchea legii – democrație (guvernarea poporului prin popor pentru popor);

- axiologic, legea trebuie să fie fixată pe protecția drepturilor omului. Protejarea valorilor inerente societății umane – drepturile omului este scopul suprem al oricărei ordini juridice;

- existența unui sistem complex de apărare și garantare. Statul este un aparat instituțional-funcțional creator al dreptului [13, p. 84]. Fiecare instituție are funcțiile sale, iar cumulul acestora contribuie la realizarea scopului comun. Existența unor algoritme sistematice, cum ar fi separarea ramurilor puterii, controlul constituționalității, avocatul parlamentar nu prezintă scopuri în sine, ci mecanisme de prevenție a anarhiei, abuzurilor și absolutismului.

Analiza făcută anterior referitor la trăsăturile definerii ale statului de drept rezultă ca un corolar al statului de drept trebuie și să îl constituie consacarea, garantarea și promovarea drepturilor omului la nivelul standardelor internaționale, realizarea climatului favorabil manifestării și valorificării persoanei umane, ca un criteriu fundamental de moralitate care să releve în ce măsură statul și dreptul sunt, în mod efectiv, pentru om [3, p. 157].

Referințe bibliografice

1. Codul civil al Republicii Moldova // În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. nr. 82-86 din 2002;
2. Buruianu M.Laura, „Revista națională de drept”, nr. 4, 2003;
3. Craiovan Ion, *Tratat de teoria generală a dreptului*, ediția a III-a, revăzută și adăugită. București, 2015;
4. Ceterchi I., Craiovan I., *Introducere în teoria generală a dreptului*, București, 1998;
5. Cristea Simona, *Teoria generală a dreptului*. București: Ed. C.H. Beck, 2015;
6. Drăganu Tutor, *Introducere în teoria și practica statului de drept*, Cluj-Napoca, Dacia, 1992;
7. Deleanu Ion, *Instituții și proceduri constituționale*, Arad, Albeck, 2006;
8. Miculescu P., *Statul de drept*, București, 1998;
9. Negru Boris, Zaharia Victor, *Teoria generală a dreptului în definiții și scheme*, Chișinău, 2010;
10. Plosca Roberta, *Teoria generală a dreptului*, ediția a 4-a, București, Ed. C.H. Beck, 2015;
11. Ionescu Cristian, *Drept constituțional și instituții politice. Sistemul constituțional românesc*, Vol. II, București, 1997;
12. Lupu Gheorghe, Dvoracec Maria, *Teoria generală a dreptului*, Iași, Chemarea, 1998;
13. Luburici Momcilo, *Teoria generală a dreptului*, București, 2014;
14. Sofia Popescu, *Teoria generală a dreptului*, București, Lumina-Lex, 2000;
15. Spataru-Negura Laura-Cristiana, Cornelia Beatrice Gabriela Ene-Dinu, Elena Anghel, Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului. Caiet de seminar*, ediția a 2-a, București, Ed. C.H. Beck., 2014;
16. Федоров Г.К., *Актуальные проблемы формирования и функционирования государственного аппарата. Закон и жизнь*, nr. 9, 2002;
17. Баранов В.М., Поленина С.В. *Система права, система законодательства и правовая система: Учебное пособие*. Н.Новгород, 2009;
18. Соколов А.Н., *Правовое государство: идея, теория, практика*, Курск, 1994;
19. Матузов Н.И., Малько А. В., *Теория государства и права*, Москва, Дело, 2013;
20. Корельский В.М., *Перевалов, В.Д. Теория государства и права*. Москва: Норма; Москва, 2013.

Despre autor

Irina DOMENCO,
magistru în drept,
Academia „Ștefan cel Mare”
a Ministerului Afacerilor Interne
al Republicii Moldova

CZU 347.633

DOI 10.5281/zenodo.5174555

INSTITUȚIA ADOPTĂIEI. NATURA JURIDICĂ ȘI EFECTELE EI.
LEGEA ȘI PROCEDURA APLICABILĂ.
ÎNCUVIINȚAREA ADOPTĂIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Ludmila BOLOCAN,
licențiată în drept, avocat

Articolul cuprinde o trecere în revistă a reglementărilor în materia adopției. Accentul principal este pus pe adopția internă. Autoritățile competente să autorizeze adopția unui copil. Statutul copilului față de părinții săi, rudele și reprezentanții legali, alternativele și consecințele care decurg din adopție și măsura în care implicarea copilului este garantată, iar opiniile sale vor avea importanța cuvenită. Implicarea persoanelor vizate, condițiile în care este necesar acordul acestora și asigurarea consilierii corespunzătoare. Măsurile de protecție existente pentru a proteja copilul, inclusiv orice mecanism de monitorizare stabilit. Efectele pe care le are adopția asupra drepturilor copilului.

Cuvintele-cheie: adopție națională, copil adoptabil, părinți adoptivi, autoritate tutelară, încuviințarea adopției, particularitățile adopției, efectele adopției, familie, regim juridic, procesul adopției, reglementarea adopției.

INSTITUTION OF ADOPTION. LEGAL NATURE AND ITS EFFECTS.
APPLICABLE LAW AND PROCEDURE.
APPROVAL OF ADOPTION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Ludmila BOLOCAN,
law degree, lawyer

This article provides an overview of laws related to adoption. It is focused on domestic infant adoption. Competent authorities for approval of a child adoption. The status of the child in relation with his birth parents, relatives and legal representatives, the alternatives and consequences arising from adoption process as far as the involvement of the child is guaranteed and his opinions are considered. Involvement of the interested persons, conditions under which their consent is required and appropriate counseling is provided. Protection measures in force for safeguarding the child, including any established monitoring mechanism. The adoption effects on the rights of the children.

Keywords: domestic adoption, child waiting to be adopted, foster parents, guardianship authority, adoption consent, particularities of the adoption, effects of the adoption, family, legal regime, adoption process, adoption regulation.

Introducere. Codificarea juridică a procesului adopției are în vedere sublinierea demersului de raționalizare prin reguli de drept a procesului adopției. Începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea și continuat în secolul al XX-lea, adopția trece în lumea occidentală treptat din domeniul informal și privat al actelor de voință caritabile în cel al reglementării legislative la nivel național și, mai cu seamă în a doua jumătate a secolului al XX-lea, la nivel internațional. Astăzi procesul de adopție la nivel internațional a căpătat o formă

standardizată în ceea ce privește etapele acestui proces, cu nuanțele de rigoare la nivelul legislațiilor naționale. În esență însă, se poate vorbi despre tendința de universalizare a reglementării juridice a adopției. În acest articol se face o expunere a eforturilor de legiferare a adopției prin diferite convenții interstatuale. Acest tip de reglementare are în vedere impunerea de standarde în ceea ce privește adopția. De asemenea, prin aderarea statelor la astfel de convenții internaționale se urmărește adecvarea normelor din legislația națională referi-

toare la adopție la standardele internaționale privitoare la drepturile și protecția copilului [13, p. 11].

Procesul adopției în R. Moldova în lipsa Legii nr. 99 (3) privind regimul juridic al adopției, care a intrat în vigoare la 31.01.2011, a funcționat foarte haotic, diferit de la o regiune la alta. Fiecare Autoritate Tutelară Locală (ATL) și-a rezervat dreptul de a interpreta în modul său prevederile Codului familiei.

În prezent raporturile juridice în materia adopției în Republica Moldova sunt reglementate de următorul cadru legislativ: Constituția RM, Legea privind regimul juridic al adopției nr. 99 din 28.05.2010, Capitolul XXV din Codul de procedură civilă, Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, adoptată la 29.05.1993 și ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1468-XIII din 29.01.1998, Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată la 20.11.1989, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 408-XII din 12.12.1990, Convenția privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale, încheiată între statele-membre ale CSI la 22.01.1993, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 402-XIII din 16.03.1995, Tratatul între Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale din 22.02.1993, ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr. 260-XIII din 04.11.1994, Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale din 13.12.1993, ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr. 261-XIII din 04.11.1994, Legea privind drepturile copilului nr. 338-XIII din 15.12.1994, Legea privind actele de stare civilă nr. 100-XV din 26.04.2001, Legea cetățeniei nr. 1024-VIV din 02.06.2000; Hotărârea Guvernului nr. 512 din 25.04.2003 privind aprobarea Listei contraindicațiilor medicale pentru persoanele care intenționează să adopte copii, Hotărârea Guvernului nr. 560 din 25.07.2011 pentru instituirea Consiliului Consultativ pentru Adopții și aprobarea Regulamentului de activitate al acestuia, Hotărârea Guvernului nr. 550 din 22.07.2011

pentru aprobarea Regulamentului privind procedura de acreditare și modul de funcționare a organizațiilor străine cu atribuții în domeniul adopției internaționale în Republica Moldova și a listei serviciilor și activităților pe care le pot desfășura în domeniul adopției internaționale [12].

Conținut de bază. Dreptul oricărui copil de a avea o familie, de a beneficia de siguranță și permanență în relațiile pe care le stabilește cu cei din jurul său este recunoscut în cele mai multe părți ale lumii și este invocat în Preambulul Convenției (1) în care se afirmă că reprezintă „...unitatea fundamentală a societății, și medul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, și în mod deosebit copiii” și că pentru deplina și armonioasă dezvoltare a personalității sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial, într-o atmosferă de fericire, dragoste și înțelegere” [1].

Rațiunea primordială în adopție este interesul superior al copilului care trebuie să reprezinte „cea mai importantă” rațiune, mai degrabă decât rațiunea „primară”, după cum este menționat în articolul 3. Prevederea stabilește astfel că nici un alt interes, fie acesta economic, politic, de securitate al statutului sau al celui care adoptă, nu are o importanță mai mare sau nu este egal cu cel al copilului. Principiul primordialității ar trebui clar prevăzut prin lege. Orice reglementare care restricționează acest principiu poate însemna o încălcare a Convenției -- cum ar fi situațiile rigide ale cuplurilor adoptive, de exemplu stabilirea unor limite de vârstă, sau privind situația copilului, nepermițându-se adopția în cazul în care copilul a fost declarat în mod legal abandonat [12].

Reieșind din prevederile art. 5 „...statele-părți vor respecta responsabilitatea, dreptul și obligația pe care le au părinții sau, după caz, membrii familiei lărgite sau ai comunității, conform cutumei locale, tutorii sau alte persoane prin lege responsabile pentru copil, de a-i da acestuia, într-un mod care să corespundă dezvoltării capacității acestuia, orientarea și sfaturile corespunzătoare exercitării drepturilor pe care i le recunoaște prezenta Convenție” [1].

Alături de articolul 18 al Convenției, articolul 5 definește cadrul în care se

desfășoară relațiile între copii, părinți și stat. Articolul introduce două concepte vitale: „responsabilitățile” părinților și dezvoltarea capacităților copiilor. Articolul mai semnaleză faptul că prezenta Convenție privește copilul ca pe un individ care „își exercită” drepturile în mod activ. Convenția nu conține nici o prevedere „antifamilială” sau care să provoace vreo confruntare între copii și părinți. Dimpotrivă, în preambulul acesteia se exprimă convingerea că familia este „unitatea fundamentală a societății și mediul natural pentru creșterea și îndeplinirea bunăstării tuturor membrilor săi, în mod deosebit a copiilor pentru supraviețuirea, protejarea și dezvoltarea copilului [12, p. 77].

În proiectul său pentru consfătuirea generală cu privire la „Rolul Familiei în promovarea drepturilor copilului declară: „Familia este instituția de bază a societății”. Atunci când vorbește despre mediul familial, Convenția se referă la diverse structuri familiale provenind din diverse așezări culturale în care se constituie relații familiale. În acest sens, Convenția face referire la familia lărgită și la comunitate în situațiile de familii „nucleare”, familii dezorganizate, familii monoparentale, familii întemeiate pe libera uniune și familii adoptive.

Comitetul consideră decisiv mediul familial pentru exercitarea drepturilor copilului și menționează: „Drepturile civile ale copilului încep din familie. Familia este agentul fundamental pentru conștientizarea importanței drepturilor omului și respectarea acestora, precum și a valorilor umanității, a identității și tradiției culturale proprii sau ale altor civilizații. În acest sens stabilirea unui echilibru între autoritatea părintească și aplicarea drepturilor copilului reprezintă o necesitate ce trebuie îndeplinită prin toate metodele posibile”.

Potrivit Convenției, se consideră că orice adopție potențială va trebui să urmeze investigațiile necesare cu rapoarte complete ale specialiștilor înaintate autorităților care se ocupă de procedurile de adopție [12, p. 78].

Natura juridică a adopției

Fiind o operațiune juridică complexă, adopția are un dublu fundament juridic, deoarece presupune cumulativ manifestarea

de voință a persoanelor prevăzute de lege și un act de autoritate. În acest sens Convenția europeană revizuită în materia adopției de copii a consacrat principiul potrivit căruia adopția nu poate fi pronunțată decât pe baza consimțământului persoanelor prevăzute de lege și nu este valabilă decât dacă este pronunțată de o autoritate judiciară sau administrativă.

Adopția este o instituție a dreptului material, în sensul că determinantă este manifestarea de voință a persoanelor chemate să consimtă la adopție. Astfel se explică faptul că procedura de încuviințare a adopției este o procedură necontencioasă, prin care instanța efectuează un control de oportunitate și legalitate. În al doilea rând, natura juridică a adopției, este controversată, deoarece unii autori o definesc ca un „act juridic”, respectiv un „acord de voință” ce dă naștere raporturilor de rudenie civilă [8, p. 117, 118].

Alți autori pun accentul pe efectele adopției și o definesc ca legătura de rudenie care tinde să imite mai mult sau mai puțin fidel relația de rudenie izvorâtă din faptul nașterii.

Deși această distincție este corectă din punct de vedere juridic și didactic, ea este lipsită de interes practic, deoarece adopția desemnează „unitatea indisolubilă dintre actul juridic al adopției și efectele sale juridice”.

Analizând structura juridică a adopției se poate lesne observa că adopția întotdeauna presupune un prim element esențial fix (invariabil) „consimțământul adoptatorului” (soților adoptatori) ca o manifestare de voință juridică, săvârșită cu intenția de a produce efectele juridice ale adopției. Ca natură juridică, acest consimțământ este un act juridic unilateral. Consimțămintele celorlalte persoane sunt condiții variabile pentru realizarea adopției și țin de variatele concrete ale acesteia. Iată de ce prin faptul că și alte persoane își exprimă consimțământul la adopție, potrivit legii, nu se creează un acord de voință, ci suntem în prezența a tot atâtea acte unilaterale [8, p. 143-145, 173].

Efectele adopției

Adopția își produce efectele de la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești

prin care a fost încuviințată. Adopția produce efecte cu privire la rudenie, ocrotirea minorului, nume, domiciliu și locuința copilului, obligația de întreținere, moștenire, cetățenia minorului.

Fiind o adopție cu efecte depline, raporturile de rudenie se vor configura astfel:

A. față de adoptator și familia acestuia. Deși legea nu prevede expres, se consideră, în mod întemeiat, că și descendenții adoptatului devin rude cu adoptatorul și cu rudele acestuia, deoarece numai astfel se poate vorbi de rudenie civilă asimilată rudeniei firești, se poate afirma că acesta este „efectul constitutiv” al adopției.

B. Față de părinții firești și rudele acestora. De regulă, întrucât copilul adoptat intră în familia adoptatorului, raporturile de rudenie firească între copii și părinții săi și rudele acestuia trebuie să înceteze. Copilul iese din familia sa de origine. Se poate considera că acesta este un „efect extinctiv” al adopției [10, p. 65-67].

Efectele juridice ale adopției potrivit art. 40 al Legii nr. 99/2010 privind regimul adopției sunt următoarele:

(1) Efectele juridice ale adopției survin de la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești de încuviințare a adopției.

(2) Din momentul încuviințării adopției se stabilește filiația dintre copilul adoptat și adoptator, precum și legăturile de rudenie dintre copil și rudele adoptatorului.

(3) În momentul stabilirii filiației prin adopție, rudenia naturală dintre copilul adoptat și descendenții săi, pe de o parte, și părinții săi biologici și rudele acestora, pe de altă parte, încetează, cu excepția adopției copilului de către soțul părintelui biologic.

(4) Impedimentul la căsătorie izvorât din rudenie există, potrivit legii, atât între copilul adoptat și descendenții acestuia, pe de o parte, și rudele părinților biologici, pe de altă parte, cât și între copil și descendenții acestuia, pe de o parte, și persoanele cu care a devenit rudă prin efectul adopției, pe de altă parte [3].

Adopția la nivel național. Cadrul legislativ intern

În Republica Moldova procedura

adopției este reglementată la nivel național de o lege specială, Legea nr. 99/2010 privind regimul juridic al adopției din 28.05.2010. Se are în vedere dispozițiile privind condițiile de fond ale adopției, efectele și încetarea adopției. Conform Legii citate, printre principiile de bază ale adopției este prioritatea adopției naționale față de cea internațională.

Art. 2 al Legii nr. 99/2010 definește adopția ca pe o formă specială de protecție, aplicată în interesul superior al copilului prin care se stabilește filiația între adoptator și adoptat, precum și legăturile de rudenie între adoptat și rudele adoptatorului.

În cazul adopției, rudenția și filiația nu se mai întemeiază pe faptul biologic al nașterii și al concepțiunii copilului de către mama și, respectiv, tatăl său, ci își are fundamentul în voința persoanelor care, potrivit legii, consimt să creeze o legătură de rudenie. Respectiv filiație civilă este legătura rezultată din adopția încheiată în condițiile prevăzute de lege [9, p. 439-441].

Legea nr. 99/2010 cu privire la regimul adopției consacră expres sensul noțiunii de adopție națională. Astfel, potrivit art. 2, prin adopția națională se înțelege adopție în care atât copilul adoptat cât și adoptatorul sau familia adoptatoare au domiciliul în Republica Moldova.

Printre „autoritățile competente” se înțeleg acele autorități profesionale și juridice însărcinate să decidă în ce măsură anumite plasamente sunt viabile din punctul de vedere al interesului copilului și să se asigure că s-a obținut consimțământul și s-au luat în considerare toate informațiile relevante. Potrivit art. 5 al Legii nr. 99/2010 (1), în Republica Moldova, autoritățile competente în domeniul protecției copilului prin adopție sunt:

a) Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (denumit în continuare autoritate centrală); substituit prin LP nr. 79 din 24.05.18, MO195-209/15.06.18, art. 338.

b) secțiile/ direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei și Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului Chișinău (denumite în continuare autoritate teritorială).

(2) Pe lângă autoritatea centrală acti-

vează Consiliul Consultativ pentru Adopții, a cărui componență și al cărui regulament de activitate sunt aprobate de Guvern [3].

Încuviințarea adopției presupune îndeplinirea unor condiții de fond și de formă ale actelor juridice care compun această operațiune juridică.

În ce privește condițiile de fond, în dreptul intern și în literatura juridică a devenit tradițională diviziunea în condiții de fond pozitive și condiții de fond negative (impedimente la adopție), ca și în materia căsătoriei. Condițiile de fond pozitive trebuie să existe pentru ca adopția să poată fi încuviințată, în timp ce condițiile de fond negative nu trebuie să existe. Interesul clasificării apare pe tărâm probatoriu.

Condițiile de fond pozitive se referă la persoanele care pot adopta. O condiție este ca persoana care dorește să adopte să aibă capacitate [9, p. 439].

Prin adoptator se înțelege persoana care a adoptat sau dorește să adopte, iar prin familie adoptatoare se înțelege soțul și soția care au adoptat sau doresc să adopte și au depus o cerere de adopție și care a fost luată la evidență de autoritățile competente în domeniul adopției, în condițiile prezentei Legi. Potrivit art. 12 alin. (1), adoptatorii trebuie să întrunească anumite condiții de vârstă, astfel adopția este permisă numai persoanelor care au capacitatea deplină de exercițiu, au atins vârsta de 25 de ani și sunt cu cel puțin 18 ani mai în vârstă decât cel pe care doresc să-l adopte, dar nu cu mai mult de 48 de ani. Totodată, adoptatorul sau familia adoptatoare trebuie să îndeplinească garanțiile morale și condițiile materiale. În acest sens, faptul că adoptatorul are cazier și este inculpat într-un dosar penal duce la concluzia că nu prezintă garanții morale, instanța neavând dreptul de a-i acorda credit moral într-o astfel de cerere care vizează interesul exclusiv al copilului. Autoritatea teritorială evaluează corespunderea garanțiilor morale și a condițiilor materiale ale adoptatorului necesităților de dezvoltare a copilului, conform Regulamentului privind procedura de evaluare a garanțiilor morale și a condițiilor materiale ale solicitanților pentru adopție, aprobat prin Ordinul Ministerului

Muncii, Protecției Sociale și Familiei al RM nr. 285 din 23 iunie 2011, întocmind un raport de evaluare. Îndeplinirea acestor garanții și condiții, precum și existența abilităților parentale se certifică de către autoritățile competente prin eliberarea atestatului. Astfel, conform Legii nr. 99/2010 privind regimul adopției, autoritatea teritorială de la domiciliul adoptatorului în urma evaluării conform art. 16 al Legii menționate, emite Decizia cu privire la eliberarea sau refuzul eliberării atestatului de adoptator care se acordă în termen de o lună de la data depunerii cererii de adopție și este valabil pentru o perioadă de un an.

Potrivit Legii nr. 99/2010, pentru încuviințarea adopției este necesar consimțământul adoptatorului sau al familiei adoptatoare. Consimțământul trebuie să îndeplinească condițiile necesare de validitate, respectiv să emane de la o persoană cu discernământ, să fie liber și exprimat, cu intenția de a produce efecte juridice, să nu fie viciat prin eroare, dol sau violență.

Un moment crucial în procesul adopției definit prin art. 20 din această lege reglementează stabilirea statutului de copil adoptabil. Astfel, pct. 2 al acestui articol pune una din cele mai importante sarcini față de autoritățile tutelare, să determine într-un termen de 6 luni statutul de adaptabilitate al copilului și să-l pună la evidență. Termenul de 6 luni este unul de grație care este, de fapt, acordat părinților și rudelor apropiate să integreze copilul în familiile lor. În caz contrar, statul, urmărind protecția lui, poate să-l propună pentru adopție [14, p. 21].

Conform art. 26 alin.(5) din Legea privind regimul juridic al adopției, la examinarea pricinii în instanță de judecată, copilul este în drept să se pronunțe asupra adopției, să confirme ori să-și retragă consimțământul la adopție. În afară de consimțământul copilului pentru adopția sa, se mai cere și acordul lui pentru schimbarea numelui și a prenumelui, dacă aceasta se solicită de adoptator, acord care, de asemenea, se exprimă în fața instanței judecătorești (art. 43 alin. (4) din legea menționată).

În conformitate cu art. 27 al Legii supra-menționate, după stabilirea statutului de copil

adoptabil, autoritatea teritorială de la domiciliul copilului întreprinde măsuri de selectare a adoptatorului potrivit pentru copilul adoptabil, ținând cont de interesul superior al copilului și de cererea adoptatorului. Spre deosebire de procedurile anterioare, adoptatorii nu mai au posibilitatea de a pune condiții și de a alege copiii după caracteristici fizice sau de alt gen, deseori ambigue și irelevante pentru ulterioara relație dintre adoptator și copilul adoptat. De asemenea, părinții biologici nu mai au posibilitatea de a participa la alegerea adoptatorilor pentru copil, un lucru pozitiv.

Condiții de fond negative care creează impedimente legale sunt: aptitudinea psihică a adoptatorului, aici este vorba de persoanele cu boli psihice și handicap mintal care nu pot adopta. Nu poate adopta, de asemenea, persoana care a fost condamnată definitiv pentru o infracțiune contra persoanei sau contra familiei, săvârșită cu intenție, precum și pentru infracțiunea pentru trafic de persoane sau trafic de copii, infracțiuni cu caracter sexual, cât și persoana ori familia al cărei copil beneficiază de protecție specială sau care este decăzută din drepturile părintești [11, p. 399, 412, 440, 441].

În Legislația Republicii Moldova este interzisă adopția de către mai multe persoane cu excepția cazului în care se face de către soț și soție simultan. Astfel spus, legea nu permite adopția unui copil de către doi concubini, acesta constituind un impediment la adopție a cărui încălcare se sancționează cu nulitatea absolută a adopției.

Prin art. 7 alin. (1), Convenția europeană revizuită în materia adopției de copii prevede însă că legislația națională poate permite adopția unui copil: a) de către două persoane de sex diferit care sunt căsătorite una cu cealaltă, sau atunci când există o astfel de instituție, care au încheiat un parteneriat înregistrat; b) de către o singură persoană [1].

De asemenea, potrivit alin. (2), statele au posibilitatea de a extinde domeniul de aplicare a Convenției la cuplurile formate din persoane de același sex care sunt căsătorite una cu cealaltă sau care au încheiat un parteneriat înregistrat; precum și la cuplurile formate din persoane de sexe diferite și de același sex care

trăiesc împreună într-o relație stabilă [1].

Prin urmare, Convenția europeană revizuită a „relaxat” condițiile încheierii adopției de către cuplurile, altele decât cele constituite din două persoane de sex diferit căsătorite, în schimb legea Republicii Moldova a conservat soluția tradițională a adopției copilului de către o persoană sau familie alcătuită exclusiv din soț și soție [12, p. 78].

Potrivit art. 10 alin. (1-3) al Legii nr. 99/2010, persoana poate fi adoptată doar până la împlinirea vârstei de 18 ani. (2) Prin derogare de la alin. (1), persoana care a dobândit capacitate deplină de exercițiu până la vârsta de 18 ani poate fi adoptată numai în cazul în care adoptator este persoana sau familia care a crescut-o, dacă a conviețuit cu acestea nu mai puțin de 3 ani până la depunerea cererii de adopție. (3) Separarea fraților prin adopție, precum și adopția acestora de către persoane sau familii diferite sunt interzise, cu excepția cazurilor când această cerință contravine interesului superior al copilului. Cu toate acestea, pentru motive temeinice instanța va putea încuviința adopția chiar dacă diferența de vârstă dintre adoptat și adoptatori este mai mică de 18 ani, dar în nici o situație, mai puțin de 16 ani. De exemplu, se poate încuviința adopția în cazul în care o femeie căsătorită înainte de a împlini vârsta de 18 ani dorește să adopte un copil.

Etapile procedurii de încheiere a adopției interne presupun parcurgerea mai multor etape:

- depunerea cererii de adopție;
- evaluarea capacității de adopție a adoptatorului;
- atestarea adoptatorului sau a familiei adoptatoare;
- evidența adoptatorilor;
- selectarea adoptatorului;
- pregătirea adoptatorului conform unui program elaborat de autoritatea centrală;
- încredințarea copilului în vederea adopției printr-o decizie motivată emisă de autoritatea teritorială pe un termen de 90 de zile care se prelungește de drept la depunerea cererii de încuviințare a adopției în instanță de judecată până la soluționarea cererii prin hotărâre irevocabilă;

- întocmirea planului individual de protecție a copilului;
- deschiderea procedurii adopției interne de către instanța judecătorească;
- încuviințarea adopției de către instanța judecătorească.

Condițiile deschiderii procedurii adopției naționale sunt stipulate în capitolul IV art. 16-29, dacă sunt îndeplinite cumulativ condițiile necesare, autoritatea teritorială, conform art. 30 al Legii nr. 99/2010 emite avizul privind adopția [3].

(1) La încheierea procesului de potrivire a adoptatorului, după îndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 16–29, autoritatea teritorială de la domiciliul copilului explică adoptatorului dreptul de a depune cerere de încuviințare a adopției în instanța de judecată competentă și întocmește, în termen de 10 zile, un aviz privind adopția, care conține informații referitoare la evoluția relațiilor dintre copil și adoptator, la compatibilitatea adoptatorului cu copilul adoptabil, precum și la corespunderea adopției interesului superior al copilului [14, p. 23]

(11) În cazul adopției copilului de către celălalt soț, eliberarea avizului privind adopția se efectuează după îndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 16, 23, 24 și 26.

(2) O copie de pe avizul privind adopția se remite autorității centrale în termen de 5 zile.

(3) Dacă avizul privind adopția nu este favorabil, autoritatea teritorială comunică acest fapt adoptatorului, explicându-i dreptul de a contesta avizul negativ la autoritatea centrală, iar ulterior în instanța de judecată competentă, inclusiv dreptul de a deschide o nouă procedură privind adopția unui alt copil.

Procedura în instanță privind acțiunea de încuviințare a adopției este stipulată în capitolul XXV al Codului de procedură civilă al Republicii Moldova. Conform art. 286 CPC, depunerea cererii are loc în instanța din raza domiciliului copilului adoptabil. Potrivit art. 85 alin. (1) lit. b) CPC, cetățenii Republicii Moldova care solicită încuviințarea adopției sunt scutiți de taxa de stat [6].

Reieșind din prevederile art. 291 CPC, cererea de încuviințare a adopției se exami-

nează în ședință secretă. Conform dispozițiilor art. 31 alin. (5) și art. 38 alin. (4) din Legea privind regimul juridic al adopției în colaborare cu prevederile art. 291 CPC, cererea de încuviințare a adopției se examinează cu participarea obligatorie a adoptatorului, a reprezentantului autorității teritoriale de la domiciliul copilului, a procurorului pentru susținerea concluziei privind legalitatea adopției, având în vedere interesul suprem al copilului care a împlinit vârsta de 10 ani și a altor persoane interesate luând în considerare prevederile art. 291, 280 alin. (2) CPC. La examinarea acestor categorii de cauze, instanțele de judecată urmează să țină cont că, în conformitate cu procedura de adopție națională, adopția copilului de către celălalt soț se permite numai pentru copilul, cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin sau apatrid, al cărui părinte este cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin sau apatrid. În același timp, copilul, părintele și adoptatorul domiciliază pe teritoriul Republicii Moldova, de cel puțin un an de la depunerea cererii de adopție (art. 39², alin. (1)).

Potrivit dispozițiilor art. 46 alin. (1) din Legea privind regimul juridic al adopției, persoanele competente cărora le este cunoscut faptul adopției sunt obligate să păstreze confidențialitatea informațiilor obținute în procesul de adopție, inclusiv în ceea ce privește datele de identificare ale adoptatorului, precum și ale părinților biologici. În caz contrar, ele poartă răspundere juridică conform legislației în vigoare.

Articolul 14 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966 (ratificat de Republica Moldova la 26.04.1993) prevede că pronunțarea oricărei hotărâri în materie penală sau civilă va fi publică, afară de cazurile când interesul minorilor cere să se procedeze altfel sau când procesul se referă la diferende matrimoniale ori la tutela copiilor [2, p. 86].

În sensul normelor citate, având în vedere garantarea confidențialității în ceea ce privește datele de identificare ale adoptatorului și respectarea interesului superior al copilului, hotărârea judecătorească privind adopția se

pronunță în ședință închisă. La publicarea hotărârii judecătorești privind adopția pe pagina web a instanței de judecată se indică doar inițialele participanților la proces. Adoptatorii se înscriu în actul de naștere al copilului adoptat în calitate de părinți ai lui în conformitate cu hotărârea judecătorească de încuviințare a adopției. În caz de necesitate, la cererea adoptatorilor sau a copilului adoptat care a împlinit vârsta de 10 ani, instanța de judecată păstrează datele despre părinții biologici ai copilului adoptat, fapt consemnat în hotărârea judecătorească de încuviințare a adopției [6].

Conform art. 170 alin. (1) lit. b) și alin. (2) Cod civil, adopția se regăsește printre actele de stare civilă care se supune înregistrării de stat prin înscrierea datelor în registrele actelor de stare civilă care se efectuează de către organele de înregistrare a actelor de stare civilă, iar în baza acestor înscrieri eliberează certificate [5].

Pe de altă parte, statul își conjugă eforturile, prin crearea instrumentelor necesare legislative ajustate la normele internaționale la care este parte. Totodată, acordă suportul material necesar. Astfel, în Regulamentul cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 581 din 25 mai 2006 și Hotărârea nr. 1182 din 20.10.2008 cu privire la aprobarea modificărilor ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului sunt stabilite indemnizații pentru fiecare copil înfiat în mărime de 800 lei lunar. Pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă, părinților adoptivi, tutorilor/curatorilor li se plătesc lunar indemnizații pentru alimentație, procurarea îmbrăcăminte, încălțăminte, obiectelor de igienă personală etc. Indemnizația lunară se stabilește și se achită în cuantum de 800 lei pentru fiecare copil adoptat sau aflat sub tutelă/curatelă. Copiii aflați sub tutelă/curatelă, care sunt încadrați într-o instituție de învățământ, începând cu clasa a cincea până la împlinirea vârstei de 18 ani, beneficiază de indemnizație zilnică, în conformitate cu prevederile stabilite de Guvern [7].

Concluzii. În lumina celor prezentate supra, reieșind din cadrul juridic existent conchidem că intrarea copiilor în adopție înseam-

nă o schimbare radicală în viața lor. Ea trebuie pregătită cu multă atenție, pentru ca schimbarea să constituie un eveniment fericit în viața copiilor și a familiei adoptive. Pentru aceasta, specialiștii vor pregăti copiii pentru adopție, deoarece pentru oricine schimbarea bruscă a mediului de viață reprezintă un puternic factor de neliniște și de tulburare, ceea ce poate naște la copii reacții de anxietate, dezadaptative.

Deoarece adopția este o alternativă de protecție optimă pentru copilul aflat în dificultate, este necesară luarea unor măsuri care să permită declararea unui număr mai mare de copii ca fiind adoptabili inclusiv încurajarea adopției copiilor după vârsta de 7 ani, cât și a copiilor cu dizabilități, în condițiile în care, în ultimii ani, în mod constant, numărul de persoane/familii apte să adopte este în creștere. În acest sens se recomandă ca persoanele implicate în procesul de adopție și cel de monitorizare a cazurilor de adopție să fie instruite cuvenit și să dea dovadă de mai mult profesionalism. Potențialii adoptatori nu sunt gata să adopte copii de vârstă mai mare, cupluri de frați/surori, copii rom etc. Este nevoie de o pregătire foarte profundă către adopție. Din păcate, se observă carențe în implementarea practică a procesului adopției, în special se relevă numărul mare de copii cu vârsta de 10-14 ani care nu sunt luați în adopție, în pofida faptului că potențialii adoptatori sunt mulți. Sub acest aspect, un rol important îi revine statului, dar și organizațiilor nonguvernamentale care pot să deruleze campanii de advocacy. Oferirea și introducerea amendamentelor legislative cu privire la acordarea unor înlesniri persoanelor care doresc să adopte copii cu vârsta de la 10-14 ani, ar fi o soluție pentru rezolvarea acestei probleme.

Se propune îmbunătățirea legislației care să conducă în final la scurtarea timpului în care se derulează procesul de adopție. Astfel, pe de o parte, sunt necesare măsuri pentru mediatizarea adopției copiilor aflați în instituții rezidențiale (de vârste mai mari, cu dizabilități/ probleme de sănătate), iar pe de altă parte, este nevoie de flexibilizarea legislației pentru a acorda mai multor copii șansa de a trăi într-o familie.

Prin mediatizarea adopției se poate con-

tribui la reducerea percepției negative a opiniei publice asupra familiilor care vor să adopte. Utilizarea exemplurilor pozitive poate fi o strategie de succes în promovarea adopției,

nu numai în acțiunile de mediatizare, dar și prin participarea acestora la grupuri de suport pentru viitori părinți adoptivi.

Referințe bibliografice

1. Convenția de la Haga asupra Protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale încheiată la 29.05.1993, în vigoare din 01.08.1998. Tratat internațional nr. 15 art. art. 5, 7, 8;
2. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966 (ratificat de Republica Moldova la 26.04.1993). Gh. Avornic, Igor Dolea, Violeta Cojocaru Victor Zaharia, Aliona Chisari. Culegere de acte normative în domeniul protecției drepturilor copilului și familiei, art. 14, p. 86;
3. Legea Parlamentului nr. 99/2010 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopției, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 131-134, în vigoare din 30.07.2010, art. 2, 5, 10 alin.(1-3), 12, 16-30, 31 alin. (5), art. 38 alin.(4), art. 39/2, alin. (1), 46 alin. (1);
4. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, art. 49. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 18.08.1994;
5. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 82-86 din 22.06.2002, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 467-479 din 01.03.2019, art. 170 alin. (1) lit. b), alin. (2);
6. Codul de procedură civilă din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 111-115 din 12.06.2003, art. 280 alin. (2), 286, 291;
7. Regulamentul cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă, Aprobare prin Hotărârea Guvernului nr. 581 din 25 mai 2006 și Hotărârea nr.1182 din 20.10.2008 cu privire la aprobarea modificărilor ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului. În: Monitorul Oficial nr. 83-86, art. 624;
8. Avram Marieta. Filiația. Adopția națională și internațională, All Beck, 2001, p. 117, 118, 143-145, 173;
9. Avram Marieta. Căsătoria. Regimurile matrimoniale. Rudenia, afinitatea și adopția. Autoritatea părintească. Obligația de întreținere. București, Ed. Hamangiu, 2013, p. 439-441;
10. Filipescu Ion, Filipescu A. Adopția și protecția copilului aflat în dificultate. București, All Beck, 1998, p. 65-67;
11. Filipescu Ion, Filipescu A. Tratat de dreptul familiei, ediția a VII-a, București, All Beck, 2002, p. 399, 412, 437, 440, 441;
12. Rachel Hodgkin, Peter Newell. Ghid aplicare practică a Convenției cu privire la drepturile copilului. Chișinău, Cartier, 2001, p. 77, 78;
13. Nelida Marinela Soare (Chițulescu), prof. dr. habilitat Maria Constantinescu. Teza de doctorat „Adopția – alternativă optimă de protecție a copilului aflat în dificultate”, Universitatea Craiova, 2019, p. 11;
14. Viorica Antonov, Tatiana Gamanji. Abandonul copilului în Republica Moldova: actori, soluții și lacune. IDIS Viitorul „Monitor Social”, nr. 6, noiembrie 2010, Chișinău, p. 21-23.

Despre autor

Ludmila BOLOCAN,

avocat,

Cabinetul Avocatului „Bolocan Ludmila”

Email: heutegluklich@gmail.com

CZU 343.343.5

DOI 10.5281/zenodo.5174575

PROBLEME DELIMITATIVE ALE INFRAȚIUNII DE DEZERTARE DE ALTE INFRAȚIUNI SIMILARE

Dianu GORDILĂ,
doctorand

Cu toate că Republica Moldova s-a declarat o țară neutră, acest fapt nu o împiedică să dețină o armată proprie, în vederea asigurării securității interne sau atunci când există un pericol din afară. Apărarea patriei și devotamentul pentru țară sunt o datorie sfântă a fiecărui cetățean. Fiind o obligație constituțională a fiecărui cetățean, legislatorul autohton a găsit de cuviință incriminarea acțiunii de dezertare și de eschivare de la serviciul militar, a persoanei cu statut de militar dislocat la o unitate militară în vederea satisfacerii serviciului militar. În acest articol autorul realizează o analiză juridico-penală a obiectului juridic și laturii obiective a infracțiunii de dezertare, în scopul elucidării specificului acestei componente de infracțiune și aplicării corecte a legislației penale referitoare la infracțiunile militare.

Cuvinte-cheie: dezertare, militar, rezervist, părăsirea unității militare, eschivare de la serviciul militar, de la concentrare sau de la mobilizare, neprezentarea la serviciu ori la concentrare sau mobilizare.

BOUNDARY PROBLEMS OF THE DESERT CRIME OF OTHER SIMILAR OFFENSES

Dianu GORDILĂ,
PhD student

Although the Republic of Moldova has declared itself a neutral country, this does not prevent it from having its own army, in order to ensure internal security, or when there exist an external danger.

The defense of the homeland and the devotion to the country are a sacred duty of every citizen. Being a constitutional obligation of every citizen, the local legislator considered it necessary to criminalize the act of desertion, of leaving the place where the military was deployed in order to satisfy the military service, in order to have the solutions to ensure the performance of military service by its citizens.

In this article, the author makes a legal-criminal analysis between the crime of desertion and the crime of evasion of military service to elucidate the specifics of this component of crime and the correct application of criminal law on military crimes.

Keywords: desertion, military, reservist, leaving the military base, evasion from military service, from concentration or from mobilization, absence from work, from concentration or from mobilization.

În doctrina noastră, fiind puțin abordată problematica incriminării faptelor ce constituie „infracțiuni militare”, una din noțiunile date acestei categorii de infracțiuni este:

- Infracțiuni militare se consideră infracțiunile prevăzute de Codul penal, contra modului stabilit de îndeplinire a îndatoririlor legate de serviciul militar, a pregătirii militare obligatorii și a concentrărilor săvârșite de militari, precum și persoanele care petrec pre-

gătirea militară obligatorie sau de rezerviști în timpul serviciului militar, pregătirii militare obligatorii, concentrărilor de instrucție sau de probă^[1].

Din definițiile date mai sus infracțiunilor militare, rezultă următoarele trăsături esențiale ale acestor infracțiuni:

¹ X. Ulianoschi, Gh. Ulianoschi, ș.a., „Dreptul militar în Republica Moldova”, Ed. Chișinău, Prut Internațional, 2003, p.202.

1) îndeplinirea acțiunilor criminale împotriva ordinii stabilite de executare a serviciului militar;

2) acțiunile/ inacțiunile trebuie să fie îndeplinite de către un militar sau o persoană care trece pregătirea militară obligatorie, sau de un rezervist chemat la concentrări.

3) acțiunile/ inacțiunile trebuie să fie pasibile de a fi pedepsite conform capitolului XVIII al Codului penal.

Orice infracțiune militară se caracterizează prin cumulul acestor trăsături. Dacă lipsește cel puțin una din ele, fapta nu poate fi calificată ca infracțiune militară.^[2]

În conformitate cu legislația în vigoare sunt prevăzute următoarele forme ale serviciului militar:

- a) serviciul militar prin contract;
- b) serviciul militar în termen;
- c) serviciul militar cu termen redus;
- d) serviciul militar ca rezerviști concentrați sau mobilizați.^[3]

În scopul delimitării infracțiunii de dezertare de cea de eschivare de la serviciul militar, ambele infracțiuni fiind prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova, este necesar de a sublinia trăsăturile specifice ale răspunderii juridice a militarilor cu privire la săvârșirea infracțiunii de dezertare.

Astfel, propunem să analizăm o speță din conținutul căreia reiese că făptuitorul R. V. a absentat aproximativ 40 de minute de la serviciu. Însă aceasta nu înseamnă că a lipsit scopul indicat în art. 371 CP RM – scopul eschivării de la serviciul militar. Așa cum rezultă din dispoziția art. 372 CP RM, eschivarea de la serviciul militar presupune eschivarea militarului de la îndeplinirea obligațiilor serviciului militar. Potrivit alin. (1) art. 4 al Legii nr. 52 din 02.03.2007 cu privire la aprobarea

Regulamentului disciplinei militare, „îndeplinirea serviciului militar impune respectarea cu strictețe a disciplinei militare și suportarea rigorilor vieții de militar”. Conform lit. e) alin. (1) art. 17 al Legii nr. 1245 din 18.07.2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, prin „îndeplinirea de către militar a obligațiilor serviciului militar” se are în vedere „aflarea pe teritoriul unității militare pe durata stabilită de orarul zilnic sau în orice timp, dacă aceasta este în interes de serviciu”. În art. 371 CP RM nu se precizează dacă eschivarea de la serviciul militar, urmărită de făptuitor, trebuie să aibă un caracter definitiv sau temporar. Astfel, ajungem la concluzia că indiferent de caracterul acestui scop, apare temeiul aplicării art. 371 CP RM.

Nu poate fi susținut nici argumentul că faptele, descrise în art. 246 „Absența samavolnică” și art. 247 „Părăsirea samavolnică a unității sau a locului de serviciu” din Codul penal din 1961, ar fi fost dezincriminate. Împrejurarea că aceste fapte nu sunt menționate expres în art. 371 CP RM nu înseamnă că sfera de incidență a art. 371 CP RM nu le-ar cuprinde. În acest sens, are dreptate C. Mitrache, care afirmă: „Nu se poate pune semnul egalității între abrogarea unei norme care prevede o faptă ca infracțiune și dezincriminarea acelei fapte, fiindcă este posibil ca incriminarea faptei să continue printr-un alt text de lege care exista-se paralel cu dispoziția abrogată”.^[4] De asemenea, ne raliem punctului de vedere exprimat de X. Ulianoschi: „Faptul că în legislația penală veche dezertarea se interpreta ca infracțiune săvârșită în scopul eschivării definitive de la serviciul militar se explică prin aceea că această legislație includea artificial încă două articole (art. 246, 247) care, la fel, incriminau modalități de eschivare de la serviciul militar. Oricare părăsire samavolnică a unității militare, chiar și pentru câteva ore, este o eschivare de la serviciul militar.”^[5]

² Горный А.Г., „Закон об уголовной ответственности за воинские преступления”, Москва, Юридическая литература, 1986, p.13.

³ Legea nr.1245 din 18.07.2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, Publicat: 10-10-2002 în Monitorul Oficial nr. 137-138 art. 1054.

⁴ Mitrache C., Stănoiu R., Molnar I. et al. Noul Cod penal comentat. – București: C.H. Beck, 2006. p. 35

⁵ Ulianoschi X. Conceptul infracțiunii militare în dreptul penal. – Chișinău: ULIM, 2009, p. 218

În contextul celor expuse mai sus se vede necesitatea de a interveni cu o recomandare, aceea că nu lipsa scopului infracțiunii, ci durata prea redusă a absenței de la serviciu ar fi trebuit invocată de către Curtea Supremă de Justiție, ca temei de neaplicare a răspunderii pentru fapta comisă de R. V. În context, agreăm opinia lui X. Ulianovschi: în ipoteza în care dezertarea a avut loc doar pentru câteva ore, formal, ea se consideră infracțiune. Totuși, conform alin. (2) art. 14 CP RM, deoarece este lipsită de importanță și nu prezintă gradul prejudiciabil al infracțiunii, fapta în cauză n-ar trebui să constituie infracțiune.^[6]

În altă ordine de idei, vom examina o speță care se referă la calitatea specială a subiectului infracțiunii prevăzute la art. 371 CP RM: C. P. a fost achitat de învinuirea de comitere a infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 317 CP RM. În fapt, la 17.05.2005, prin ordinul comandantului Centrului militar zonal Edineț a fost încorporat în serviciul militar în termen și repartizat în Baza de Aviație, dislocată în or. Mărculești, raionul Florești. Potrivit lit. a) alin. (1) art. 18 al Legii nr. 1245/2002, durata serviciului militar pentru militarii care îndeplinesc serviciul militar în termen este de 12 luni. La 02.06.2006, când C. P. a părăsit samavolnic unitatea militară, el deja satisfăcuse serviciul militar mai mult de 12 luni.^[7]

Într-adevăr, art. 18 al Legii nr. 1245/2002 conține această prevedere. Totuși, în același articol găsim o altă prevedere: „Perioada aflării cetățeanului în serviciul militar se socotește din ziua în care acesta, prin ordinul comandantului centrului militar, este încorporat sau încadrat în serviciul militar și trimis în unitatea militară și până în ziua în care militarul, prin ordinul comandantului unității militare, este exclus din tabelul nominal al unității militare în legătură cu trecerea în rezervă sau în retragere”. Prevederile de la lit. a) alin. (1) și

alin. (4) art. 18 ale Legii nr. 1245/2002 trebuie interpretate sistematic. Această metodă de interpretare presupune căutarea înțelesului unei norme pornind de la corelația existentă între această normă și alte norme din aceeași lege sau din alte acte normative. C.P. a fost încorporat în serviciul militar în termen și repartizat în Baza de Aviație din or. Mărculești, prin ordinul comandantului Centrului militar zonal Edineț. În conformitate cu alin. (4) art. 18 al Legii nr. 1245/2002, C.P. putea fi exclus din tabelul nominal al unității militare, în legătură cu trecerea lui în rezervă, doar prin ordinul comandantului unității militare în care C. P. își satisfăcea serviciul militar.

Nu este exclus faptul că durata calendaristică de 12 luni a serviciului militar al lui C. P. să nu fi coincis cu durata reală de 12 luni a serviciului militar al acestuia. Or, în acord cu alin. (8) art. 18 al Legii nr. 1245/2002, „perioada în care militarul lipsește, fără motive întemeiate, din unitatea militară sau de la locul de serviciu militar sau nu se prezintă la serviciu mai mult de 10 zile, termenul de executare de către militarul în termen sau militarul cu termen redus al pedepsei penale munca neremunerată în folosul comunității, precum și termenul de executare a sancțiunii disciplinare sub forma ținerii în arest, nu se includ în durata serviciului militar”.

După R. Popov, „în cazul în care lipsește un element al sistemului faptului juridic, lipsește însuși faptul juridic. Această ipoteză este posibilă atunci când o acțiune relevantă sub aspect juridic nu este succedată de următoarele, la fel de necesare (sau, viceversa, o acțiune relevantă sub aspect juridic nu este precedată de anterioarele, la fel de necesare)”^[8]. Adaptând aceste condiții la speța precitată, putem afirma că expirarea termenului de 12 luni din ziua în care C.P., prin ordinul comandantului centrului militar, a fost încorporat în serviciul

⁶ *Ibidem*. Ulianovschi X. Conceptul infracțiunii militare în dreptul penal. – Chișinău: ULIM, 2009, p. 218

⁷ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 02.05.2007. Dosarul nr. 1ra-466/2007. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/

⁸ Popov R. Aplicarea art.256 și 324 din Codul penal pentru infracțiunile comise de către cei din personalul instituțiilor medico-sanitare sau din personalul instituțiilor de învățământ // Revista națională de drept. – 2015. – nr. 10. – p. 19-28.

militar și trimis în unitatea militară (prima acțiune relevantă sub aspect juridic), nu a fost succedată de excluderea lui C.P. din tabelul nominal al unității militare în legătură cu trecerea lui în rezervă, prin ordinul comandantului unității militare (cea de-a doua acțiune relevantă sub aspect juridic). În aceste împrejurări, C.P. a continuat să dețină statutul juridic de militar. Deci, era pasibil de răspundere în baza art. 371 CP RM. Potrivit alin. (7) art. 18 al Legii nr. 1245/2002, „militarul care a părăsit fără voie unitatea militară sau locul de serviciu militar este radiat din tabelul nominal al unității militare în modul stabilit de Legea cu privire la statutul militarilor”. Conform alin. (6) art. 35 al Legii nr. 162 din 22.07.2005 cu privire la statutul militarilor, „militarii [...] care au părăsit fără voie structura (unitatea) militară sau locul de serviciu sunt radiați din tabelul nominal al structurii (unității) militare nu mai târziu de 2 luni din momentul constatării faptului”. Așadar, în cazul lui C.P., doar radierea acestuia din tabelul nominal al unității militare ar fi putut însemna încetarea statutului de militar. În concluzie, la momentul săvârșirii faptei, C.P. avea calitatea de subiect al infracțiunii prevăzute la art. 371 CP RM. De aceea nu este întemeiată achitarea acestuia.

Considerăm neîntemeiată achitarea făptuitorului și în următoarea speță: D.N. a fost achitat de învinuirea de comitere a infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 371 CP RM. La 22.10.2003, acesta a devenit membru al Asociației Republicane a Tinerilor Pacifiști „Pentru pace în Moldova”, fiindu-i explicat dreptul de a refuza satisfacerea serviciului militar în termen și obligația de a satisface serviciul de alternativă. Însă, D.N. a ignorat prevederile art. 3 și 14 ale Legii nr. 633 din 09.07.1991 cu privire la serviciul de alternativă (care nu mai este în vigoare). La 13.05.2004, fiind examinat de comisia medico-militară și de comisia de încorporare, D. N. a ascuns faptul că este pacifist. Drept urmare, acesta a fost încorporat în serviciul militar. În aceeași zi, D. N. a dezertat.^[9]

Conform art. 3 al Legii nr. 633/1991, „cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a refuza satisfacerea serviciului militar în termen (pregătirea militară obligatorie) din convingeri religioase sau pacifiste. Cetățenii scutiți de serviciul militar în termen (pregătirea militară obligatorie) din convingeri religioase sau pacifiste sunt obligați să satisfacă serviciul de alternativă”. Potrivit art. 14 al aceleiași legi, „cetățeanul, care dorește să fie scutit de serviciul militar în termen (pregătirea militară obligatorie) și să fie încorporat în serviciul de alternativă, depune o cerere motivată împuțernicitului cu serviciul de alternativă în raion (oraș) în decursul a două luni premergătoare încorporării curente în serviciul de alternativă. La cerere se anexează actele care confirmă calitatea de membru al organizației religioase sau pacifiste respective”. Deși a avut posibilitatea să execute aceste obligații, D.N. nu le-a executat. Deci D.N. nu a fost încorporat în serviciul de alternativă. De asemenea, acesta nu a fost scutit de serviciul militar prin trecerea în rezervă. În asemenea condiții, la momentul comiterii faptei, D.N. avea calitatea de subiect al infracțiunii prevăzute la art. 371 CP RM. Iată de ce considerăm neîntemeiată achitarea acestuia.

Vorbind despre infracțiunea prevăzută de art. 372 Cod penal, și anume, eschivarea militarului, a persoanei care trece pregătirea militară obligatorie sau a rezervistului de la îndeplinirea obligațiilor serviciului militar, ale pregătirii militare obligatorii sau ale concentrărilor prin automutilare sau prin simularea unei boli, prin falsificarea documentelor sau prin altă înșelăciune, observăm că fapta dată prezintă similitudini cu infracțiunea de dezertare prin faptul că latura subiectivă a eschivării de la serviciul militar prin orice metodă se caracterizează prin intenție directă și cu scopul (semn obligatoriu al acestei componente de infracțiune) eschivării temporare sau permanente de la exercitarea serviciului

⁹ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție

din 08.02.2006. Dosarul nr. 1ra-138/2006. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/

militar.

Cu privire la subiect – în ambele cazuri, subiectul infracțiunii este special și poate fi orice militar sau rezervist.

Infracțiunile săvârșite până la începerea efectuării serviciului militar, precum și după trecerea în rezervă sau în retragere nu pot fi calificate drept militare. Însă militarul care a săvârșit infracțiuni militare în perioada serviciului militar, poate fi tras la răspundere chiar și după trecerea în rezervă/ retragere.

Depunerea jurământului militar în general nu este o condiție obligatorie pentru a recunoaște persoana (militarul) ca subiect al infracțiunii militare.

Însă în unele cazuri, ținând cont de specificul serviciului militar (serviciu special), nedepunerea jurământului militar de către persoana care a săvârșit o faptă prevăzută de Capitolul „Infracțiuni militare” al Codului penal servește drept temei de a libera această persoană de răspundere penală pentru fapta săvârșită (cu excepția cazurilor când acțiunile ei vor întruni o componentă de infracțiune cu caracter general).^[10]

În doctrina rusă, drept subiecți ai infracțiunilor militare mai pot fi și militarii lucrători la construcții ai detașamentelor militare de construcții și unităților Ministerului Apărării, precum și ai altor ministere și servicii.^[11]

Această infracțiune poate fi săvârșită și în scopul de a se eschiva de la serviciul militar în general, de a se eschiva de la exercitarea serviciului militar temporar, iar, uneori, și cu scopul de eschivare de la îndeplinirea unor anumite obligațiuni legate de serviciul militar (de exemplu, simularea unei boli pentru a se eschiva de la participarea la manevrele, instrucțiunile de câmp și instalarea, în legătură cu aceasta în punctul medical sau în spitalul

militar)^[12].

Din aceste considerente, spre deosebire de dezertare, infracțiunea de eschivare de la serviciul militar, prevăzută de art.372 Cod penal, nu totdeauna este legată de aflarea făptuitorului în afara dislocației unității militare.

Latura obiectivă a infracțiunii de dezertare prevăzută la art.371 CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de părăsire a unității militare, a centrului de instrucție sau a locului de serviciu, ori în inacțiunea de neprezentare la serviciu ori la concentrare sau mobilizare în cazurile permisei din unitatea militară sau din centrul de instrucție, repartizării, transferării, întoarcerii din misiune, din concediu sau din instituția curativă.

Astfel, reiterăm că unul din semnele secundare obligatorii ale laturii obiective a infracțiunii de dezertare este locul infracțiunii: unitatea militară, centrul de instrucție sau locul de serviciu, spre deosebire de infracțiunea de eschivare de la serviciul militar, prevăzută de art.372 C.pen., nu totdeauna este legată de aflarea făptuitorului în afara dislocației unității militare.

În art. 371 CP RM nu este prevăzută expres condiția de ilegalitate a acțiunii sau inacțiunii sus-menționate. Se prezumă că această condiție reiese din prevederile art. 371 CP RM.

Prin urmare, fapta prejudiciabilă analizată reflectă următoarele două modalități normative cu caracter alternativ:

1) acțiunea de părăsire a unității militare, a centrului de instrucție sau a locului de serviciu;

2) inacțiunea de neprezentare la serviciu ori la concentrare sau mobilizare în cazurile permisei din unitatea militară sau din centrul de instrucție, repartizării, transferării, întoarcerii din misiune, din concediu sau din instituția curativă.

Însă art.372 alin. (1) C.pen. prevede mai multe forme de eschivare a militarului, a persoanei care trece pregătirea militară obliga-

¹⁰ S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, ș.a.. Drept penal. Partea Specială. Ediția a II-a, Ed. Chișinău, Cartier, 2005, p.732

¹¹ В.Д. Иванов, П.В. Иванов, Уголовное право, Особенная Часть, Москва, Издательство Приор, 2001, стр. 431

¹² O. Loghin, T. Toader, Drept penal român, Partea Specială, Ediția a III, București, Casa de Editură și Presă “Șansa”, 1999, p.604

torie sub formă de serviciu militar cu termen redus sau a rezervistului de la îndeplinirea obligațiilor serviciului militar, ale pregătirii militare obligatorii sau ale concentrărilor:

- a) prin automutilare;
- b) prin simularea unei boli;
- c) prin falsificarea documentelor;
- d) prin altă înșelăciune.

Astfel, art.372 C.pen. prevede răspunderea penală pentru eschivarea temporară sau permanentă de la serviciul militar, săvârșită prin diferite metode și mijloace de înșelare a superiorilor militari: prin automutilare, prin simularea unei boli, prin falsificarea documentelor sau prin altă înșelăciune.

Specificul caracteristic unor asemenea metode ilegale de eschivare de la serviciul militar constă în faptul că făptuitorul își atinge scopurile criminale de eliberare ilegală temporară sau permanentă de la exercitarea obligațiilor legate de serviciul militar, de regulă, cu permisiunea comandanților militari respectivi, care sunt induși în eroare prin acțiunile făptuitorului. Aparent, o asemenea eliberare de la serviciul militar este permisă pe baze legale, dar în realitate ele sunt fictive, bazate pe înșelăciune.

Latura obiectivă a infracțiunii de dezertare prevăzută la art.371 CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de părăsire a unității militare, a centrului de instrucție sau a locului de serviciu, ori în inacțiunea de neprezentare la serviciu ori la concentrare sau mobilizare în cazurile permisiiei din unitatea militară sau din centrul de instrucție, repartizării, transferării, întoarcerii din misiune, din concediu sau din instituția curativă.

Din punctul de vedere al laturii obiective, pentru calificarea componenței de infracțiune conform art.372 Cod penal sunt necesare următoarele condiții:

- a) existența uneia sau altei înșelăciuni în scopul eschivării de la îndeplinirea obligațiilor legate de serviciul militar;
- b) eschivarea temporară sau permanentă de la exercitare acestor obligațiuni legate de serviciul militar.

Concluzii. Încheind analiza laturii obiective a infracțiunii de dezertare și eschivarea de la serviciul militar, vom deduce că atât dezertarea, cât și eschivarea de la serviciul militar constituie infracțiuni formale. Prima se consideră consumată din momentul încetării activității infracționale (de exemplu, din momentul predării făptuitorului) sau datorită survenirii unor evenimente care împiedică această activitate (de exemplu, a reținerii făptuitorului). Totodată, dezertarea este o infracțiune continuă, ce se caracterizează prin săvârșirea neîntreruptă, timp nedeterminat, a activității infracționale, care începe și se termină de îndată ce făptuitorul a părăsit samavolnic unitatea militară, însă se consumă la momentul reținerii sau prezentării benevole a militarului în unitatea militară, la locul exercitării serviciului militar sau la organele de drept. Ca rezultat, eschivarea de la serviciul militar constituie, de asemenea, o infracțiune cu componență formală și se consideră infracțiune consumată din momentul în care militarul, în baza documentelor false prezentate sau în urma consecințelor acțiunilor de automutilare, a primit dreptul de eliberare permanentă sau provizorie de la exercitarea serviciului militar sau a încetat, de facto, să exercite serviciul militar.

Vizând latura subiectivă a ambelor infracțiuni evidențiem prezența obligatorie a scopului la infracțiunea de dezertare, care este unul special și anume eschivarea de la serviciul militar. Dacă vom fi în prezența oricărui alt scop, fapta nu va putea fi calificată în baza art.371 Cod penal al RM. La art.372, scopul nu constituie un semn relevant fiind necesar doar la individualizarea pedepsei.

Subiectul infracțiunii prevăzute la art.371 și la art.372 Cod penal al Republicii Moldova este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 18 ani. În plus, subiectul are calitatea specială de militar sau rezervist, el fiind persoana care îndeplinește serviciul militar ca rezervist concentrat sau mobilizat.

Însă, vorbind despre subiectul infracțiunii

nii de eschivare de la serviciul militar, aceasta este persoana căreia i se incumbă obligațiile inerente satisfacerii serviciului militar ori participării la concentrare sau mobilizare. Astfel, nu se are în vedere persoana căreia îi revine obligația de a da curs solicitării de recrutare, încorporare, concentrare sau mobilizare, parvenite din partea autorităților competente, în vederea satisfacerii serviciului militar în termen, a serviciului militar cu termen redus

sau a serviciului militar ca rezervist concentrat sau mobilizat. În acest din urmă caz, eschivarea de la serviciul militar în termen, de la serviciul militar cu termen redus sau de la serviciul militar ca rezervați concentrați sau mobilizați prin automutilare, simularea unei boli, falsificarea documentelor sau prin altă înșelăciune atrage răspundere în baza art.353 CP RM.

Referințe bibliografice:

1. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 02.05.2007. Dosarul nr. 1ra-466/2007.
2. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 08.02.2006. Dosarul nr. 1ra-138/2006.
3. Legea nr.1245 din 18.07.2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, Publicat: 10-10-2002 în Monitorul Oficial nr. 137-138 art. 1054.
4. Mitrache C., Stănoiu R., Molnar I. Noul Cod penal comentat. – București: C. H. Beck, 2006.
5. O. Loghin, T. Toader, Drept Penal Român, Partea Specială, ediția a III, București, Casa de Editură și Presă „Șansa”, 1999.
6. Popov R. Aplicarea art.256 și 324 din Codul penal pentru infracțiunile comise de către cei din personalul instituțiilor medico-sanitare sau din personalul instituțiilor de învățământ // Revista națională de drept. – 2015.
7. S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, ș.a., Drept penal. Partea Specială. Ediția a II-a, Chișinău, Ed. Cartier, 2005
8. Ulianoschi X. Conceptul infracțiunii militare în dreptul penal. – Chișinău: ULIM, 2009.
9. X. Ulianoschi, Gh. Ulianoschi, ș.a., „Dreptul Militar în Republica Moldova”, Chișinău, Ed. ”Prut Internațional”, 2003.
10. В.Д. Иванов, П.В. Иванов, Уголовное право, Особенная Часть, Москва, Издательство Приор, 2001.
11. Горный А.Г. „Закон об уголовной ответственности за воинские преступления”, Москва Юридическая литература, 1986.

Despre autor

Dianu GORDILĂ,

doctorand,

Academia „Ștefan cel Mare” a

MAI al Republicii Moldova,

e-mail: dianu.gordila@mail.ru

**Culegere și paginare computerizată. Bun de tipar 10.07.2021. Formatul 60x84-1/8. Tipar offset.
Coli tipar conv. 12,2. Imprimat la „Tipocart Print” SRL, mun. Chișinău.**